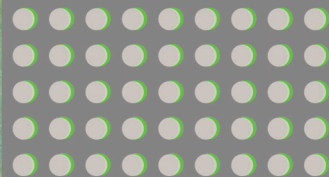

GEOFYSEN – ALLÉGATEN 70, JAHNEBAKKEN 3 OG 5
BYGG 10205, 10206, 10207, 10209 / UTOMHUS 9903525 / KOMPLEKS 3360
FORVALTNINGSPLAN UIB 2018

INNHold

■ Innhold	4	■ 2 Bærende verneverdier	26
■ Godkjenning	7	■ 3 Generelt	28
■ 1 Geofysen anlegg	8	3.1 Formål forvaltningsplanen	28
1.1 Fredningsvedtak Geofysen anlegg	9	3.2 Lovgrunnlag	28
1 Geofysisk institutt, Allégaten 70	10	3.3 Kulturminnemyndighet	29
1.1 Fredningsvedtak Geofysisk institutt	11	■ 4 Vernebestemmelser	30
1 Kjemisk institutt, Jahnebakken 3	14	4.1 Hva er vedlikehold?	31
1.1 Fredningsvedtak Jahnebakken 3	15	4.2 Hva er tiltak?	32
1 Botanisk laboratorium, Jahnebakken 5	18	4.3 Hvem gjør hva?	33
1.1 Fredningsvedtak Jahnebakken 5	19	■ 5 Beskrivelse av anlegg Geofysen	34
1 Kjernefysisk laboratorium, Allégaten 70	22	5.1 Anleggets historie Geofysen	36
1.1 Fredningsvedtak Kjernefysisk laboratorium	23	5.1 Bygningens historie Geofysisk institutt, Allégt. 70	44
1 Utomhus, Allégaten 70, Jahnebakken 3 og 5	24	5.1 Fløyenes historie Jahnebakken 3 og 5	52
1.1 Fredningsvedtak utomhus	25	Om arkitekten Egill Reimers	54
		5.2 Kronologisk endringshistorie hele anlegget	56

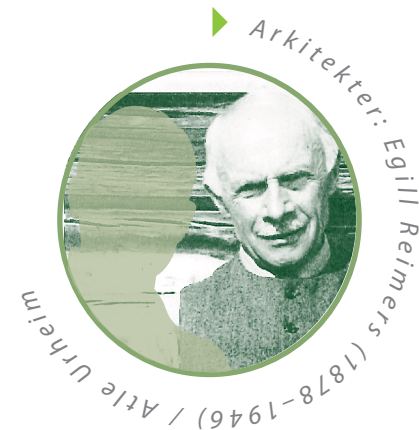

■ 5.3 Kultur- og arkitekturhistorisk verdi Geof. inst., Allégt. 70 ...	60	■ 5.5 Konstruksjoner generelt Geofysen	148
5.4 Kulturminneverdi eksteriør Geofysisisk inst., Allégt. 70 ...	64	5 Beskrivelse av bygning Kjernefysisk laboratorium	152
5.4 Kulturminneverdi eksteriør Jahnebakken 3 og 5	66	5.1 Bygningens historie Kjernefysisk laboratorium	154
Fasader Geofysisk institutt, Allégaten 70	68	Om arkitekten Atle Urheim	158
Fasader mot hagen Jahnebakken 3 og 5	74	5.3 Kultur- og arkitekturhistorisk verdi Kjernefysisk lab.	159
Andre fasader Jahnebakken 3 og 5, øst / vest	78	5.4 Kulturminneverdi eksteriør Kjernefysisk laboratorium	160
Andre fasader Jahnebakken 3 og 5, sør / nord	82	Fasader Kjernefysisk laboratorium	162
Yttertak Geofysisk institutt, Allégaten 70	88	Yttertak Kjernefysisk laboratorium	166
Yttertak Jahnebakken 3 og 5	90	5.5 Kulturminneverdi interiør Kjernefysisk laboratorium	168
5.5 Kulturminneverdi interiør Geofysisk institutt, Allégt. 70 ...	92	5.6 Utomhus, hageanlegget	184
Beskrivelse 1. etasje Geofysisk institutt, Allégaten 70	96		
Beskrivelse 2. etasje Geofysisk institutt, Allégaten 70	108	■ 6 Skjema: Vøl og vern	196
Beskrivelse 3. etasje Geofysisk institutt, Allégaten 70	122	■ 7 Kart	197
5.5 Kulturminneverdi interiør Jahnebakken 3	133	■ 8 Kilder	198
Kulturminneverdi interiør Jahnebakke 5	146		

GODKJENNING

	DATO
Forvaltningsplan godkjent av UiB	08.08.2017
Revisjon	
Forvaltningsplanen er forelagt Riksantikvaren	

1 GEOFYSEN – ALLÉGATEN 70, JAHNEBAKKEN 3, 5

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, LVP

ADRESSE	BYGGEÅR	GNR/BNR	UIB BYGNINGSNR.	ASKELODDEN ID	LVP: KOMPLEKS/BYGNING
Allégaten 70, Geofysisk i.	1925-1928	164 / 732	100310	175079-1	3360 / 10205
Allégaten 70, Kjernefys.	1948	164 / 732	100312	175079-4	3360 / 10209
Jahnebakken 3, Kjemisk	1951	164 / 732	100313	175079-2	3360 / 10206
Jahnebakken 5, Botanisk	1951	164 / 732	100314	175079-3	3360 / 10207
Geofysen, utomhus		164 / 732	–	–	3360 / 9903525

ARKITEKT	VERNEKLASSE
Egill Reimers	
EIER	
UiB	
FORVALTER	
UiB	
KOMMUNE	VERNEKLASSE
Bergen	
FYLKE	
Hordaland	VERNEKLASSE
FORVALTNINGSMYNDIGHET	
Riksantikvaren	

■ = Allégaten 70, Jahnebakken 3 og 5, fredede bygning

▨ = fredet utomhus

1.1 Fredningsvedtak 18. juni 2014. Forskrift om fredning av kulturhistoriske eiendommer:

- = bygning
- = utomhus

Omfang

Fredningen omfatter bygningene og utomhus som nevnt på forrige side.

Formål

Formålet med fredningen er å sikre Geofysisk institutt som et kulturhistorisk og arkitekturhistorisk viktig anlegg, og som et viktig ledd i etableringen og utviklingen av Universitetet i Bergen.

Fredningen skal **sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.**

Begrunnelse

Anlegget «Geofysen» ble planlagt og oppført av Bergen museum i 1928. Et monumentalbygg tegnet av arkitekt Egill Reimers som lyktes med å gjøre det vordende universitet i Bergen synlig. Anlegget er gitt en stram form i nyklassisk stil. Anlegget markerer enden av den akademiske aksens langs Nygårdshøyden.

Hovedbygningen ble oppført for å legge til rette for utvikling av et geofysisk institutt. Plasseringen var ikke tilfeldig, for måling av stråler og magnetisme var det nødvendig at bygningen fikk ligge høyt og fritt. Bygget ble oppført etter innsamling av midler fra byens borgere, noe som vitner om stor vilje i byen for å få opprettet et universitet. **Anlegget har senere blitt supplert med fløyer på hver side av hovedbygningen.** Disse bygningene er oppført i samme stil. Bygningene fremstår med enkle volumer og uten dekor i overflatene og slutter opp om hovedbygningen. Tilsammen med kjernefysisk laboratorium, også kalt «Betatronen», representerer anlegget en viktig utvikling innen naturvitenskapen.

Geofysen har også spilt en vesentlig rolle for utviklingen av den moderne **værvarslinga i Norge.**

1 GEOFYSISK INSTITUTT – ALLÉGATEN 70

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, LVP

ADRESSE	BYGGEÅR	GNR/BNR	UiB BYGNINGSNR.	ASKELODDEN ID	LVP: KOMPLEKS/BYGNING
Allégaten 70	1925-1928	164 / 732	100310	175079-1	3360 / 10205
ARKITEKT Egill Reimers	VERNEKLASSE 				
EIER UiB					
FORVALTER UiB					
KOMMUNE Bergen					
FYLKE Hordaland					
FORVALTNINGSMYNDIGHET Riksantikvaren					

■ = Allégaten 70, fredet bygning

1.1 Fredningsvedtak 18. juni 2014. Forskrift om fredning av kulturhistoriske eiendommer:

- = bygning
 = utomhus

Omfang

Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør i vestibyle, midtkorridorer i første og annen etasje, auditorium med opprinnelige møbler i annen etasje, samt tidligere bibliotek/dagens kantine i tredje etasje.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v.

Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Omfang interiør er **markert på plantegning** (side 12–13).

Formål

Formålet med fredningen er å sikre Geofysisk institutt som et formålsbygd forskningsinstitutt med tydelig formspråk.

Formålet med fredningen er videre å **sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen** så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

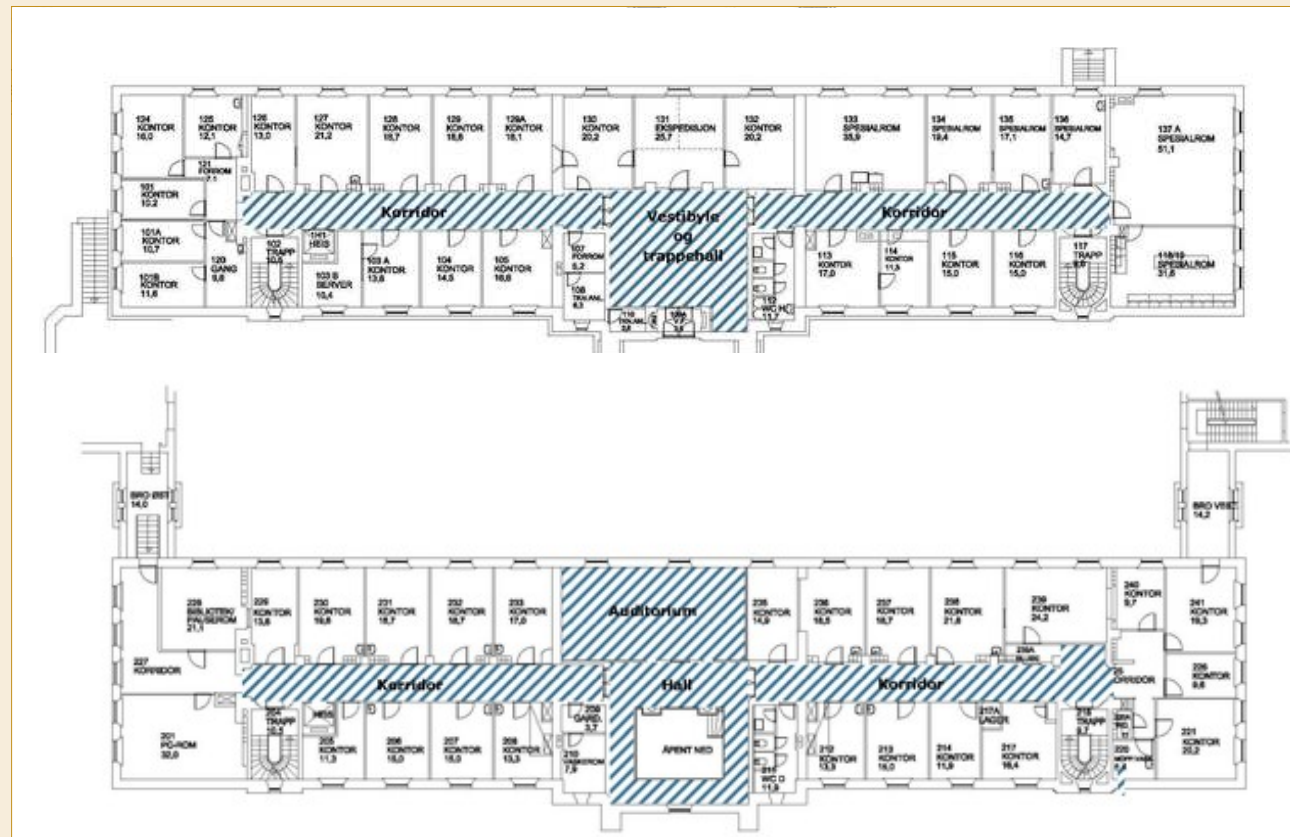
Begrunnelse

«Geofysen» ble planlagt og oppført av **Bergen museum i 1928**. Bygningen ble oppført for å legge til rette for utvikling av et geofysisk institutt. Instituttet representerer en viktig utvikling av forskningsmiljø frem mot opprettelsen av universitet. Hovedbygningen «Geofysen» er sammen med fløyene tegnet av arkitekt Egill Reimers i nyklassisistisk stil.

Bygningne er i pusset tegl med et markant inngangsparti i kleberstein dekorert med naturvitenskapelige symboler. Taket er tekket med sort, glassert tegelstein.

Bygningen fremstår som meget autentisk og er av høy arkitektonisk kvalitet.

1 GEOFYSISK INSTITUTT – ALLÉGATEN 70

Plantegning 1. (øverst) og 2. etasje. Omfang av interiørfredning er markert med blå skravur. Opphavsrett: Statsbygg

Oversikt over fredet løst inventar i auditorium i 2. etasje, Geofysisk institutt, UiB

- 40 stk. stoler med brunt skinnsete. Stolene er av samme type, men i to ulike varianter, fordi de antagelig er produsert i ulike serier
- 11 stk. smale bord med nyere linoleumsoverfalt
- 2 stk. vindu med særpregede blendingssystemer
- 2 stk. små vegghyller for spesialutstyr
- 1 stk. større bord (kateter) med fire smale skuffer
- 1 stk. tavlevegg med særpreget oppheng for regulerbare tavler
- 1 stk. opprinnelig vegglampe

2.

3.

Plantegning 3. etasje. Omfang av interiørfredning er markert med blå skravur. Opphavsrett: Statsbygg

KJEMISK INSTITUTT – JAHNEBAKKEN 3

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, LVP

ADRESSE	BYGGEÅR	GNR/BNR	UiB BYGNINGSNR.	ASKELODDEN ID	LVP: KOMPLEKS/BYGNING
Jahnebakken 3	1951	164 / 732	100313	175079-2	3360 / 10206
ARKITEKT Egill Reimers / Atle Urheim	VERNEKLASSE 				
EIER UiB					
FORVALTER UiB					
KOMMUNE Bergen					
FYLKE Hordaland					
FORVALTNINGSMYNDIGHET Riksantikvaren					

 = Jahnebakken 3, fredet bygning

1.1 Fredningsvedtak 18. juni 2014. Forskrift om fredning av kulturhistoriske eiendommer:

- = bygning
 = utomhus

Omfang

Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør i vestibyle, hovedtrapperom gjennom alle etasjer fra inngang til 3. etasje.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v.

Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Omfang interiør er **markert på plantegning** (side 16).

Formål

Formålet med fredningen er å sikre Kjemisk institutt som et formålsbygd forskningsinstitutt og som en del av bygningsmiljøet «Geofysen». Formålet skal sikre de kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdiene.

Formålet med fredningen er videre å **sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen** så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse

Kjemisk institutt er oppført som en selvstendig bygning. Sammen med botanisk laboratorium og «Geofysen» danner det et **hesteskoformet anlegg** tegnet av arkitekt Egill Reimers i nyklassisistisk stil. Kjemisk institutt ble oppført i 1951, få år etter at UiB var etablert.

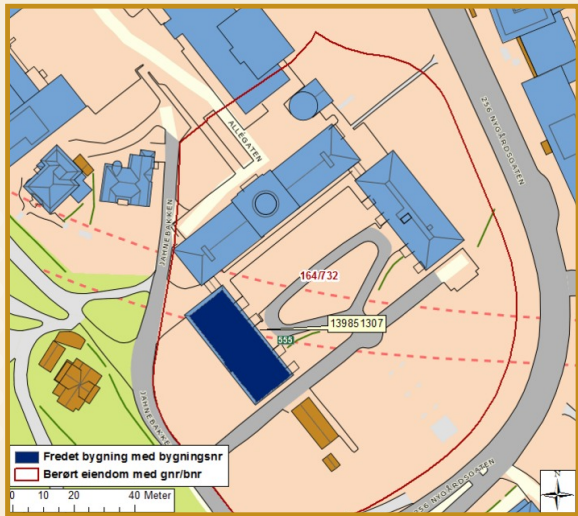
Bygningen er av høy arkitektonisk kvalitet og fremstår som **autentisk**.

Jahnebakken 3. Foto: EIA

BOTANISK LABORATORIUM – JAHNEBAKKEN 5

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, LVP

ADRESSE Jahnebakken 5	BYGGEÅR 1951	GNR/BNR 164 / 732	UiB BYGNINGSNR. 100314	ASKELODDEN ID 175079–3	LVP: KOMPLEKS/BYGNING 3360 / 10207
ARKITEKT Egill Reimers/ Atle Urheim	VERNEKLASSE 				
EIER UiB					
FORVALTER UiB					
KOMMUNE Bergen					
FYLKE Hordaland					
FORVALTNINGSMYNDIGHET Riksantikvaren	 ■ = Jahnebakken 5, fredet bygning				

1.1 Fredningsvedtak 18. juni 2014. Forskrift om fredning av kulturhistoriske eiendommer:

- = bygning
- = utomhus

Omfang

Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør i vestibyle, hovedtrapperom gjennom alle etasjer fra inngang til 3. etasje, samt laboratorium 311 i 3. etasje.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v.

Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Omfang interiør er **markert på plantegning** (side 20-21).

Formål

Formålet med fredningen er å sikre Botanisk laboratorium som et formålsbygd forskningsinstitutt og som en del av bygningsmiljøet «Geofysen». Formålet skal sikre de kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdiene

Formålet med fredningen er videre å **sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen** så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

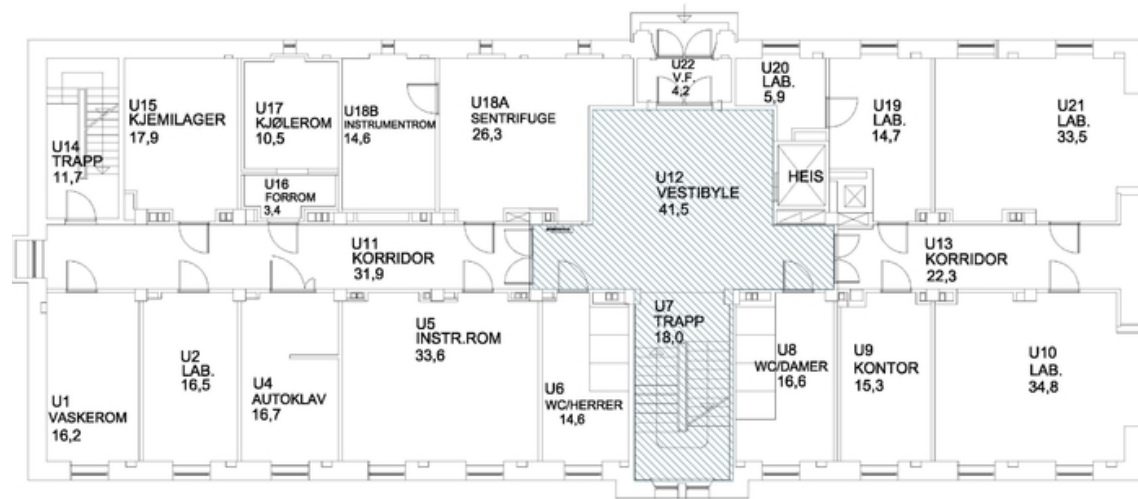
Begrunnelse

Botanisk laboratorium er oppført som en selvstendig bygning. Sammen med kjemisk institutt og «Geofysen» danner det et hestskoformet anlegg, tegnet av arkitekt Egill Reimers i nyklassisistisk stil.

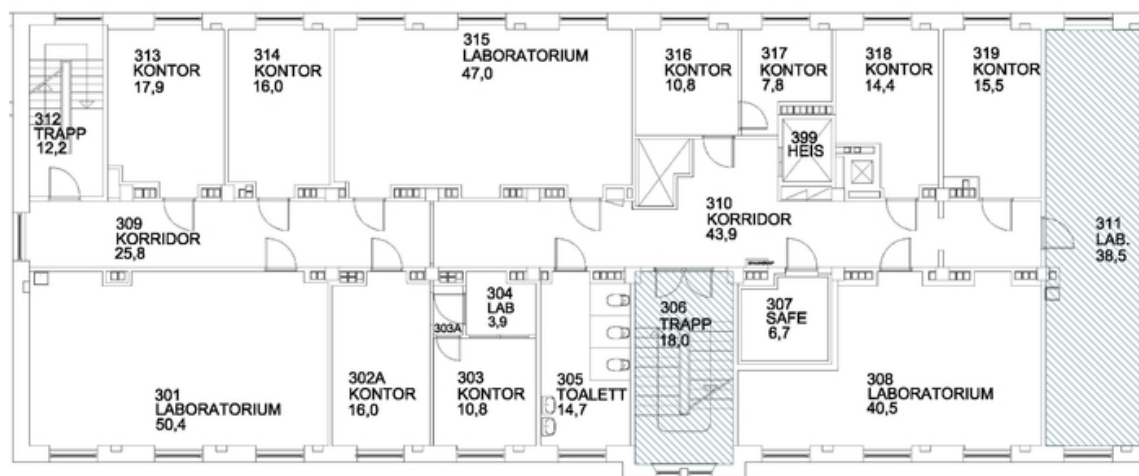
Bygningen henger sammen med geofysisk institutt med et **lite mellombygg**. Botanisk laboratorium ble oppført i 1951, få år etter at UiB var etablert.

Bygningen er av høy arkitektonisk kvalitet og fremstår som **autentisk**.

BOTANISK LABORATORIUM – JAHNEBAKKEN 5

Plantegning underetasje. Omfang av interiørfredning er markert med blå skravur. Hovedtrapperommet fredes gjennomgående fra inngang til 3. etasje. Opphavsrett: Statsbygg

Plantegning 3. etasje. Omfang av interiofredning er markert med blå skravur. Opphavsrett: Statsbygg

3.

KJERNEFYSISK LABORATORIUM – ALLÉGATEN 70

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, LVP

ADRESSE Allégaten 70	BYGGEÅR 1948	GNR/BNR 164 / 732	UiB BYGNINGSNR. 100312	ASKELADDEN ID 175079–4	LVP: KOMPLEKS/BYGNING 3360 / 10209
ARKITEKT Atle Urheim	VERNEKLASSE 				
EIER UiB					
FORVALTER UiB					
KOMMUNE Bergen					
FYLKE Hordaland					
FORVALTNINGSMYNDIGHET Riksantikvaren	 ■ = Allégaten 70, fredet bygning				

1.1 Fredningsvedtak 18. juni 2014. Forskrift om fredning av kulturhistoriske eiendommer:

- = bygning
- = utomhus

Omfang

Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer som skilt og dekor m.v.

Fast inventar som skap, tekniske installasjoner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål

Formålet er å sikre bygningen som formålsbygd kjernefysisk laboratorium. Formålet skal sikre de kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdiene.

Formålet med fredningen er videre **å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen** så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse

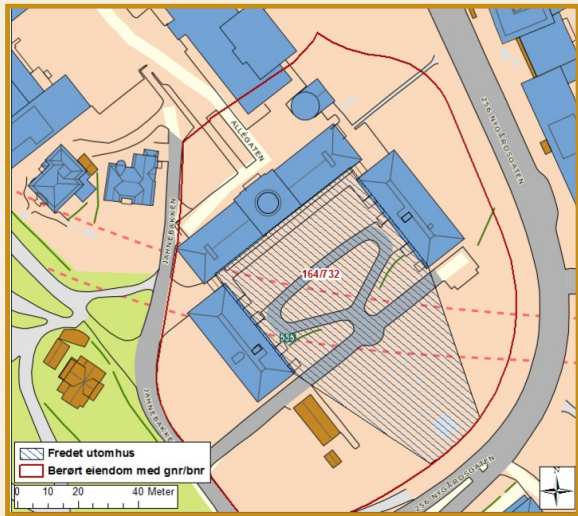
Kjernefysisk laboartorium, også kalt «**Betatronen**», ble bygget for å kunne utvikle forskningen innen kjernefysikk. Bygningen er spesielt utviklet og bygget rundt en generator som brukes til å produsere svært høye spenninger. «**Betatronen**» ble bygget i 1951, en periode med ekspansjon innen kjernefysisk forskning, og er **unik i sitt slag**.

Bygningen er tegnet av arkitekt Egill Reimers i **armert betong**.

Interiøret i bygningen skreddersydd for formål og utstyr som består av de elektroniske instrumentene som styrer generatoren samt selve generatoren som tar opp størstedelen av bygningen.

UTOMHUS– ALLÉGATEN 70, JAHNEBAKKEN 3,5

Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, LVP

ADRESSE Allégaten 70	BYGGEÅR 1952	GNR/BNR 164 / 732	UiB BYGNINGSNR. –	ASKELODDEN ID –	LVP: KOMPLEKS/BYGNING 3360 / 9903525
ARKITEKT Egill Reimers	VERNEKLASSE 				
EIER UiB					
FORVALTER UiB					
KOMMUNE Bergen					
FYLKE Hordaland					
FORVALTNINGSMYNDIGHET Riksantikvaren	 = Geofysen, fredet utomhus				

1.1 Fredningsvedtak 18. juni 2014. Forskrift om fredning av kulturhistoriske eiendommer:

- = bygning
- = utomhus

Omfang

Fredningen omfatter hageanlegget mellom bygningene mot sydøst med forlengelse fra hjørnet av Botanisk laboratorium og hjørnet av Kjemisk institutt ned til plass foran trappeanlegget i sydøst, utomhusanleggenes arealer, terreng, strukturer som park, hage, gårdsrom og grøntområder, hovedelementer som veier, stier, dekker, belegg, vegetasjon og annen grønnstruktur samt konstruksjoner som gjerder, porter, murer, belysning, trapper med detaljer, materialbruk og overflater.

Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.

Formål

Formålet med fredningen er å bevare hage/parkanlegget som markerer enden av den akademiske akse på Nygårdshøyden.

Begrunnelse

Hage-/parkanlegget er en del av et monumental-anlegg oppført for fysikkforskningen før UiB ble etablert.

I dag markerer hage-/parkanlegget på en verdig måte **enden av universitetsaksen på Nygårdshøyden.**

2 BÆRENDE VERNEVERDIER

De bærende verneverdiene beskriver kvaliteter ved bygningene som skal ha spesielt fokus i den videre forvaltningen. Nye tiltak skal underordne seg de bærende verneverdiene.

ET HELHETLIG ANLEGG

Geofysen, som markerer enden av den akademiske aksen langs Nygårdshøyden, er et godt bevart helstøpt arkitektonisk verk som krever spesiell omtanke og behandling. Helheten i anlegget skal bevares. Uteområdet med murverk og trapper er en del av denne helheten, også den delen av parken som ligger utenfor fredet sone. Lindealléen foran hovedinngangen til Geofysisk institutt har stor opplevelsverdi både visuelt og fordi den gir området tidsdybde. Alléen skal derfor bevares.

FASADER

Materialbruk og detaljering i fasadene skal videreføres og må ikke forenkles eller erstattes da de gir identitet til bygningene. Ved vedlikehold og reparasjon skal materialvalg, detaljering og utførelse kopiere det opprinnelige. Fasadene er spesielt rikt utsmykket rundt hovedinngangsdørene til Allégaten 70, Jahnebakken 3 og 5. Her må ingenting legges til eller trekkes fra.

MATERIALBRUK

Arkitekt Egill Reimers signatur er synlig over alt i de fredede områdene, blant annet i form av påkostet og solid materialbruk, spesialtilpasset interiør og svært godt utført håndverk. Reimers materialpalett består av slemmet tegl, granitt, kleberstein, skifer, eik, jern og kobber. Denne materialbruken skal videreføres. For eksempel skal det brukes kobber som beslag på gesimser og vannbord under vinduene på hovedbygningen. Den patinaen som forteller om alder og bruk skal, der det er mulig, tas vare på.

ORIGINALE BYGNINGSDELER OG DETALJERING

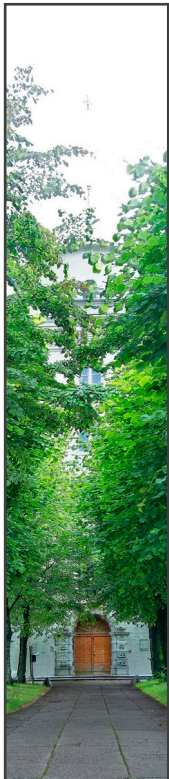
Både hovedbygningen og fløyene har originale jernvindu i trapperom. Disse skal bevares. Det samme gjelder alle originale dører og dørvidere, originale dørterskler, parkettgulv og de tre hovedtrappene. Et stjernemotiv som blir gjentatt i hovedbygningens vestibyle skal bevares, og en lampe med stjerneform som opprinnelig var plassert fra tak i vestibylen bør forsøkes tilbakeført. I Kjernefysisk laboratorium regnes maskiner og laboratorieutstyr som bygningsdeler og skal bevares slik de står. Foucaults pendel i vestibylen skal bevares.

ORIGINALE ROM

I hovedbygningen er opprinnelig romstruktur med gjennomgående korridorer ut fra den midtstilte vestibylen med hovedtrapp intakt. Denne strukturen skal opprettholdes. I hovedbygningen har vestibylen med hovedtrapp bevart sin opprinnelige form og uttrykk. Korridorene har også langt på vei opprinnelig form og viktige bygningsdeler bevart. Det samme gjelder foredragssalen i andre etasje. Disse rommene skal bevares sammen med vestibyler og trapperom i de to fløyene.

TEKNISKE INSTALLASJONER

Ved installasjon, erstatning av gamle og montering av nytt teknisk utstyr må det tas hensyn, slik at disse blir minst mulig synlige. I fredede rom skal teknisk utstyr og skilt begrenses til et minimum.

3 G E N E R E L T

3.1 Formålet med Forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen er utarbeidet på bakgrunn av Landsverneplan for kunnskapsdepartementet og bestemmelser gitt i kgl. res. «Overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedomar» 1. september 2006.

Forvaltningen skal sikre at de kulturhistoriske verdiene som knytter seg til de fredede bygningene blir ivaretatt både på kort og lang sikt.

Forvaltningsplanen er utarbeidet i samsvar med antikvariske prinsipper og inneholder detaljert registrering og dokumentasjon av hver enkelt bygning, samt beskrivelse av forhold som må ivaretas ved rehabilitering og endring.

Forvaltningsplanen beskriver prosedyrer og rutiner for vedlikehold av de enkelte husene, og beskriver ansvarsfordeling og arbeidsfordeling hos eier i alle spørsmål om vedlikehold og tiltak på eiendommen.

Forvaltningsplanen inneholder premisser for vurdering av utviklingsmuligheter og begrensninger for eiendommen og fredede enkeltbygg.

Forvaltningsplanen gir retningslinjer for nødvendig kontakt med rett kulturminnemyndighet.

3.2 Lovgrunnlag

Vernet av Allégaten 70 og Jahnebakken 3 og 5 er hjemlet i:

- Kgl. res. «Overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedomar». 1. september 2006
- Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet, fredningsvedtak av 18. juni 2014
- Kulturminneloven § 22 a

3.3 Kulturminnemyndighet

- Planen har gyldighet som **forvaltningsplan** for eiendommene Allégaten 70 (Geofysisk institutt og Kjernefysisk laboratorium) og Jahnebakken 3 og 5, som fredede bygninger.
- **Riksantikvaren er kulturminnemyndighet** for bygg og anlegg i Statens eie som er fredet etter kulturminneloven eller angitt i Landsverneplanen.
- **Hordaland fylkeskommune er kulturminnemyndighet** for bygg og anlegg i statens eie som har verneklasse 2, jfr. brev fra Kunnskapsdepartementet av 16.06.2016: *Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE) – Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet – VERNEKLASSE 2, utvalg byggverk og utomhusområde til bekreftelse.*
- **Hordaland fylkeskommune er kulturminnemyndighet** for graving i fredede utomhusanlegg som er i statens eie.

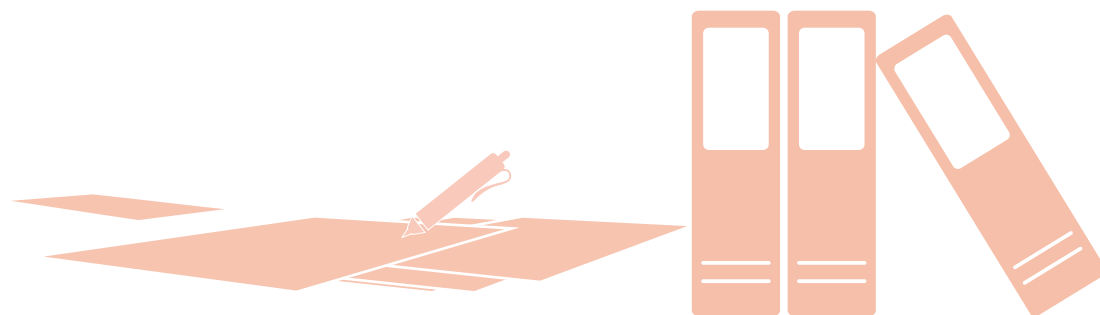
4 VERNEBESTEMMELSER

Den fredete bygningen skal vedlikeholdes og brukes slik at den ikke forfaller. Universitetet i Bergen har, som eier også forvalteransvar.

De særbestemmelser som det er redegjort for i dette dokumentet skal være førende i UiBs (Eiendomsavdelingens) ordinære styringsdokumenter og gjennom ordinære rutiner for forvaltning, drift og vedlikehold.

Det må ikke igangsettes vedlikehold eller tiltak som kan motvirke formålet med vernet. Større endringer/utskiftinger av ikke-vernede elementer i den vernede bygningen defineres derfor som tiltak med tilhørende prosedyre kap 4.3.

Vedlikehold og istandsetting skal skje med materialer og metoder tilpasset anleggenes og bygningenes egenart og arbeidet skal utføres av håndverkere med riktig kompetanse til oppgaven. Arbeider i et vernet bygg må gjøres på en måte som ikke reduserer de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene, men derimot tilfører huset ny kvalitet.

4.1 Hva er vedlikehold?

Med **vedlikehold** menes fornyelse av overflater med samme type materialbruk og farger som eksisterende. Endring eller større utskifting regnes ikke som vedlikehold.

Hovedprinsipp for vedlikehold

Det er bedre å vedlikeholde enn å reparere, og det er bedre å reparere enn å skifte ut.

Ved vedlikehold og eventuell utskifting skal det brukes materialer som tilsvarer opprinnelig materialbruk.

Eksempel på vedlikehold

- **Maling/oljing**
med samme type maling/olje og farge som eksisterende
- **Små reparasjoner av murverk**
med samme type betong, tegl og mørtel
- **Utskifting av enkelttegl**
med tegl av tilsvarende farge, størrelse og overflate
- **Små reparasjonen av taktekke**
med samme materialbruk som eksisterende

4 VERNEBESTEMMELSER

4.2 Hva er tiltak?

Alt arbeid utover vanlig vedlikehold defineres som tiltak. Tiltak skal dispensasjonsbehandles hos Riksantikvaren. Søknad om dispensasjon må inneholde beskrivelse av tiltakets omfang og konsekvenser for bygningen. Tillatelse må foreligge før tiltak kan iverksettes.

Hovedprinsipp innen bygningsvernet

- **Mest mulig** av bygningens ulike deler skal bevares.
- **Skjulte deler** av bygningen (konstruksjoner og bakenforliggende lag) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater). Det er et mål å bevare helheten på best mulig måte, ikke bare det visuelle uttrykket.
- **Hvis man må endre**, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske «arkivet» er bygningen selv.
- **Endringer skal**, om mulig, være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen vil fremstå slik den var før endring.

Eksempel på tiltak – NB: listen er ikke fullstendig

- **Inngrep i konstruksjon** eller overflate ved f.eks. tilpasning til UU, trekking av nye kabler m.m.
- Montering eller fjerning av **lettvegger**
- Utskifting eller endring av **vinduer og dører** med karmen og listverk
- Rive/skifte ut utvendige eller innvendige **byggningskonstruksjoner**
- Endring av **overflatebehandling** som f.eks. maling av umalte/oljede flater og detaljer, fjerning av eldre malingslag, endring av opprinnelig/eksisterende fargevalg
- Utskifting eller endring av utvendig **kledning, taktekking eller fargevalg**
- Utskifting av **himlingsplater/innvendig kledning**
- **Større endringer/utsiftninger** av **ikke-vernede elementer** i den vernede bygningen
- Montering av **teknisk utstyr, lås og beslag, renner og nedløp**

4.3 Hvem gjør hva?

Riksantikvaren er forvaltningsmyndighet for denne fredede bygningen. Før tiltak iverksettes, skal det foreligge tillatelse fra Riksantikvaren.

Eiendomsdirektøren forvalter på vegne av eier, Universitetet i Bergen, denne fredede bygningen. Fagansvar er delegert til **kulturminneansvarlig**.

Kulturminneansvarlig deltar i beslutninger og iverksettelse av strategi for den fredede bygningen sammen med eiendomsdirektør og lederne for Eiendomsavdelingens driftsavdeling og prosjektavdeling. Kulturminneansvarlig har ansvar for kommunikasjon med Riksantikvaren, faglig skjønn knyttet til vernet og søknader om dispensasjon fra fredningsvedtaket.

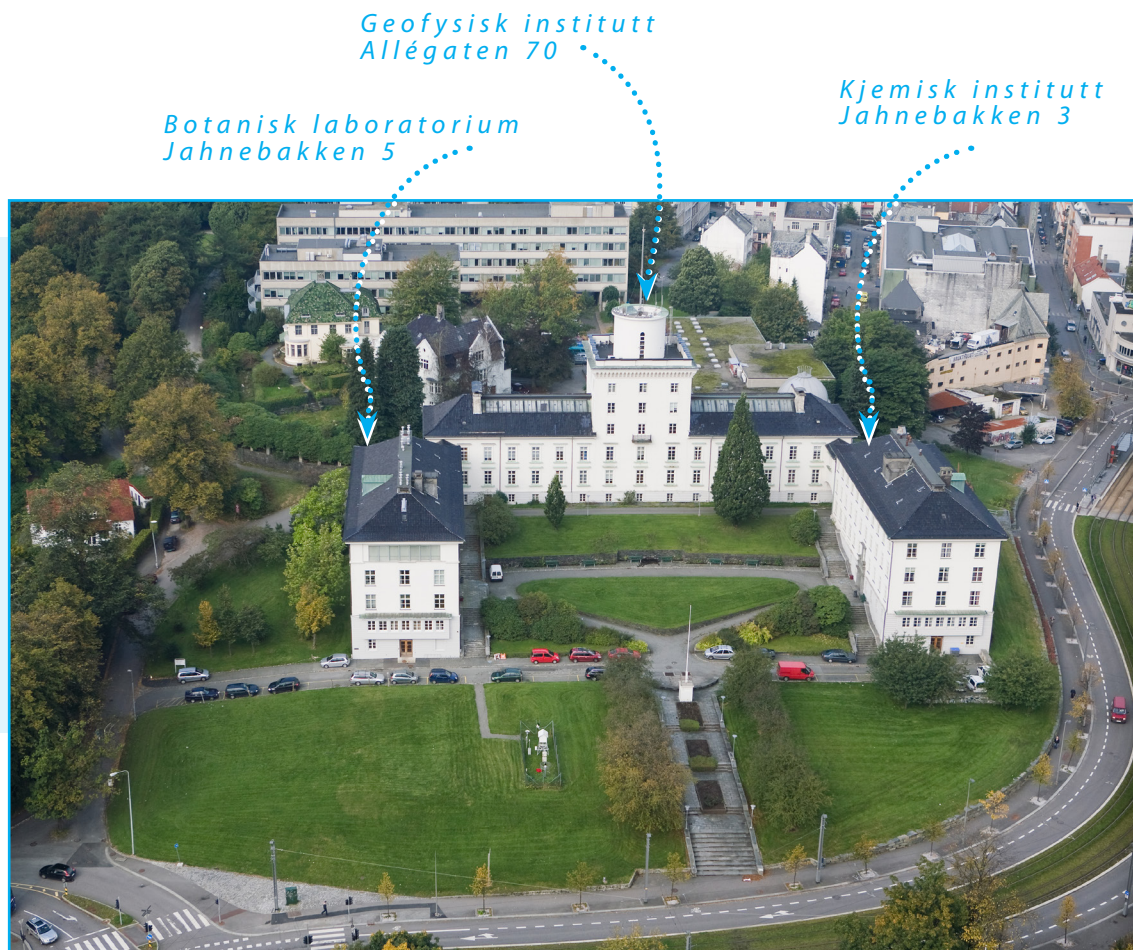
Driftsavdelingen utøver daglig og/eller periodisk tilsyn med bygningen og kvitterer på inspeksjonslister tilpasset denne fredede bygningen. Driftsavdelingen skal fortløpende og i tråd med FDVU og forvaltningsplanens angivelser, avdekke mangler som utløser vedlikeholdstiltak. Når driftsavdelingen avdekker mangler som utløser behov for tiltak/bygningsmessige endringer utover vanlig vedlikehold, skal kulturminneansvarlig varsles. Dokumentasjon av mangel og forslag til tiltak skal fremlegges i eget skjema «Vøl og vern», kapittel 6.

Prosjektavdelingen er ansvarlig for søknadspliktige tiltak og ansvarlig for igangsetting og gjennomføring av prosjekt i bygningen. Prosjektleder for tiltaket har ansvar for å utarbeide saksdokument som skal være underlag for søknaden til Riksantikvaren om ev dispensasjon fra fredningsvedtaket. Prosjektleder har ved prosjektavslutning ansvar for å oppdatere kap. 5.2 «Kronologisk endringshistorikk» i denne Forvaltningsplanen.

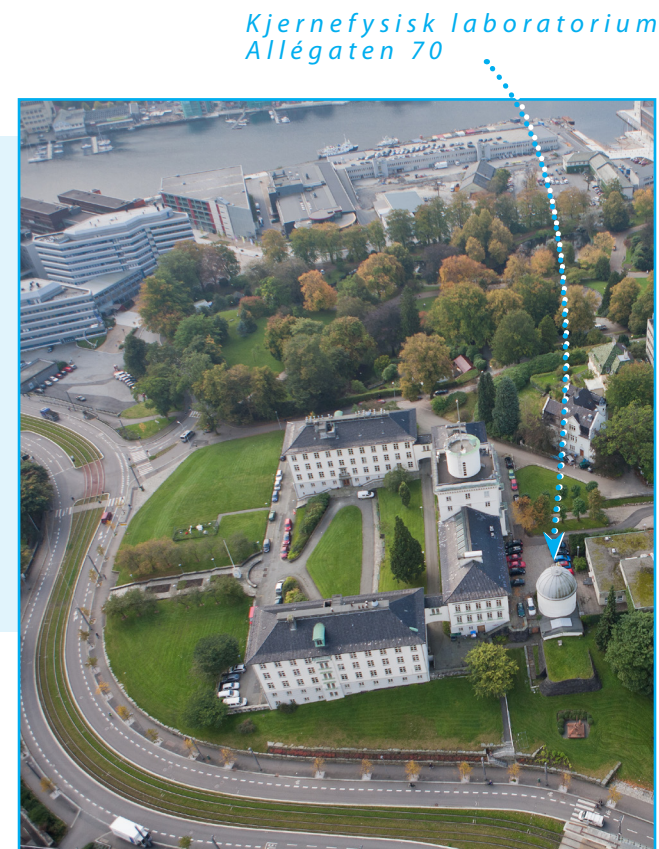

5 BESKRIVELSE AV ANLEGG – GEOFYSEN

Geofysen fotografert fra helikopter i 2011. Foto: Alf Edgar Andersen, UiB

Geofysen sett fra øst. Foto: Alf Edgar Andersen, UiB

Geofysisk institutt, som stod ferdig i enden av Allégaten i 1928, ble Bergens Museums landemerke lengst sør på Nygårdshøyden. Da Stortinget i 1946 vedtok å etablere et Universitet i Bergen, begynte arbeidet med de to sidefløyene. Bygningene og hageanlegget mellom

fløyene, er tegnet av Egill Reimers. Hans assistent Atle Urheim var ansvarlig for oppførelsen av sidebygningene. Urheim tegnet også Kjernefysisk laboratorium.

5 BESKRIVELSE AV ANLEGG – GEOFYSEN

5.1 Geofysen – anleggets historie

Allégaten 70 / Geofysisk institutt fra 1928 var Bergens Museums første rendyrkede universitetsbygg. Bygningen var første byggetrinn i det monumentale hestekoformede anlegget som blir kalt «Geofysen». Sammen med de to fløyene Jahnebakken 3 / Kjemisk institutt og Jahnebakken 5 / Botanisk laboratorium fra 1951, samt Kjernefysisk laboratorium fra 1948, gjør Geofysisk institutt Universitetet i Bergen synlig ved enden av den akademiske aksens langs Nygårdshøyden. Anlegget har i alle år vært base for faglig aktivitet med stor betydning, ikke minst for utviklingen av geofysikken, kjernefysikken og Vêrvarslinga på Vestlandet. «Geofysen» regnes for å være et av arkitekt Egill Reimers viktigste verk.

BAKGRUNNEN

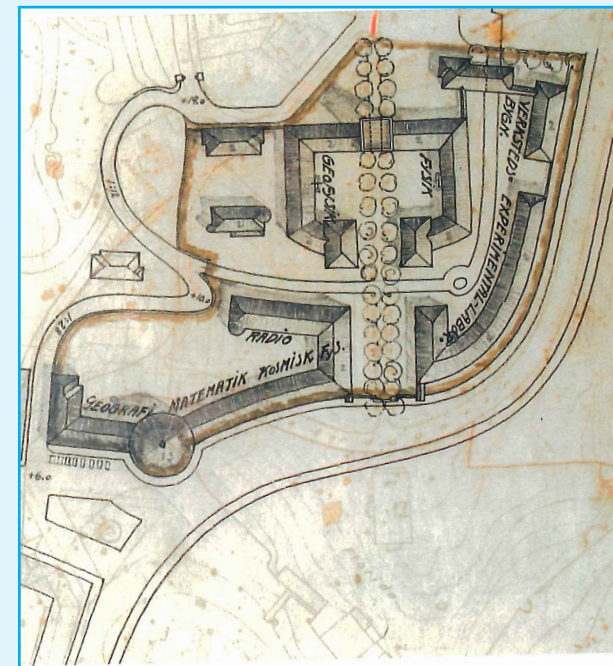
Arkitekt Egill Reimers fikk flere store byggeoppdrag for Bergens Museum etter at han i 1917 vant kommunens reguleringskonkurranse for utbygging av eiendommen Fastings Minde til universitetsformål. Resultatet av arkitektkonkurransen ble presentert i pamfletten «Bergens Universitet». Dette heftet ble brukt i kampen for eget universitet i Bergen. Her ble etableringen av Geofysisk institutt samme år kunngjort, et institutt som skulle forene

forskning innen meteorologi, oseanografi, jordmagnetisme og kosmisk fysikk. Arbeidet med å planlegge et høvelig nybygg for formålet var alt i gang.

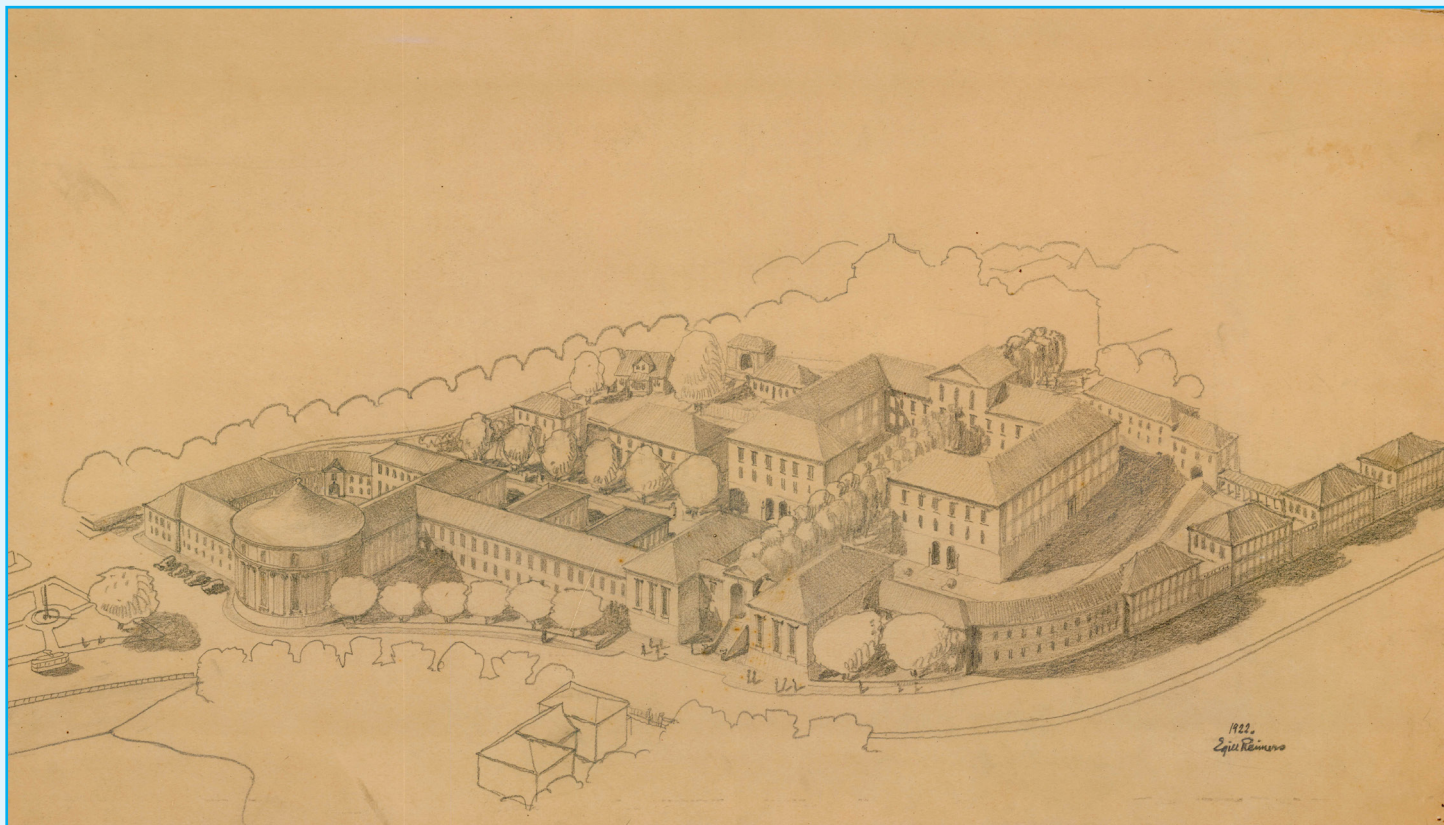
Mens Reimers første store nybygg, Historisk museum, tok form på Fastings Minde, like vest for Muséet, fikk arkitekten i oppdrag å lage detaljplaner for nybygg på Florida. I 1919 viste Egill Reimers i et første utkast hvordan et anlegg for dette fagmiljøet kunne plasseres på Wallendahlsmarken som Bergen kommune fikk kjøpt til universitetsbruk av arvingene etter Christian Michelsen. Her lå opprinnelig lyststedet Ny Lungegaard, reist av Johan Fredrik Fosswinkel i 1753 med et hageanlegg som strakte seg ned til lyststedet Florida ved Store Lungegårdsvann.

For Bergens Museum handlet det nå ikke bare om å skaffe lokaler til nye fagmiljø, like viktig var det å reise bygninger med stil og tyngde som kunne være et vordende universitet verdig. Da nybygget på Florida stod ferdig i 1928, så byen og all verden at her hadde museet skaffet seg et landemerke og et symbol på at Bergens Museum ville noe mer.

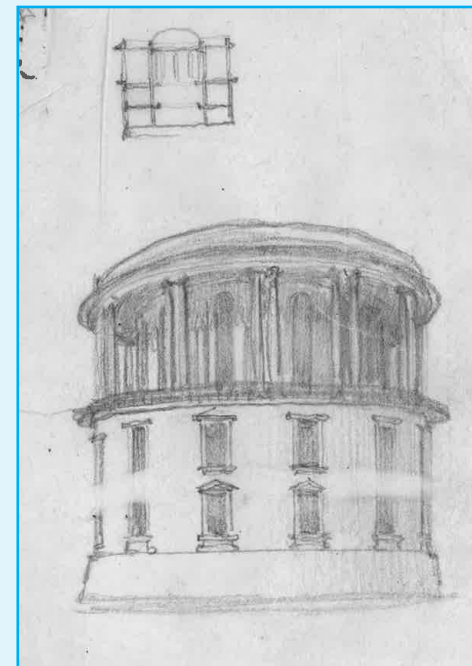
Som på Fastings Minde ble Reimers anlegg på Florida bare delvis realisert. Begge steder skaffet arkitekten byen monumentale tårnprydende bygg som har vært viktige for byen og for identiteten til byuniversitetet.

Florida. Situasjonsplan over mulig universitetsområde, «Bergen i mars 1919, Egill Reimers».

Florida. Universitetsområdet. En mulighetsstudie. «Bergen i dec. 1922. Egill Reimers». Levert kommunen sammen med byggesøknad for første byggetrinn 23. januar 1923. Tegningene tilhører: Arkivet etter Bygningssjefen i Bergen

Florida. Detaljtegning av bygning i universitetsanlegget av Egill Reimers. Se mulighetsstudien fra 1922.

5.1 Anleggets historie – Geofysen

På Florida tegnet Reimers et stort campus-område i skråningen mot sør, med sammenhengende universitetsbygg med åpne plasser og gårdsrom imellom. Han tegnet professorboliger og verksteder og rom for ulike nye institutter i. Men bare den hesteskoformede bygningen i enden av Allégaten ble det noe av.

På Egill Reimers tegninger av «Det Geofysiske Institutt» med to fløyer og hesteskoform fra 1922 har hovedbygningen et tempelgavlmotiv over husets midtparti. Dette ble endret før byggesøknaden i 1925. Da var det avgjort at Værvarslinga på Vestlandet ble værende i Bergen og skulle ha adresse på Florida. Værvarslerne hadde bruk for et tårn. Hovedbygningen med tårn ble realisert som et første byggetrinn.

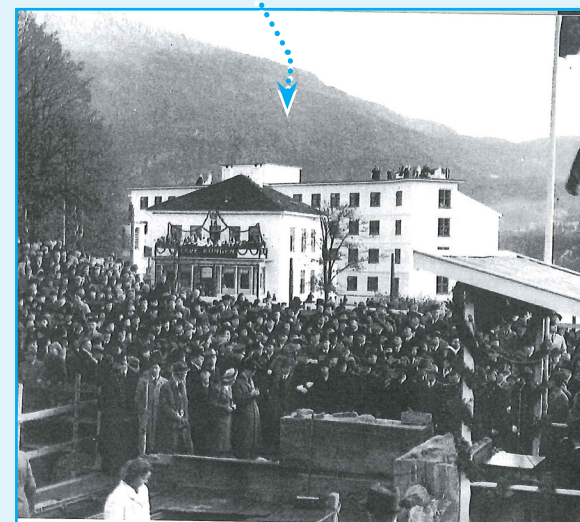
Plasseringen ytterst på høyden var perfekt for den tiltenkte aktiviteten. For måling av stråling og magnetisme var det viktig at huset lå høyt og fritt på et sted med minst mulig rystelser i grunnen. For meteorologene var det nødvendig å ha fri sikt og landemerker med kjent avstand og høyde for å kunne gjøre pålitelige observasjoner.

Arkitekt Egill Reimers viste stor omtanke for de gamle ferdselsveiene da han planla sine nybygg i det gamle landskapet på Nygårdshøyden. Ved Historisk museum lot han Møhlenprisbakken gå gjennom en tunnel i museets vestfløy. På Florida la han Geofysisk institutt på tvers i Allégaten der restene av den gamle lindealléen fører rett

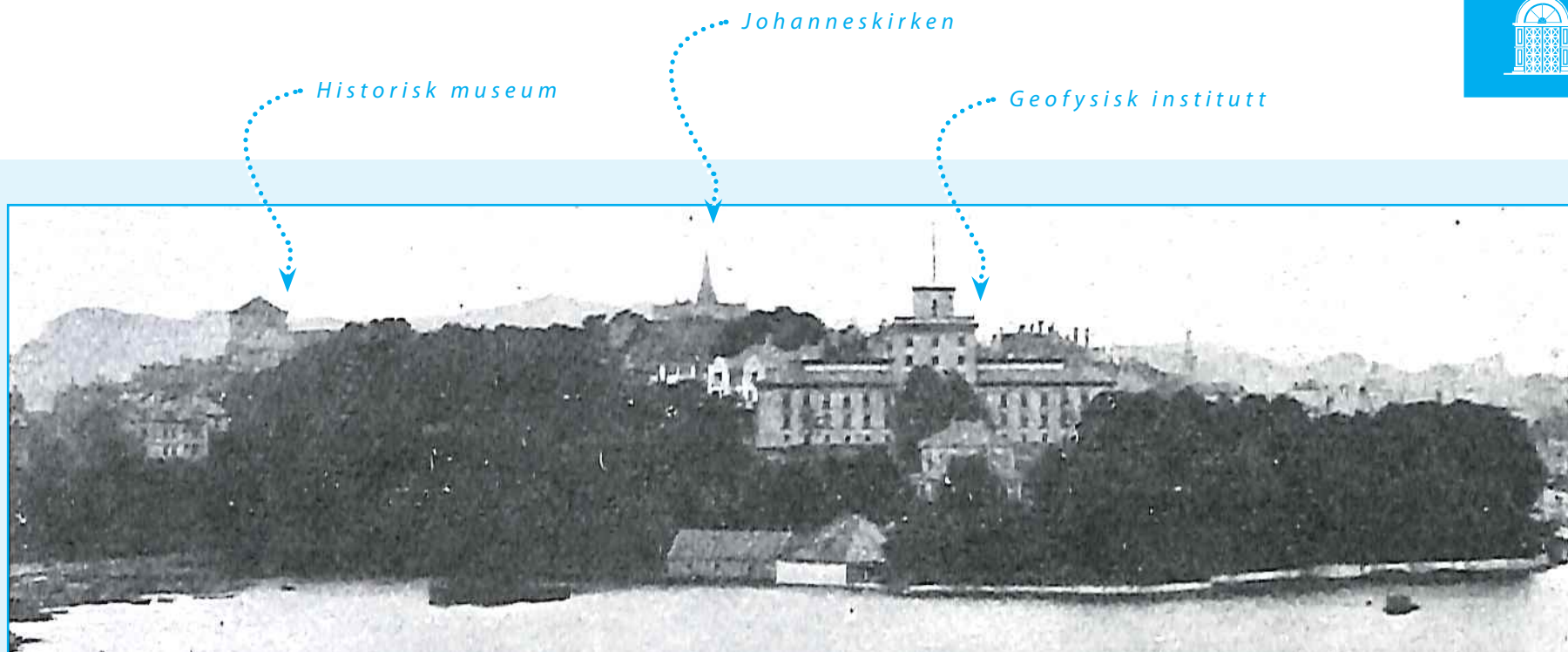
mot husets hovedinngang. Gamle bilder viser at alléen lenge ble stående også sør for hovedbygningen og ned mot Nygårdsgaten.

9. april 1946 vedtok Stortinget å opprette eget universitet i Bergen. Samtidig kom det klarsignal for og penger til videre utbygging på Florida. Og arbeidet kunne starte umiddelbart. Allerede i september 1945 hadde Bergens Museum ved professor Bjørn Trumpy og arkitekt Egill Reimers levert byggemelding for de to fløyene. Vedlagt lå Reimers sine tegninger over anlegget med et drivhus i enden av Botanisk laboratorium. Arkitekt Reimers, som da var en gammel mann, hadde på denne tiden to assistenter på sitt kontor, Anders Nortvedt og Atle Urheim. Reimers skal ha uttalt at hans ønske var at Nortvedt skulle videreføre arbeidet i universitetsområdet. Det nyetablerte universitetet valgte Atle Urheim. Han fullførte Reimers verk på Florida og fikk nye oppgaver i dette området. Urheim var arkitekt for både Kjernefysisk laboratorium og senere Fysikk- og matematikkbygningen.

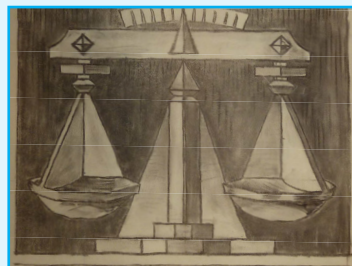
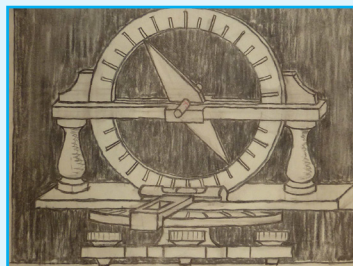
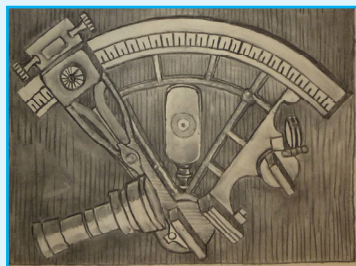
25. oktober 1946 la kong Haakon ned grunnsteinen til to nye instituttbygninger på Florida, et spesialbygg for Botanisk laboratorium og et for Kjemisk institutt. Disse ble bygget som fløyer til Geofysisk institutt og koblet til denne bygningen ved hjelp av lukkede gangbroer. Resultatet ble et helhetlig anlegg i nyklassisistisk stil. Kong Haakon åpnet fløyene 30. august 1951.

25. oktober 1946. Kong Haakon legger ned grunnsteinen til fløyene. Bildet hentet fra: Universitetet i Bergens historie, bind 1, side 255

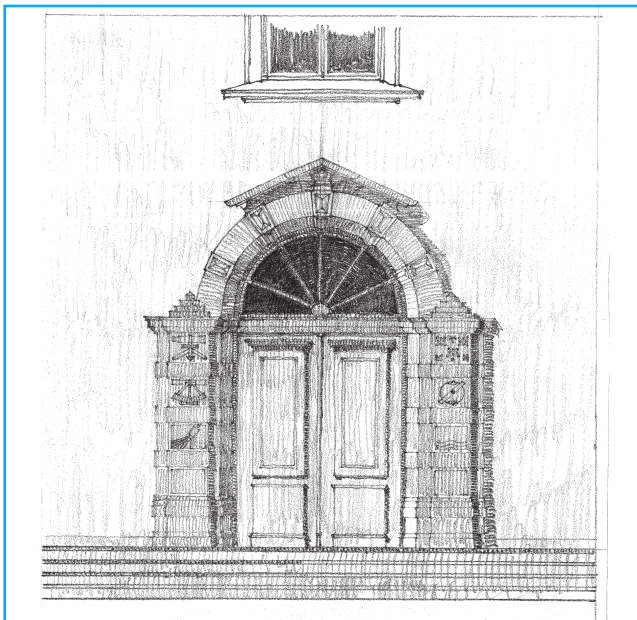
Geofysisk institutt er nylig oppført. Bildet er hentet fra Nybygningen for Det Geofysiske Institutt av Bjørn Helland-Hansen. Særtrykk av Bergens Museums Årsberetning 1928-1929.

Tegninger av ornament på omringing av inngangsdør.
Egill Reimers

5.1 Anleggets historie – Geofysen

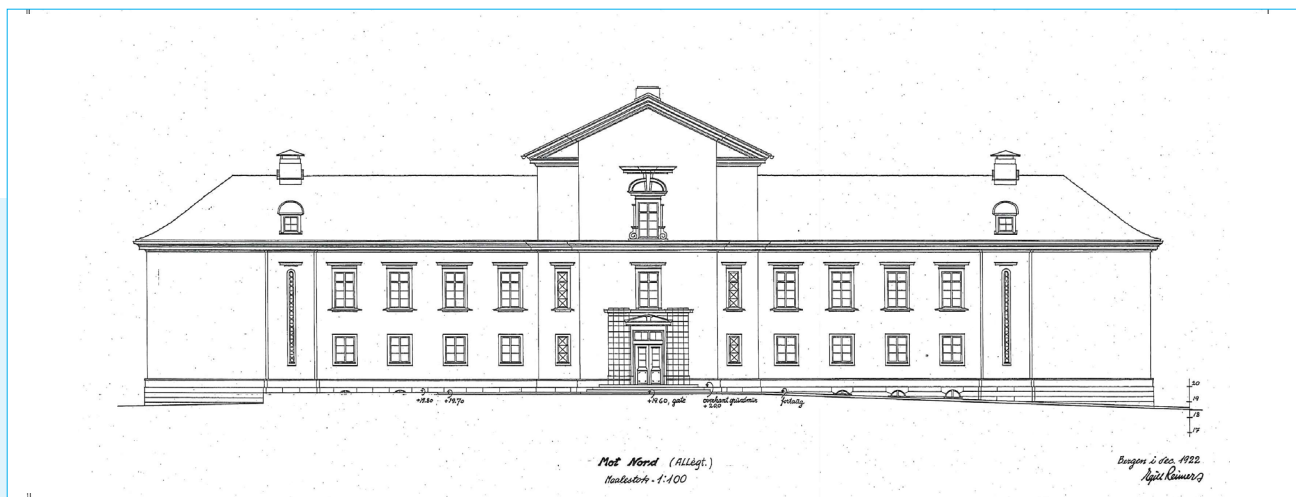
Nygårdsalléen som fra 1928 stanset ved inngangsdøren til Geofysisk institutt, ble lenge stående sør for hovedbygningen, i skråningen ned til Nygårdsgaten. Men da de to fløyene skulle bygges, ble lindetrærne hugget. Mellom fløyene ble det anlagt et symmetrisk hageanlegg, tegnet av Egill Reimers og tilpasset «Geofysens» nyklassisistiske stil. Hagen åpner seg inviterende mot byens innfartsåre fra sør og er en del av et større bylandskap her lengst sør på Sydneshalvøyen.

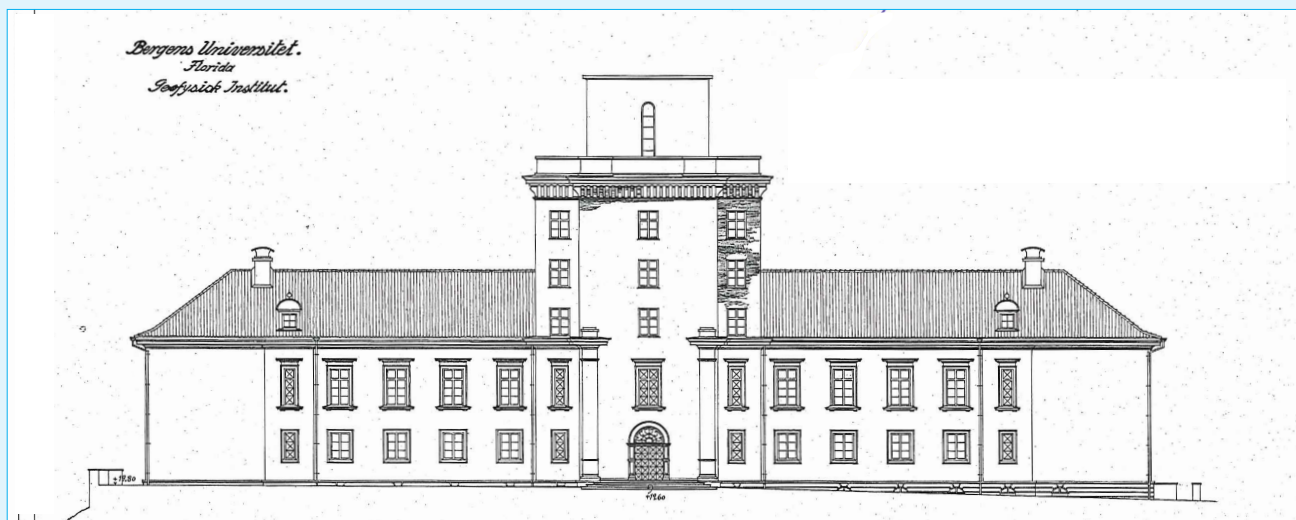
Geofysisk institutt. Egil Reimers tegner allerede i 1922 dette forslaget til utforming av anlegget med fløyer. Det fremskutte vertikale veggpartiet ved trapperommene som har vindu med diagonale sprosser, er allerede på plass.

Til venstre: Tegning av Egill Reimers, hoveddør Geofysisk institutt. Alle tegningene tilhører: Arkivet etter Bygningssjefen i Bergen

Geofysisk institutt. Utkast til fasade mot nord, første byggetrinn av Egill Reimers fra 1922. Tårnet har saltak.

Geofysisk institutt. Endelig utforming av fasaden mot nord og vest. Egill Reimers mai 1926.

5.1 Anleggets historie – Geofysen

Nybygget reiser seg. Foto: Atelier KK, Universitetsbiblioteket i Bergen

Arbeidere med hest tar en pust i bakken. Fotograf Nielsens Eftf., Universitetsbiblioteket i Bergen

Nybygget Geofysisk institutt sett fra sørøst. Hentet fra byggesaksmappen, Bergen byarkiv

Geofysen med fløyer og Kjernefysisk laboratorium. Foto: Oppi

5 BESKRIVELSE AV BYGNING

5.1 Allégaten 70: bygningens historie

Allégaten 70, bygningen som huser Geofysisk institutt, er 25 meter lang og 13 meter bred med to etasjer, en tredje som delvis har skråtak og full kjeller. Et markert, fremtrukket midtparti med hoveddør, strekker seg syv etasjer til vers. De fem nederste etasjene har et kvadratisk tverrsnitt, de to øverste er et rundt tårn som er åtte meter i diameter. Det runde tårnets tak er en observasjonsplattform.

ET INNHOLDSRIKT HUS

Husets hovedinngang ligger i midtpartiet mot Allégaten. Fra vestibyen fører hovedtrappen oppover gjennom det kvadratiske tårnpartiet. I vestibyen henger en 16 meter lang Foucault-pendel til demonstrasjon av jordrotasjonen. Husets fellesrom ligger i midtre del av bygningen ved hovedtrappen. I første etasje ekspedisjonen, i andre foredragssalen, i tredje biblioteket som i 1996 ble bygget om til kantine. Ulike laboratorium, kontorer og undervisningsrom ble plassert langs korridorene i første og andre etasje der institutt A for oceanografi, B for teoretisk meteorologi og C for jordmagnetisme og kosmisk fysikk flyttet inn sammen med Magnetisk byrå. I andre etasje ble det innredet privatbolig for bestyreren ved Værvarslinga. Vaktmesteren fikk bolig i kjelleren. I tredje etasje var det en stor tegnesal

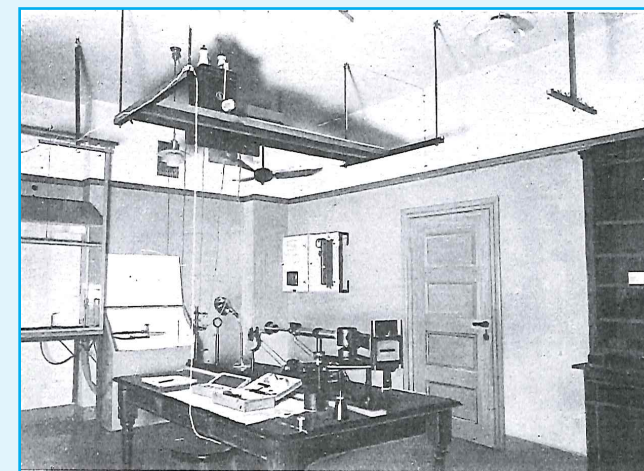
og flere andre rom med overlys. Værvarslinga på Vestlandet fikk kontorer i fjerde etasje og værvarslingssal med fri sikt i femte. Derfra snor en smal trapp seg opp i det runde tårnet til et daværende radio- og instrumentrom.

Professor Bjørn Helland-Hansen og Harald Ulrik Sverdrup besøkte lignende bygg i utlandet for å undersøke aktuelle tekniske løsninger og nødvendig utstyr til huset. NTH ble også rådspurt om tekniske spørsmål. Radiostasjonen ved værvarslingen måtte beskyttes mot forstyrrelser fra forsøk i de fysiske laboratoriene. Dette ble løst ved å bygge laboratoriene for fysikk, det elektriske maskinrommet og det ene instrumentmakervekstedet inn i et beskyttet rom, et såkalt Faraday-bur kledt med netting i veggene.

Nybygget la til rette for avansert bruk av tekniske hjelpemidler i forskningsformidlingen, blant annet for lysbildevising i foredragssalen. Både foredragssalen og laboratorier hadde direkte kontakt med det elektriske maskinrommet i kjelleren via kabler mellom etasjene. Et hydrodynamisk forsøksrom i kjelleren besto av en 14,8 meter lang vannrenne, forsynt med vinduer, slik at strømninger, bølger og virveldannelser kunne skapes og studeres. Den gamle jernbanetunnelen til Vossebanen (140 meter lang og 5 meter bred med jevn temperatur) som går under bygningen, ble også tilrettelagt som forsøksrom. En rekke fagfolk valfartet fra hele Europa for å studere

*Geofysisk institutt, biblioteket i tredje etasje med løse bokhyller under løpende fast vegglist. Bordet og stolene Reimers tegnet til biblioteket er i 2016 plassert i Villaveien 9, spisebordet i hovedstuen, noen stoler i røkestuen og noen på loftet.**

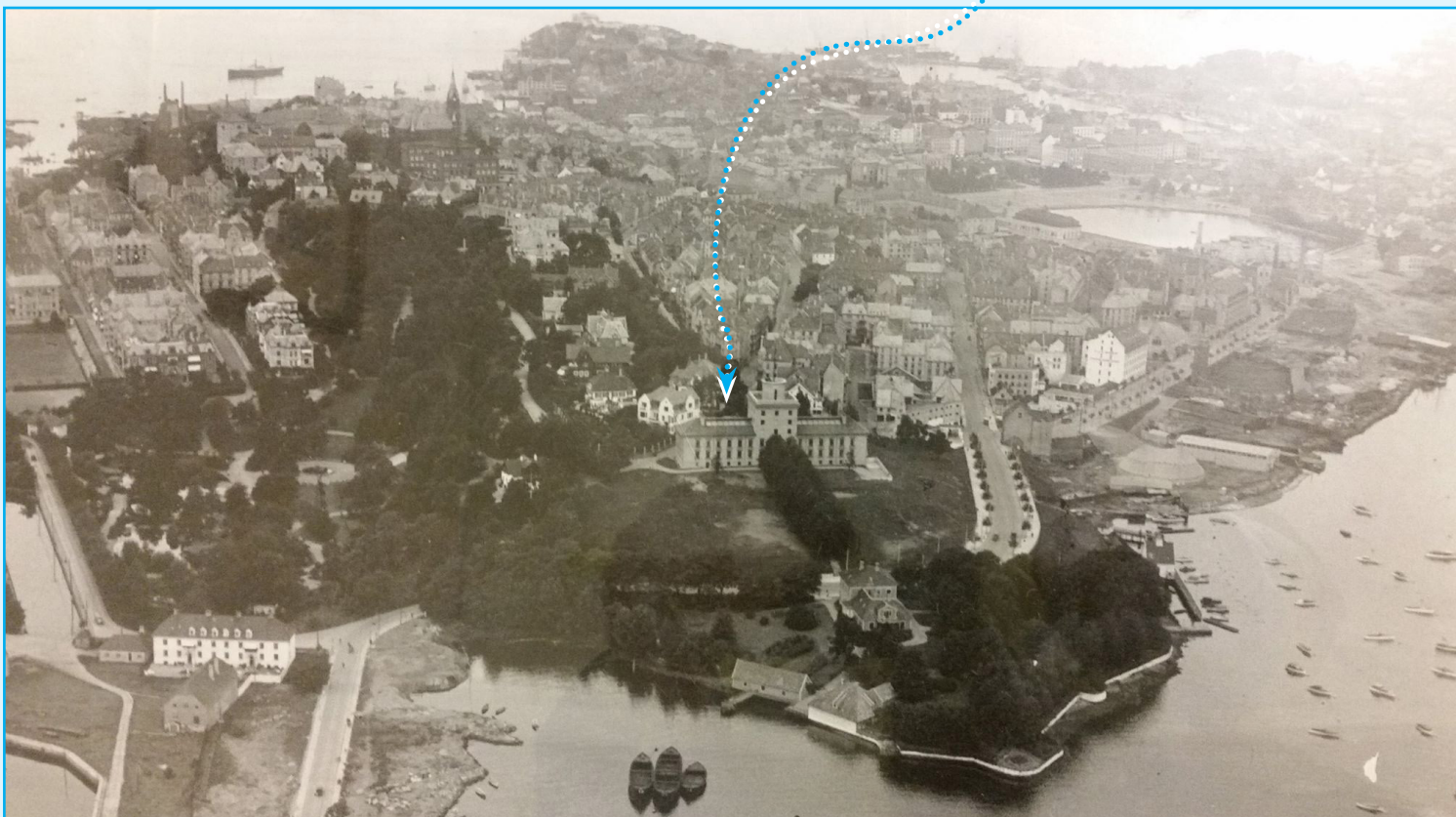

*Geofysisk institutt, et av de fysiske laboratoriene.**

* = Bildet er hentet fra Nybygningen
for Det Geofysiske Institutt av Bjørn
Helland-Hansen. Særtrykk av Bergens
Museums Årsberetning 1928-1929

Geofysisk institutt, Allégaten 70

Geofysisk institutt, strategisk plassert ved byens innfartsåre fra sør.

5.1 Bygningens historie

det nye bygget som kom til å danne mønster for lignende bygninger andre steder.

Arkitekt Reimers tegnet trapper, dører og inventar til huset. Dørene som vender mot vestibylen i første og andre etasje er utført i eik, døren til vindfanget og korridordørene er doble pendeldører med speilglass. Ellers fikk huset, som har pussede murvegger, fyllingsdører i furu med trådglass i øverste speil for mest mulig lys inn i korridorene. Alle opprinnelige vinduer var av jern, levert fra firmaet F. W. Braat i Delft i Holland. I første etasje og i vestfløyen i andre ble det lagt eikeparkett på gulvene, ellers i huset linoleum. Det meste av husets faste inventar ble bygget i furu etter Reimers tegninger, beiset og deretter behandlet med Beckolakk.

REIST AV BYENS BORGERE

Fagmiljøet, museet og byen kunne takke det bergenske borgerskap for nybygget som kom på tilsammen 900 000 kroner. Med unntak av kroner 75 000 fra Pengelotteriets overskudd, kom pengene fra bemidlede givere med Johan Ludwig Mowinckel og hans rederi i spissen. Pengeinnsamlingen startet allerede under første verdenskrig da det ble vedtatt å opprette et geofysisk institutt. «Bergens borgere reiste denne bygning», står det på en bronsetavle i vestibylen. Museets formann, Johan Lothe, har fått æren av å være den viktigste pådriveren for dette byggeprosjektet. Bjørn Helland-Hansen var den som sørget for

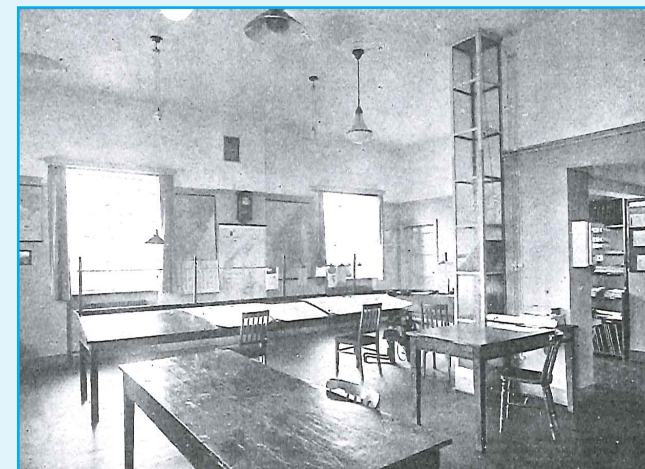
husets utrustning og tekniske struktur. Det sies at det la en viss demper på åpningsfesten 7. juni 1928 at verken kongen eller kronprinsen tok turen til Bergen. Dessuten var været for dårlig til at gjestene fikk fullt utbytte av turen opp i tårnet.

HUS FOR PIONERER

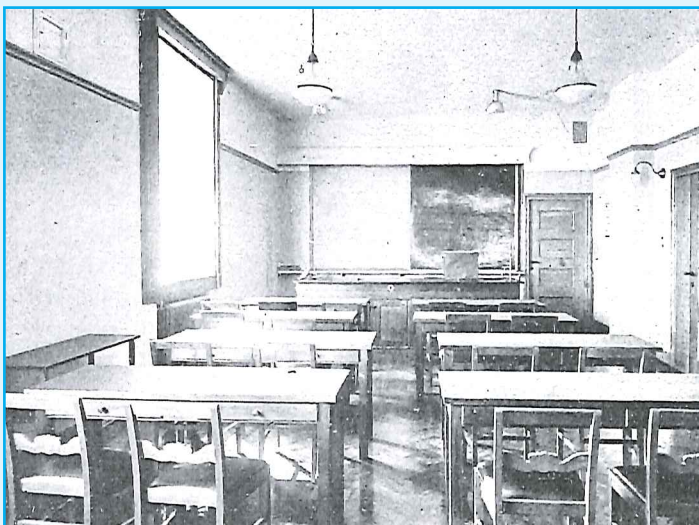
Instituttbygningen for «Det Geofysiske institutt» ble et bygg for pionérer og sterke personligheter som fikk anledning til å utvikle sine fagfelt. Blant pionérene var oseanografene Bjørn Helland-Hansen og Håkon Mosby og meteorologene Harald Ulrik Sverdrup og C. L. Godske. Og det ble lagt til rette for nye grener som jordmagnetisme og kosmisk fysikk med Guro Gjellestad som leder. Det geofysiske miljøet på Florida var anerkjent internasjonalt.

Nybygget var spesielt utformet med tanke på leietageren Vervarslinga på Vestlandet. Bestyreren for Vervarslinga bodde i bygningen i flere år for å kunne være tilgjengelig for tjenesten til enhver tid.

Christian Michelsens Institutt var også leietager i Allégaten 70 fra ca 1930 til de fikk sitt nybygg på 1950-tallet. CMI hadde verksted i kjelleren der konstruktøren Odd Dahl utviklet en rekke banebrytende måleinstrumenter. Denne instrumentutviklingen ledet på 1960-tallet til etableringen av Aanderaa Instruments som ble en internasjonalt ledende produsent av måleinstrumenter for

Geofysisk institutt, et av de fysiske laboratoriene, værvarslingssalen i femte etasje. Telegramheisen fører til radiatorommene i fjerde og sjette etasje. Bildet er hentet fra Nybygningen for Det Geofysiske Institutt av Bjørn Helland-Hansen. Særtrykk av Bergens Museums Årsberetning 1928-1929.

Geofysisk institutt, auditoriet i andre etasje. Til venstre på bakveggen er en smergelbehandlet speilglasskive for visning av lysbilder, til høyre en bevegelig veggtafle foran en fast. På skiven kunne man også skrive med vanlig tavlekrutt. Taklampene er av typen Luzette, levert av Siemens. Bildet er hentet fra Nybygningen for Det Geofysiske Institutt av Bjørn Helland-Hansen. Særtrykk av Bergens Museums Årsberetning 1928-1929.

Gagarin i auditoriet

Dette rommet var smekkkfullt av tilhørere da den sovjetiske kosmonauten Jurij Gagarin i 1964 holdt foredrag på Geofysisk institutt. Gagarin, som var det første mennesket i verdensrommet, var invitert hit av dosent Guro Gjellestad. Gagarin foreleste med tolk. Det hadde aldri før vært så mange folk samlet på instituttet. Gjellestad inviterte mange prominente forskere til Bergen. Disse foreleste som regel her i auditoriet.

Geofysisk institutt, auditoriet/foredragssal i andre etasje i dag. Foto: EIA

5.1 Bygningens historie

oseanografi og meteorologi. Senere har Nansensenteret for miljø og fjernmåling oppstått fra det geofysiske miljøet. Det samme har Bjerknessenteret for klimaforskning som har fått offisiell status som senter for fremragende forskning.

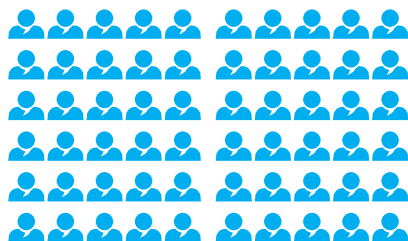
Da CMI holdt til i bygget drev de også medisinske forsøk og utprøving av BCG-vaksine mot tuberkulose. Tankrommet i kjelleren var da fullt av bur med marsvin og kaniner. Odd Dahl har fortalt at han fikk beskjed om å passe seg for ikke å bli smittet av forsøksdyrene. Under krigen var det vanskelig å skaffe mat til både folk og kaniner, og noen ble beskyldt for å stjele av kaninmaten.

Da nybygget ble tatt i bruk i 1928 var Geofysisk institutt arbeidssted for ca 10 personer. Tidlig på 1970-tallet jobbet mer enn 60 personer på instituttet med lokalt, nasjonalt og internasjonalt samarbeid.

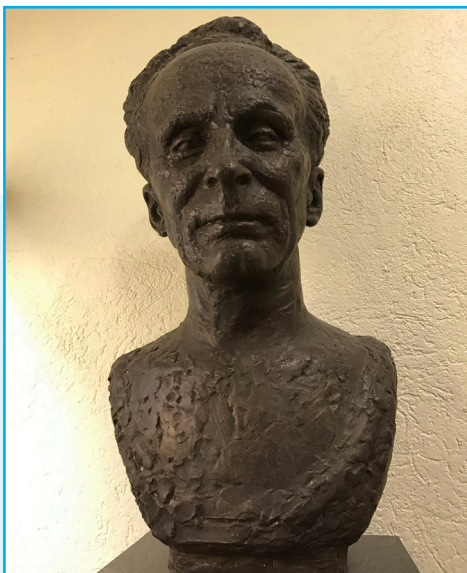
1928: 10 personer

1970: 60 personer

Geofysisk institutt med søndre del av Nygårdsalléen som ble hugget da sidefløyene på Geofysen skulle bygges.
Foto: Widerøes Flyveselskap A/S, Universitetsbiblioteket i Bergen

Byste av Vilhelm Bjerknes. Utført av Stinius Fredriksen.
Foto: EIA

Byste av Bjørn Helland-Hansen. Utført av Hans Jacob Meyer. Foto: EIA

PIONERENE

Bystene av Vilhelm Bjerknes (1862-1951) og Bjørn Helland-Hansen (1877-1957) står i vestibylen på Geofysisk institutt.

Oseanografen Helland-Hansen ble professor ved Bergens museum i 1914. I 1917 tok han initiativ til opprettelsen av Geofysisk institutt.

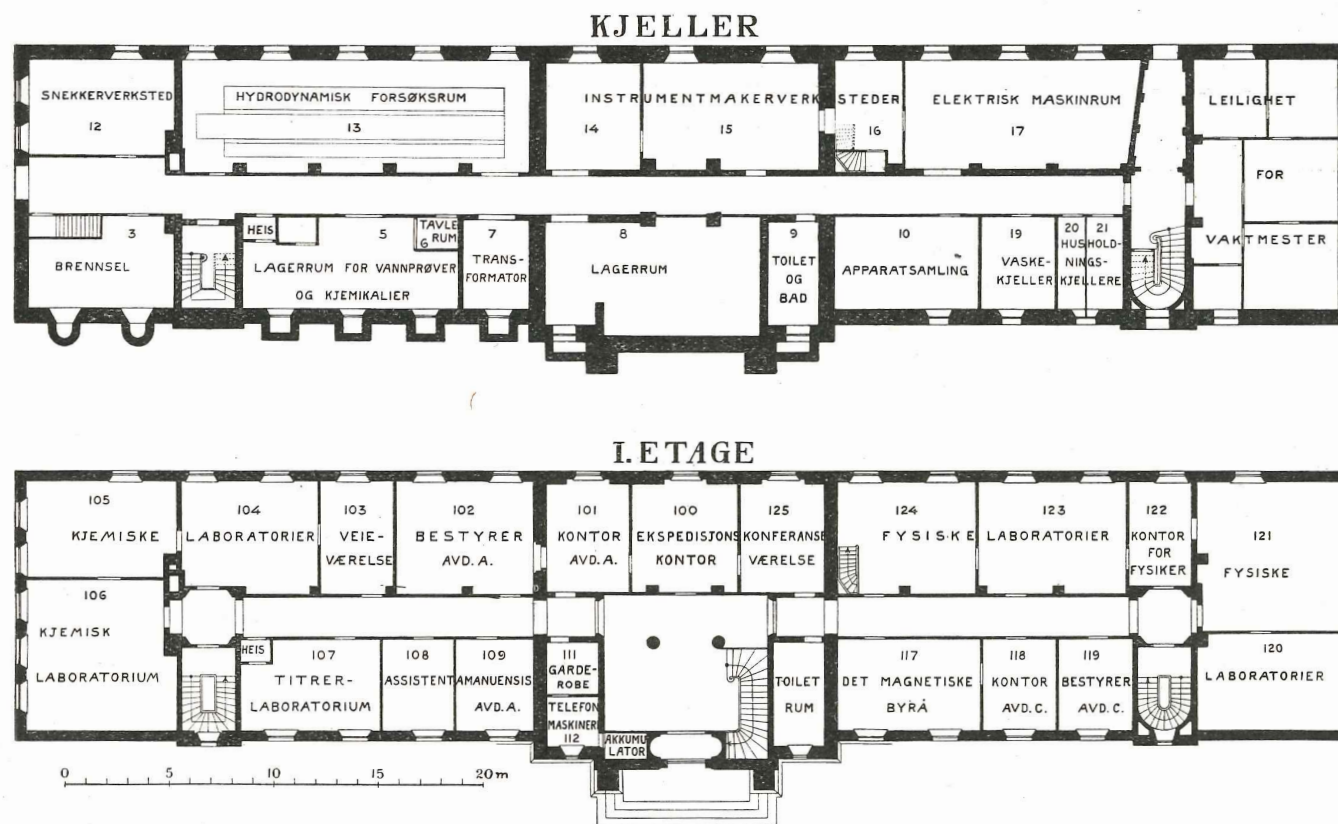
Som leder av instituttet og professor i geofysikk etablerte Vilhelm Bjerknes bergensskolen i meteorologi og la grunnlaget for Vêrvarslinga på Vestlandet. Vêrvarslinga har alltid holdt til i hovedbygningen på Geofysen som Bjørn Helland-Hansen var en aktiv pådriver for å få reist.

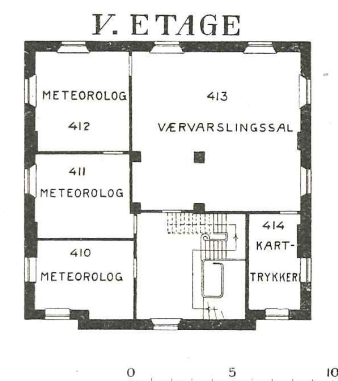
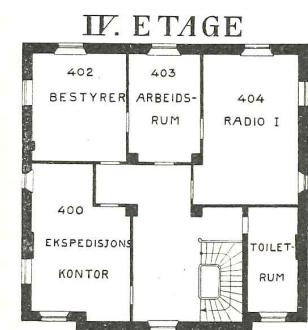
Kosmonauten Jurij Gagarin besøkte Geofysisk institutt i 1964. I 2016 ble denne busten av mannen, som var det første mennesket i verdensrommet, plassert nord for instituttet. Foto: EIA

5.1 Bygningens historie

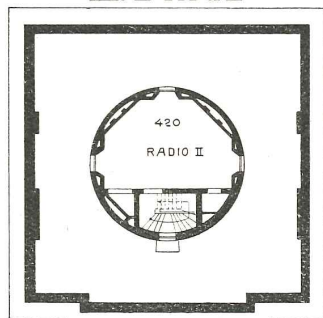
Geofysisk institutt. Arkitekt Egill Reimers tegninger, kjeller og 1. etasje.

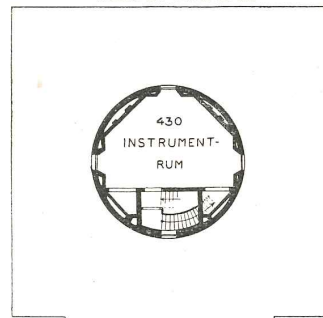
Tårnet på Geofysisk institutt. Arkitekt Egill Reimers tegninger, 4. og 5. etasje.

VI. ETAGE

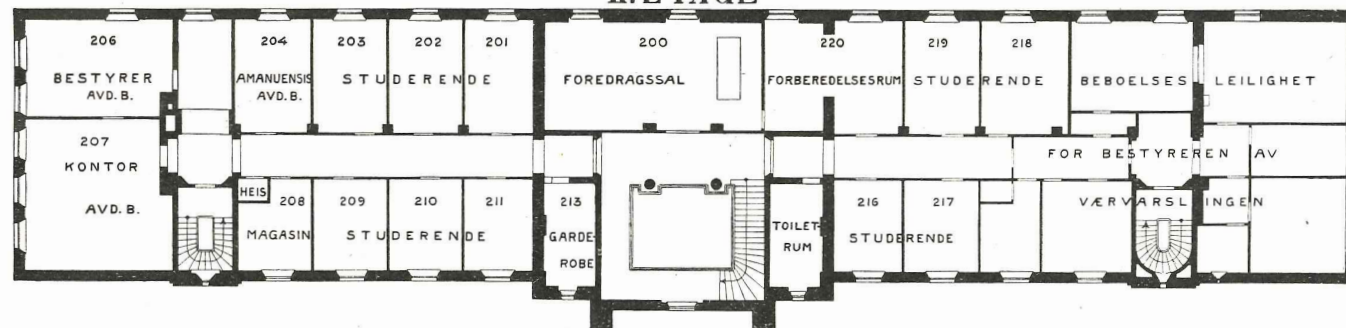

VII. ETAGE

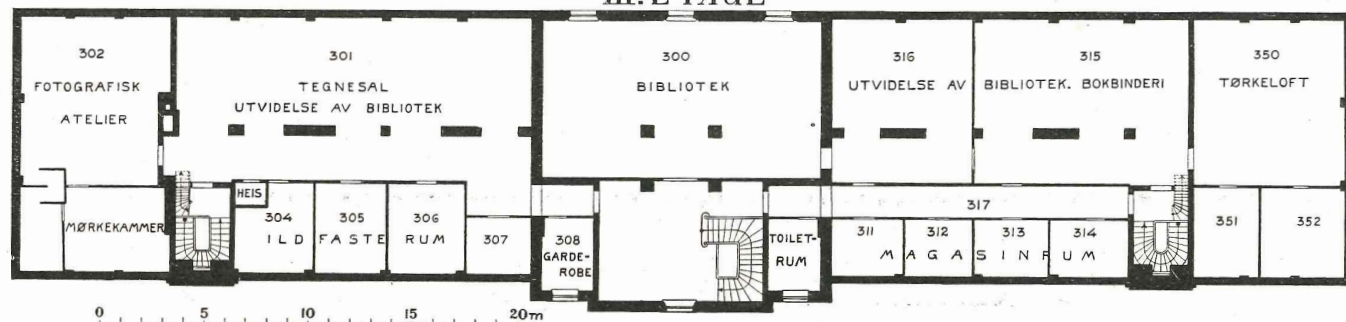

Tårnet på Geofysisk institutt. Arkitekt Egill Reimers tegninger, 6. og 7. etasje.

II. ETAGE

III. ETAGE

Geofysisk institutt. Arkitekt Egill Reimers tegninger, 2. etasje og 3. etasje. Tegningene tilhører: Arkivet etter Bygningssjefen i Bergen

5.1 Fløyenes historie

5.1 Jahnebakken 3 – Botanisk laboratorium / Jahnebakken 5 – Kjemisk institutt: fløyenes historie

Sammen med Jahnebakken 5 / Kjemisk institutt, utgjorde Jahnebakken 3 / Botanisk laboratorium fra 1951 andre byggetrinn for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet på Florida. Hovedbygningen, Allégaten 70 / Geofysisk institutt, fikk med dette byggetrinn to fløyer som skapte et markant hesteskoformet anlegg lengst sør på Nygårdshøyden. Anlegget blir til daglig omtalt som «Geofysen». Sammen med Kjernefysisk laboratorium var de to formålsbygde fløyene i Jahnebakken de første nybyggene til det nyopprettede Universitetet i Bergen.

Jahnebakken 3 og 5 ble oppført etter Egill Reimers sine tegninger. Arbeidstegninger til de to fløyene ble utført av Arkitekter MNAL Danielsen & Urheim ved Atle Urheim som var ansvarlig arkitekt under oppføringen av fløyene.

Anlegget er bygget i nyklassisistisk stil med et helhetlig preg. Detaljeringen i fløyene forteller om en omtolking av nyklassisismen og røper at disse er bygget tyve år etter hovedbygningen. Ingeniørene som reiste fløyene, tok i bruk moderne betongkonstruksjoner samtidig som vegger ble murt i teglstein som på hovedbygningen.

BAKGRUNN

9. april 1946 vedtok Stortinget å opprette Universitetet i Bergen. Det nyetablerte universitetet fikk omgående tilsagn om penger til to nye fløyer på Geofysisk institutt. Fløyene var ferdig tegnet og byggeløyet lå klart til byggekomiteen som umiddelbart ble nedsatt. 26. oktober 1946 la kong Haakon ned grunnsteinen i sørenden av det som

skulle bli Botanisk laboratorium. Men til tross for en flyvende start, ble ikke fløyene ferdige før etter fire år.

Mange byggeoppdrag stod i kø under gjenreisningen etter krigen. Dette forsinket byggearbeidene på Florida. Først var det problemer med å få tak i nok murstein. Mankoen var så stor at det ble vurdert å reise bare et av byggene. Å erstatte teglstein med betong ble også diskutert. Men byggekomiteen insisterte på teglstein som i hovedbygningen, departementet var enig, og slik ble det. Senere bød det på problemer å skaffe materialer i tre, sement og jern. Årsmeldingen fra 1949/1950 forteller at innflyttingen i fløyene ble forsinket med ett semester på grunn av sene leveranser fra utlandet.

TVILLINGBYGG

De to nye fløyene fikk identisk ytre form og uttrykk. De ble koplet til hovedbygningen med hver sin lukkede gangbro. Tegningene til byggesøknaden fra 1945 er signert arkitekt Egill Reimers. Han døde i 1946, da arbeidet

ble igangsatt, og Reimers assistent Atle Urheim overtok arkitektansvaret. Han utførte dette og senere flere andre oppdrag for Universitetet fra arkitektkontoret Danielsen & Urheim. HM Kong Haakon åpnet fløyene 30. august 1951.

TILPASNINGSARKITEKTUR

Jahnebakken 3 og 5 er slemmete teglsteinsbygninger med kjeller, underetasje, tre hovedetasjer og loft. Hovedinngangen ligger i underetasjen mot vest (Jahnebakken 3) og øst (Jahnebakken 5), vendt mot utearealet og tvillingbygget. Inngangsdøren har en kraftig granittinnramming. Vinduene er litt større og detaljeringen i fasaden er noe enklere enn i hovedbygningen. Men anlegget har et helhetlig nyklassisistisk preg til tross for at det er tyve år mellom første og andre byggetrinn.

I inngangsparti, vestibyle og ikke minst trapperommet er det tydeligere at husene fikk sin endelige form i siste del av 1940-årene. Her har detaljeringen et visst funksjonalistisk preg.

For Kjemisk institutt ble Jahnebakken 3 innredet med blant annet verksteder i kjelleren, materialrom og ulike spesialrom i underetasjen, auditorium og kurssal i første etasje. I andre etasje var det laboratorier, spesialrom, bibliotek og leserom. Loftet var uinnredet.

Jahnebakken 5 ble formålsbygget som botanisk laboratorium. Frem til 2010 ble bygget brukt av Botanisk Institutt til kontor- og laboratorievirksomhet med tilhørende støttefunksjoner.

Begge fløyene har bitrapp i nord like ved den overbygde gangbroen inn til hovedbygningen.

Hageanlegget som Egill Reimers tegnet i forbindelse med planleggingen av fløyene, ble realisert etter at hestekoene hadde fått sin form.

Mange var til stede da kong Haakon la ned grunnsteinen for fløyene på Geofysisk institutt 26. oktober 1946. Foto: Frantz Blaha, Universitetsbiblioteket i Bergen

OM ARKITEKTEN – Egill Reimers

1878-1946

Arkitekt Egill Reimers er en av de viktigste arkitektene i Bergen i første halvdel av 1900-tallet. Han hadde en stor og variert produksjon som spente fra jugendstil via nyklassisisme til funksjonalisme. Han tegnet alt fra fabrikker og arbeiderboliger, forretningsgårder, aldershjem, villaer og hytter til store offentlige monumentalbygg. Som arkitekt for Bergen Museum og UiB hadde han en sentral rolle i utviklingen av universitetsområdet på Nygårdshøyden.

Reimers var utdannet ved Bergen tekniske skole og Technische Hochschule i Munchen. Han arbeidet i to år på Stadskonduktørens kontor i Bergen før han startet egen praksis i 1904. Produksjonen hans er preget av en vilje til å la solide materialer og gode håndverk komme til uttrykk både i konstruksjon og i detaljer både i eksteriøret og i interiøret. Sammen med Ole Landmark var han en nestor i den såkalte Bergenskolen, en gruppe arkitekter i Bergen som lot seg inspirere av regional byggetradisjoner og ytret skepsis mot nyere trender i samtiden. Egill Reimers var også en foregangsmann innen bygningsvernet på Vestlandet og sørget for publisering av systematiske oppmålinger av eldre bergensarkitektur.

Han var med på å stifte Bergen Arkitektforening der han satt som formann i mange år.

Reimers var ivrig friluftsmann og dyktig seiler. I 1920 ble han olympisk mester i seiling under sommer-OL i Antwerpen sammen med blant andre arkitekt Kaspar Hassel, byarkitekten som har tegnet Sydneshaugen skole.

Kilde: Åse Moe Torvanger i Norsk Kunstnerleksikon

ET UTVALG AV HANS ARBEIDER:

- Turnhallen (1908)
- Regulering på Nygårdshøyden (1916-1918)
- Konsertpaleet (1918)
- Statsarkivet (1921) som han fikk Houens fonds diplom for i 1924
- Historisk museum (1927)
- Geofysisk institutt (1928) med fløyer (tegnet 1946)
- Garasje for Smith Sivertsens bakeri (1930)
som regnes som det første funksjonalistiske bygg oppført i Bergen
- Bergen tinghus (1933)

Geofysisk institutt regnes for å være et av arkitekt Egill Reimers viktigste verk. På denne tiden oppfører arkitektene i Bergenskolen flere monumentale og sentrale verk: Statsarkivet på Årstad (Reimers 1924), Historisk museum (Reimers 1927), Geofysen (Reimers, 1928/1951) Bergen Tinghus (Reimers 1933), Den Nationale Scene (E. O. Schou, 1909), Fløyen Folkerestaurant (Schou, 1923), Nedre Fløybanestasjon (Schou, 1916), Rasmus Meyers samlinger (Landmark, 1924), Forum Kino (O. Landmark, 1946), Fransiscus Hospital Florida (O. Landmark, 1937).

Senere kommer flere yngre arkitekter; Kristian Bjerknes, sentral i dannelsen av Gamle Bergen, samt villaområde i Eikeviken, Per Grieg med flere markante verk; Sundts varemagasin (1938), handelsstandens Aldershjem (1929) og Bergens sjøfartsmuseum (1962).

Historisk museum (1927). Foto: EIA

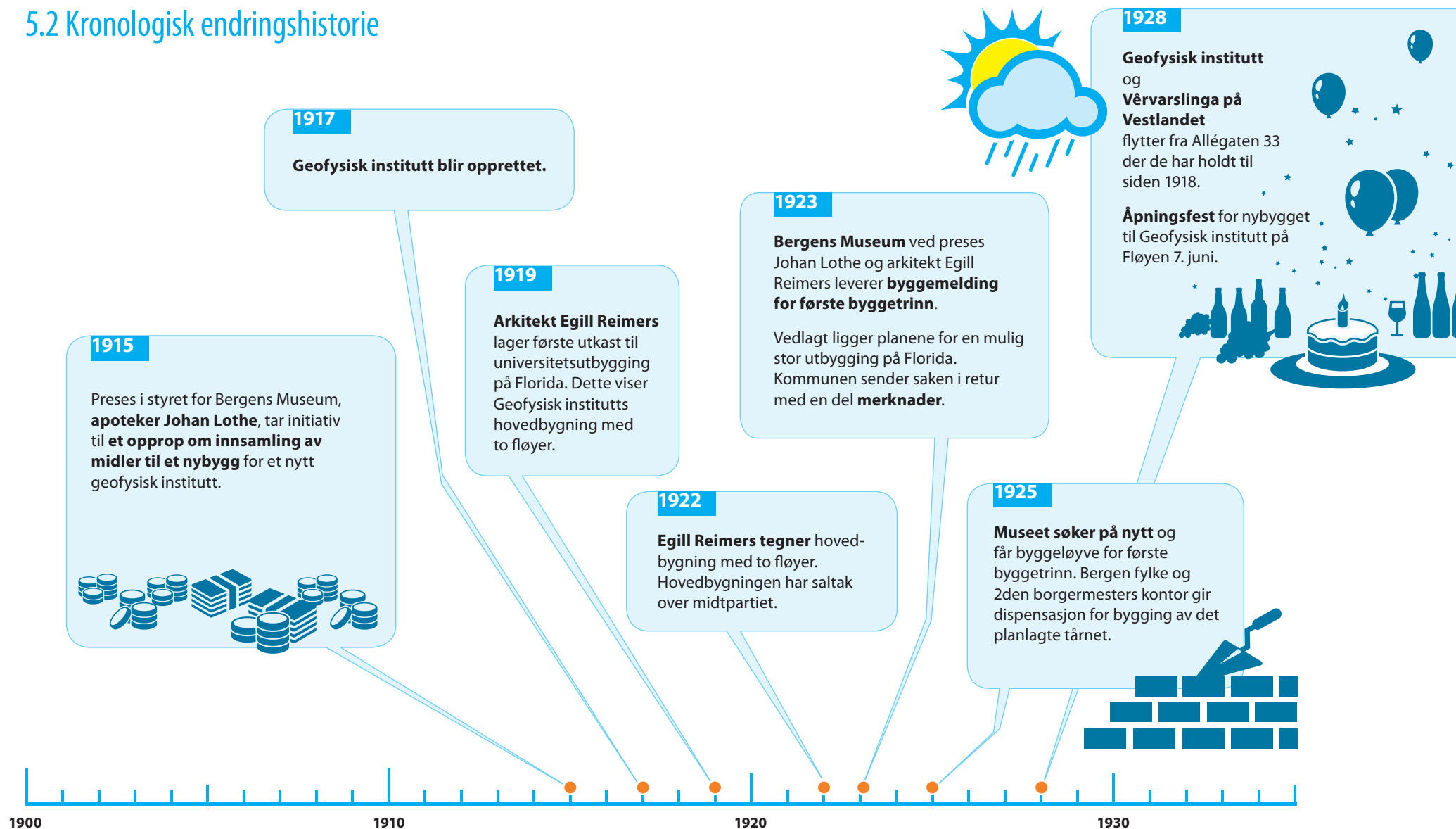
Bergen Tinghus (1933).

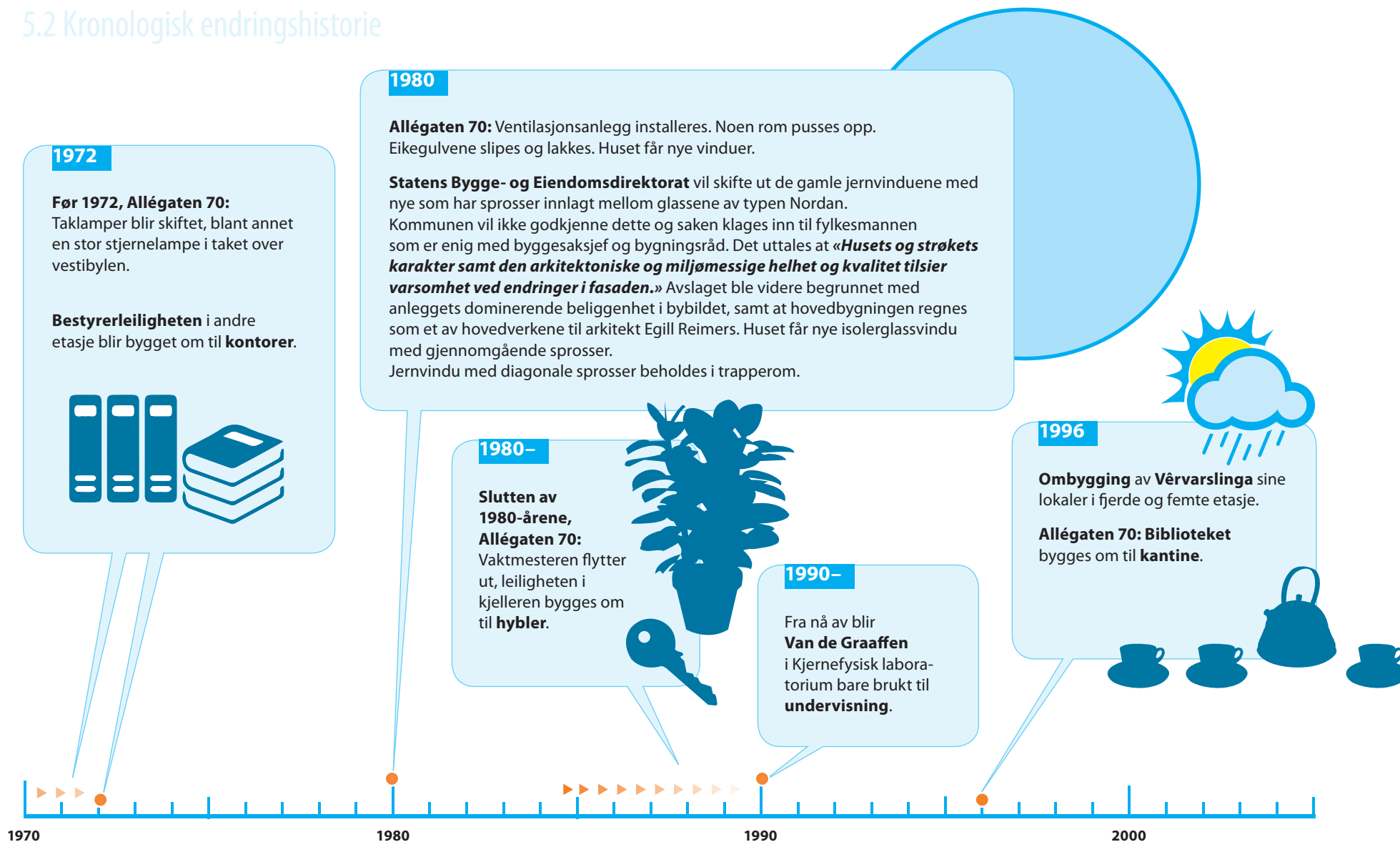
Nybygg i 1930 for Smith Sivertsens bakeri i Håkonsgaten 47 A. Regnet som Bergens første funksjonalistiske bygning. Fotograf ukjent. Hentet fra Arkitekturvandring i Bergen.

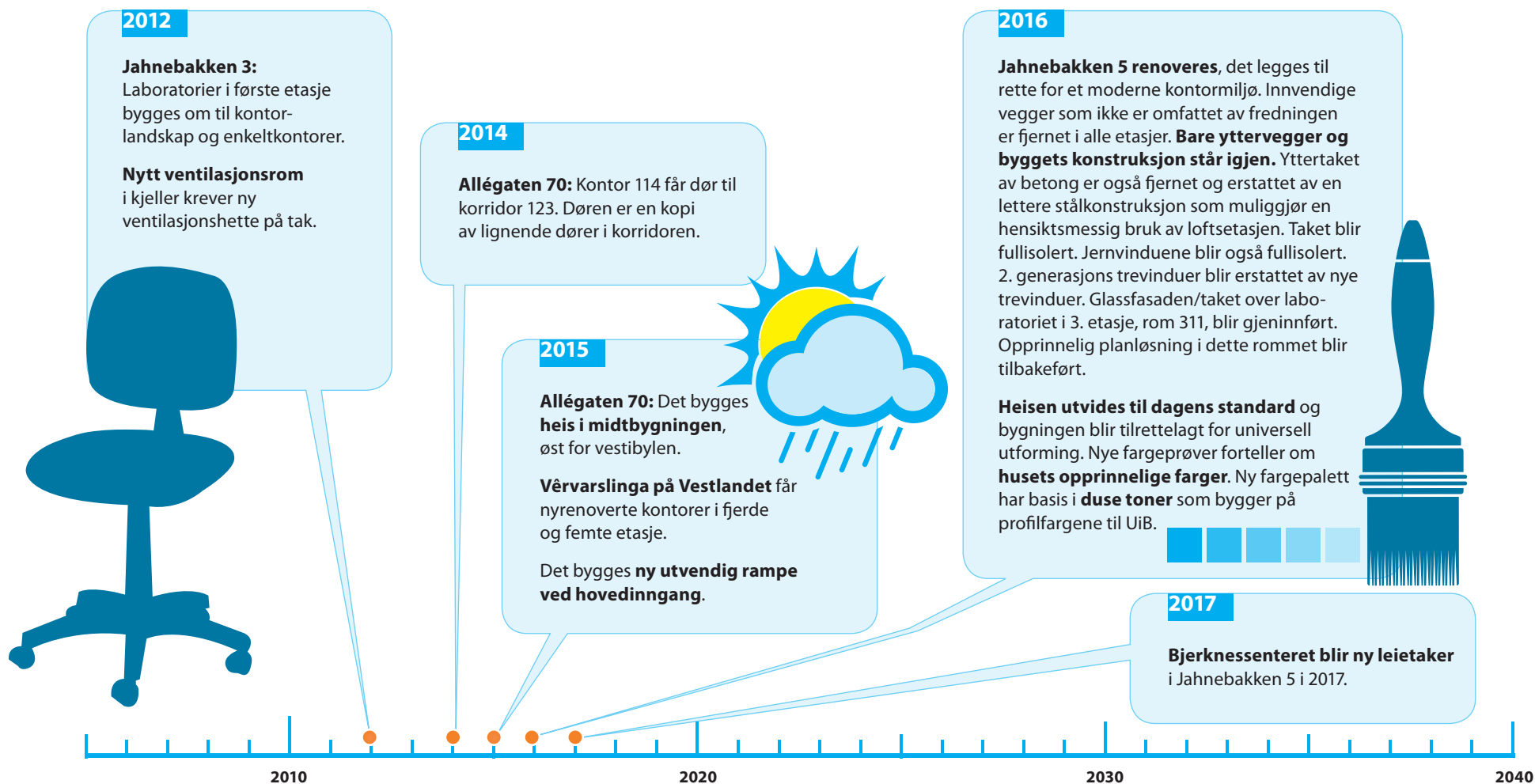

5.2 Kronologisk endringshistorie

5.2 Kronologisk endringshistorie

5.3 Kultur- og arkitekturhistorisk verdi, Geofysen

Realiseringen av Geofysisk institutt i Allégaten 70 i 1928 blir omtalt som en av de viktigste begivenhetene i UiBs historie. Fullføringen av anlegget, som på folkemunne blir kalt Geofysen, ble igangsatt umiddelbart etter den formelle opprettelsen av Universitetet i Bergen i 1946. Bygningene har huset flere av universitetets mest internasjonale markante vitenskapelige miljøer. Det monumentale anlegget vitner om både Universitetets og fagmiljøenes anseelse og betydning i sin samtid og har stor universitetshistorisk verdi.

I kraft av sin fremskutte posisjon i bybildet har Geofysisk institutt, med

hovedbygningen fra 1928, to sidefløyer fra 1951, Kjernefysisk laboratorium og et parkanlegg tilpasset det nyklassisistiske bygningsmiljøet, stor symbolverdi. Plassert i det aksiale hageanlegget, og på kanten av høydedraget, med utsyn over Bergensdalen og byen sørover, fremstår Geofysen som den fysiske manifestasjonen av universitetet i Bergen fra sør.

Stilhistorisk representerer anlegget en sentral epoke i Bergens arkitekturhistorie. Epoken ble dominert av Bergensskolen, og strekker seg fra ca. 1910 til frem til andre verdenskrig. Arkitektmiljøet i byen markerte seg sterkt i denne perioden, med en tydelig regional, håndverksmessig og

Geofysisk institutt med sine to fløyer er et eksempel fra en stilhistorisk brytningstid, der den nye tids påvirkning har satt sitt preg på et opprinnelig rendyrket nyklassisistisk bygningskompleks. Særlig kommer dette til uttrykk i hovedbygningens tårnmotiv. Tegning: Egill Reimers 1945

kunstnerisk forankring, og med en uttalt skepsis til de øvrige strømninger i tiden. Mange av byens sentrale byggverk blir oppført i denne epoken, og perioden er som sådan vesentlig for byen slik den fremstår i dag.

Som arkitektonisk verk representerer Geofysisk institutt den nyklassisistiske delen av Reimers produksjon. Med sin monumentale form og plassering fremstår anlegget som et av Bergenskolens fremste nyklassisistiske verk i denne perioden. Det symmetriske hesteskoformede anlegget er tydelig forankret i den klassiske tradisjonen. Samtidig er det avdempede og forenklete formspråket i fasadeoppslaget typisk for den nyklassisistiske

tilnærming i tiden – og peker samtidig fremover mot den funksjonalistiske stilen.

De første tegningene viser en tempelformet midtseksjon på et lukket anlegg med rendyrkede nyklassisistiske trekk. Det ferdig utbygde anlegget har en mer åpen og forenklet kubisk form der hovedbygningen, Allégaten 70, er kronet med et sylinderformet tårn. Endringen gir bygningen et vesentlig mer moderne preg enn det som opprinnelig var skissert. De arkitektoniske verdiene ligger derfor i fortellingen om en brytningstid, der vi fremdeles ser en historisk forankring og en håndverksmessig kvalitet

5.3 Kultur- og arkitekturhistorisk verdi

Fasaden mot nord. Foto: EIA

Arkitekt Egill Reimers dekor ved hovedinngangen har motiver hentet fra husets virksomhet. Foto: EIA

i utførelsen, men også elementer som peker fremover i tid, med forenklet dekor og rene funksjonalistiske stilelementer. Særlig bidrar det markante, runde tårnmotivet til å endre bygningens karakter fra det nyklassisistiske til en brytningsarkitektur.

«Geofysen» fremstår som et godt bevart bygningsmiljø med opprinnelig eksteriør intakt fra 1928 og 1951. Signaturen til arkitekt Reimers synes i solid materialkvalitet så vel som i utforming. Den synlige materialpaletten hans består av tegl, granitt, kleber og skifer, eik, jern og kobber. Bygningene har sin originale form og dekor og alle ytterdører er originale.

Både hovedbygningen og fløyene har originale hollandske jernvinduer med diagonale sprosser i trapperommene og i de overbygde gangbroene mellom bygningene. De fleste andre originale vinduer ble byttet ut i 1980. Hageanlegget mellom og rundt bygningene, som også er tegnet av arkitekt Egill Reimers, viderefører den stramme symmetrien, skaper helhet i anlegget.

Allégaten 70 er en enkelt dekorert bygning med en iøynefallende forseggjort hovedinngang som er omrammet av naturfaglige motiver hugget i granitt. At motivene rundt hovedinngangsdøren hentes fra virksomheten i huset, gir dem i tillegg identitetsskapende verdi. Dekoren, som i seg selv

Den historiske Nygårdsalléen stanser ved inngangsdøren til Geofysisk institutt. Foto: EIA

er klassisk forankret, har et moderne preg med inspirasjon fra vitenskapen. Dette gir hovedinngangsdøren særlig kulturhistorisk verdi fordi den er både typisk og unik for denne bygningen. Allegaten 70 fremstår i dag som lite endret. Bygningens ytre er i hovedsak bevart som opprinnelig bygget i 1928 og har høy autentisk verdi. Også interiørene er godt bevart. Grunnstrukturen og viktige rom som vestibylen, trapperommet over tre etasjer og foredragssalen er intakt.

Jahnebakken 3 / Kjemisk institutt og Jahnebakken 5 / Botanisk laboratorium fra 1951, er i seg selv relativt beskjedne bygninger. Deres verdi er

i stor grad knyttet til deres rolle som del av en større sammenheng og i fortellingen om Universitetet i Bergen. At arbeidet med fløyene ble igangsatt umiddelbart etter at universitetet var etablert, gir dem stor universitetshistorisk verdi. Som del av den storslagne avslutningen av universitetsområdet mot sør har fløyene både byhistorisk betydning og stor miljøverdi.

Jahnebakken 3 og 5, er også lite endret siden ferdigstillelsen i 1951. Fløyenes ytre er i all hovedsak bevart. Bygningene har sine originale ytterdører intakt. Dette gir fløyene autensitet og aldersverdi. I interiøret er vestibyle og hovedtrapp i begge bygningene bevart.

5.4 Kulturminneverdi eksteriør – Geofysisk institutt Allégaten 70

Nyklassisistisk hovedform

Fasade mot sør. Foto: EIA

Allégaten 70, Geofysisk institutt, er hovedbygningen på «Geofysen», den mest påkostede delen av anlegget som fikk sin hesteskoform ved hjelp av to påkoblede, enklere fløyer. Bygningen fremstår i sin hovedform som en klassisk, monumental murbygning, med en tydelig artikulert sokkel, et sluttet rektangulært hovedvolum, og et valmet tak. Vinduene vertikale hovedform og sprosseinndeling er typisk for nyklassisismen. Dekoren omkring vinduene har en relativt behersket og forenklet form. Den dekorerte hovedinngangen mot Allégaten er unik med særlig stor kulturminneverdi.

Fasadene er godt bevart og har sin opprinnelige form og uttrykk intakt.

Den største endringen i eksteriøret kom da de to sidefløyene ble oppført i perioden mellom 1946-1951. Denne tilføyelsen skapte kun små bygningsmessige endringer på hovedbygningen. Ellers har det skjedd mindre endringer på fasadene ved at omkringliggende terreng lokalt er hevet marginalt på bygningens nordside. Dette har ført til at enkelte vinduer er blendet i kjeller i disse områdene.

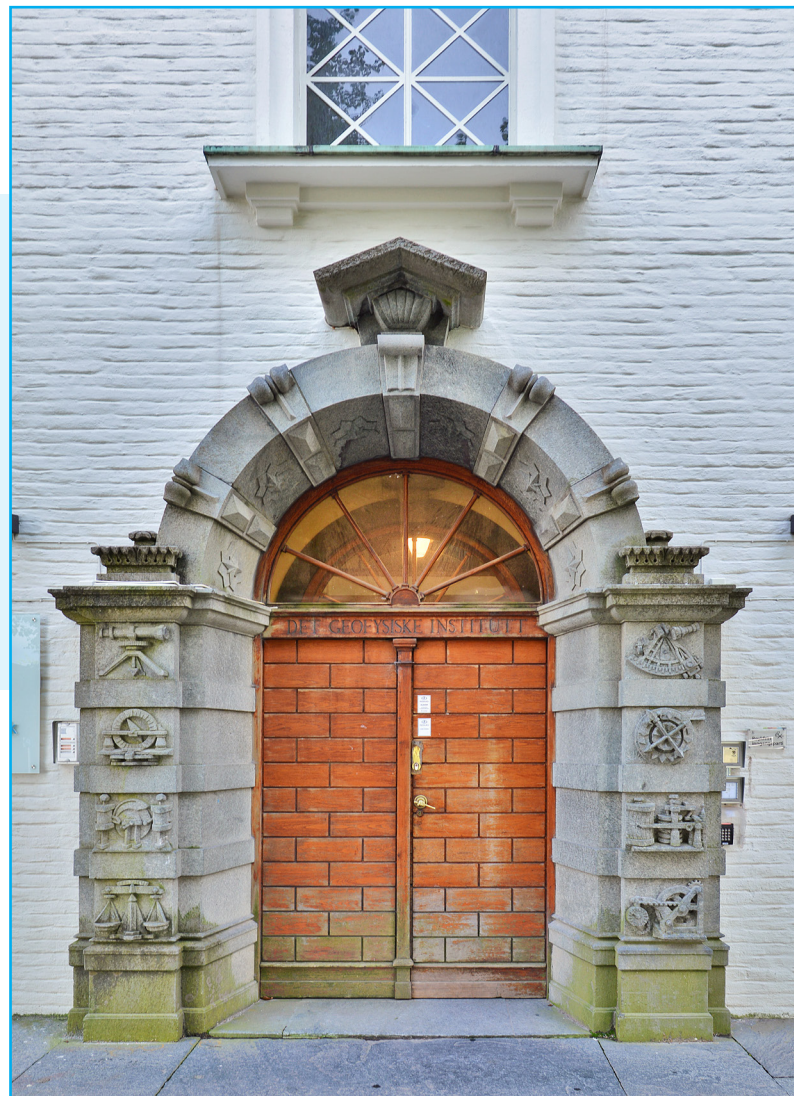
De fleste opprinnelige jernvinduene ble erstattet med nye energiglassvinduer i 1980. Reimers tegninger viser at de nye vinduene har fått samme ruteinndeling som de originale. Kittfalsen og ett-lags glass er erstattet med

Tårnet har de originale jernvindue. Foto: EIA

to-lags glass og glasslister i tre, noe som gjør at de nye vinduene har noe kraftigere proporsjoner i karmen, rammer og sprosset enn de originale smale jernvinduene. De originale jernvinduene som er bevart, har høy kulturhistorisk verdi som kilde til byggets originale utseende og de er med på å understreke Reimers signatur på «Geofysen».

Alle originale ytterdører er bevart. Dette bidrar til å gi bygningen autentisitet og aldersverdi. Fargeundersøkelser viser oker pigment i første malingslag på yttervegg. Tak og takkonstruksjon er også den originale fra 1928.

Hovedinngangsdøren er rikt dekorert. Foto: EIA

5.4 Kulturminneverdi eksteriør – Jahnebakken 3 og 5

Tvillingbygg som peker fremover

Jahnebakken 5. Foto: EIA

Jahnebakken 3 og 5 er nesten identiske tvillingbygg som fullfører arkitekt Reimers plan om et hesteskoformet anlegg. De to bygningene har make motstående inngangspartier på hver sin side av hageanlegget som med sin stramme form er med på å skape en arkitektonisk helhet på «Geofysen». De to fløyene til «Geofysen» er gode eksempel på bygninger i forenklet nyklassisistisk stil som peker fremover mot funksjonalismen.

Tvillingbyggene har samme hovedform som hovedbygningen, men har enda enklere dekor i fasaden. Den markante omrammingen av vinduene vi ser i hovedbygningen, er fjernet på de to fløyene. Et unntak er den dekorerte hovedinngangsdøren og fremskutte vertikale felt i fasadene ved trappeløpene mot øst og vest. Nordveggen til Jahnebakken 3 har et dekorelement i form av en liten balkong med smijernsrekkverk.

Jahnebakken 3. Foto: EIA

Detalj av dør, Jahnebakken 3. Foto: EIA

I konstruksjonen av de to fløyene forenes eldre byggeteknikk med den tids moderne materialer og metoder. Veggene er, som i hovedbygningen, bygget i tegl som bergensk hulmur. Både dekker og innvendige vegger har innslag av jernbetong. Også takkonstruksjonen er opprinnelig i jernbetong. Ved renovering i 2016 ble takkonstruksjonen endret til stålkonstruksjon i Jahnebakken 5. Tekkingen er av mer klassisk type, med sorte, glaserte takpanner, som i hovedbygningen.

Fasadene i Jahnebakken 3 og 5 er godt bevart og lite endret. Inngangsdørene er de originale. Et stort takvindu som er fjernet over laboratorium i 3. etasje i Jahnebakken 5 ble tilbakeført i 2016. Som i hovedbygningen er de fleste originale jernvinduene byttet ut med moderne vinduer. Gjenværende jernvinduer med diagonale sprosser har høy kulturhistorisk verdi som kilde til byggets originale utseende. Disse vinduene er også med på å fremheve Egil Reimers signatur på «Geofysen».

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader Geofysisk institutt Allégaten 70

SÅRBARHET

Fasade mot nord. Foto: EIA

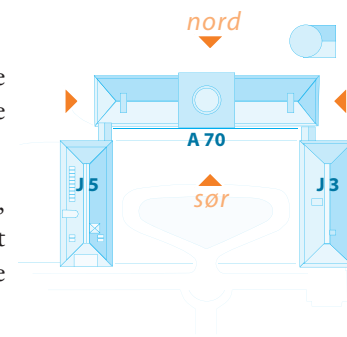

Fasade mot øst. Foto: EIA

Fasade nord. Plassert på tvers, lengst sør i Allégaten danner Geofysisk institutt en markant avslutning på universitetsområdet langs Nygårds-høyden. Rester av den gamle lindealléen stanser ved hoveddøren som med sine utsmykninger i hugget granitt forteller at her står vi ved et vitenskapens hus. I streng symmetri strekker tårnet seg opp over hovedinngangen mellom to lavere fløyer. Det runde tårnet øverst er uten ornamenter. Det fremstår som et stilmessig avvik fra det nyklassisistiske

og har stor verdi som frampek mot den kommende funksjonalistiske arkitekturen. Skiferhellene ved inngangen er de originale, men den lave trappen er tilpasset krav om universell utforming.

Fasade sør. På samme måte som Muséet er universitetets ansikt mot byen, presenterer «Geofysen» UiB mot innfartsveien fra sør. Geofysisk institutt troner under tårnet med åpen favn mot byen. Symmetrien er den samme

Fasade mot sør. Foto: EIA

Fasade mot vest. Foto: EIA

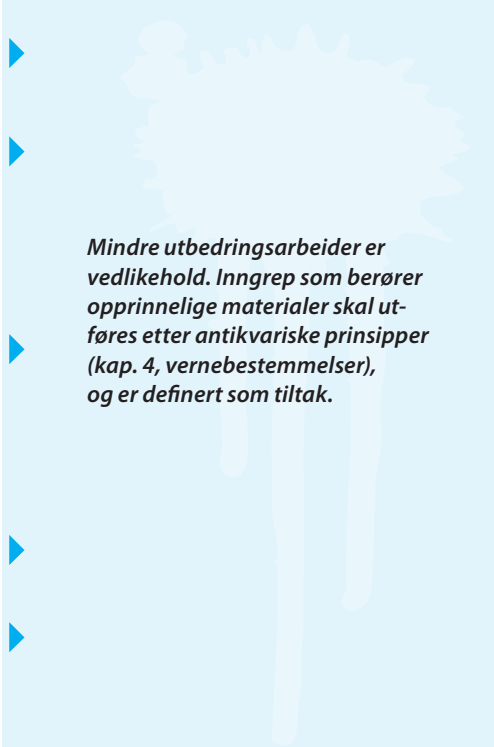
strenger som i nordfasaden. Her er det ingen dør inn til husets midtparti på grunnplanet, men en nyere balkongdør ut fra kantinen, det opprinnelige biblioteket, i tredje etasje til en original balkong med rekkverk i støpejern.

Fasadene øst og vest. Husets kortsider har kvaderpusset sokkel under rytmiske vindusrekker. Både vindu og veggflater har behersket og dempet bruk av dekor. Kjellerdøren mot øst er original, en ramtredør med to

dørblad som hver har tre profilerte speil og et felles tredelt glassfelt over. Husets nordøstre hjørne er tilpasset terrenget rundt og knyttet sammen med utearealet rundt Kjernefysisk laboratorium. En trapp langs husveggen fører opp til hovedinngangens nivå. De to vinduene mot øst tilhørte opprinnelig instituttets snekkerverksted. Bak de to vinduene i kjelleretasjen mot vest bodde vaktmesteren.

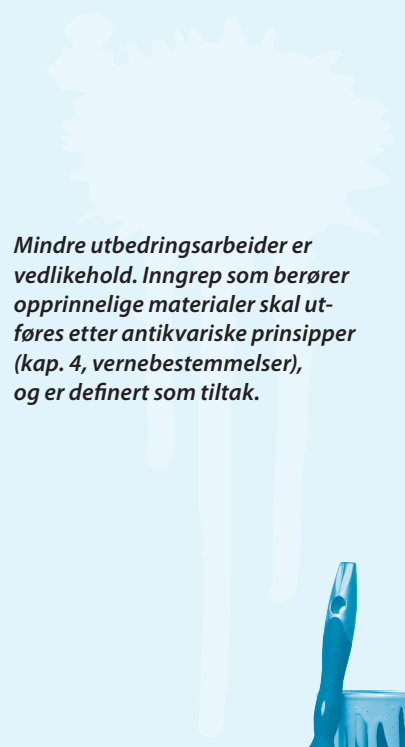
5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasade nord Geofysisk institutt Allégaten 70

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjerne	Originale vegger utført som bærende murverk i tegl. Forbandt: Bergensk hulmur.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg utv. overflate kjeller	Original pusset veggoverflate med stilisert kvader motiv i pussen.	
Yttervegg utv. overflate hovedvegg	Original overflate utført som slemmet tegloverflate. Nyere malingslag dekker originale farge/material. 	
Vinduer originale	Originale støpejernvinduer med ett-lags glass.	
Vinduer nyere	Originale støpejernvinduer med ett-lags glass.	
Dører, hovedinngangsdør nordvegg	Original to fløyet- hovedinngangsdør av teak, med buet glassfelt over dør. Dørbladene er dekorert som stilisert murforband utført i teak. Døren er omkranset av og rammet inn på siden og over av utsmykket og hugget granitt, med naturfaglige motiver.	

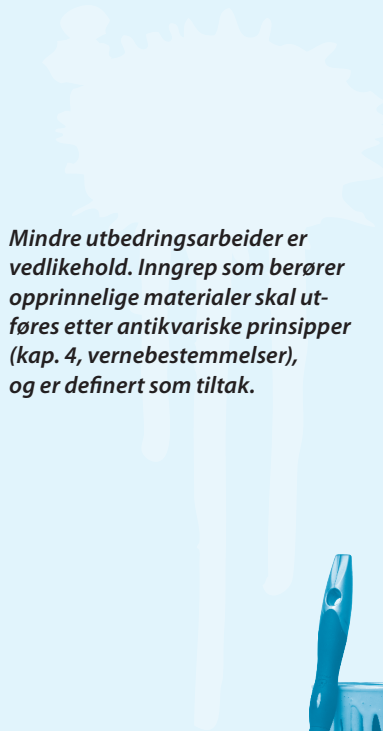

Fasade sør Geofysisk institutt Allégaten 70

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjerne	Originale vegger utført som bærende murverk i tegl. Forbandt: Bergensk hulmur.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg utv. overflate kjeller	Original pusset veggoverflate med stilisert kvadermotiv i pussen.	
Yttervegg utv. overflate hovedvegg	Original overflate utført som slemmet tegloverflate. Nyere malingslag dekker originale farge/material.	
Balkong	Original, smal støpt balkong med rekkverk i støpejern.	
Vinduer originale	Originale støpejernvinduer med ett-lags glass.	
Vinduer nyere	Moderne energiglassvinduer. Vinduskonstruksjon med karmen og rammer av tre. To-lags energiglass, med glasslist av tre. Vinduene har malt overflate.	
Dører, kjellerdør til vaktmesterboligen, sørvegg	En-fløyet fyllingsdør av teak, med overlysfelt.	
Dører, verandadør sørvegg	Moderne balkongdør, satt inn ca 1980.	

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasade øst og vest Geofysisk institutt Allégaten 70

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjerne	Originale vegger utført som bærende murverk i tegl. Forbandt: Bergensk hulmur.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg utv. overflate kjeller	Original pusset veggoverflate med stilisert kvadermotiv i pussen.	
Yttervegg utv. overflate hovedvegg	Original overflate utført som slemmet tegloverflate. Nyere malingslag dekker originale farge/materialer.	
Vinduer originale	Originale støpejernvinduer med ett-lags glass.	
Vinduer nyere	Moderne energiglassvinduer.	
Dører, kjellerdør østvegg	To-fløyet fyllingsdør med tre speil, utført i furu, malt, trolig originalt med linoljemaling. Nyere lag dekker originale lag.	

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader mot hagen Jahnebakken 3 og 5

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

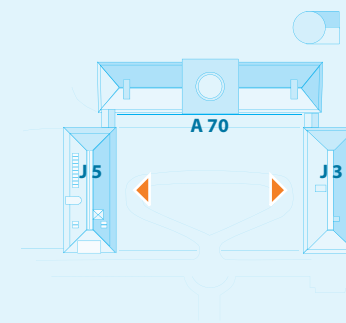

Jahnebakken 5, fasade mot hagen. Foto: EIA

Fasadene har en enkel, geometrisk hovedform. Unntak fra symmetrien er først og fremst den asymmetrisk plasserte hovedinngangen. Noen vinduer bryter også symmetrien. Atypisk for de ellers så ornamentløse fasadene er også den nesten barokke omrammingen av hovedinngangsdørene. Her står pilastre med kvadermotiv som er kronet med kvadermotiver med huggede, stiliserte voluttlignende motiver. Denne utsmykningen i hugget kleberstein kan også leses som en virvel, en assosiasjon til naturvitenskapen, og dermed som en hilsen til dekoren ved inngangen til

hovedbygningen. Hovedinngangsdøren i teak er original med fasetterte glassfelt og dekorert overlysvindu.

I nummer 3 er de fleste originale jernvinduene er erstattet av moderne vinduer med lik hovedform. Et lite, originalt jernvindu finnes i kjeller i nummer 3. I nummer 5 ble 2. generasjons trevinduer erstattet med nye trevinduer i 2026. De gamle pipene er revet, takene har fått nye luftelyrer i mønet og nye teknisk oppbygg. Disse endringene berører ikke bygnin-

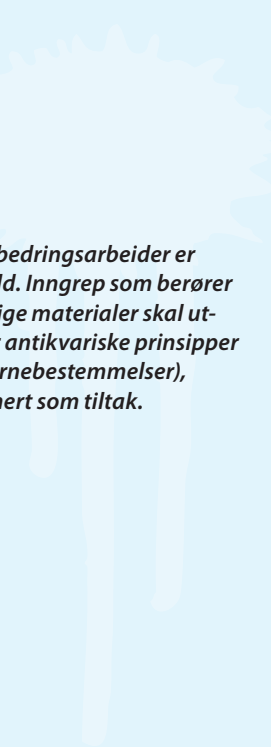

Jahnebakken 3, fasade mot hagen. Foto: EIA

genes hovedstruktur som har de primære stilmessige trekkene i behold. Tilkomsten til bygningene skjer via et skiferbelagt trappeanlegg langs husveggene i overgangen mellom hagen og hver av bygningskroppene.

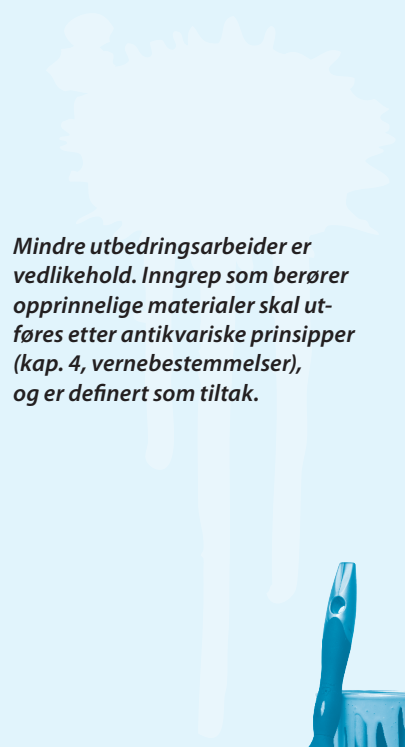
5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader mot hagen Jahnebakken 3 og 5

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjerne	Originale murte teglvegger, fra 1951, utført som bergensk hulmur. Kilder forteller at alt murarbeid er utført med sterke cementbaserte materialer.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg overflate, kjeller	Original pussede overflater, fra 1951. Kilder forteller at alt pussarbeid er gjort med sterke cementblandede materialer, resepten varierer trolig etter om det er muremørtel, puss, sokkel eller dekorasjoner. Sokkelens utside er pusset med dekorpuss som stilisert kvarder, mens innsiden er pusset som slett filset finpuss. Den opprinnelige overflatebehandlingen var trolig kalkhvitning med eller uten pigment, som senere ble overmalt med diverse blandinger.	
Yttervegg utv. overflate hovedvegg	Original overflate utført som slemmet puss, datert 1951. Kilder forteller at alt mur og pussarbeid er gjort med sterke cementblandede materialer, resepten varierer trolig etter om det er muremørtel, puss, sokkel eller dekorasjoner. Veggens utside er slemmet, mens innsiden er pusset som slett filset finpuss. Den opprinnelige overflatebehandlingen var trolig kalkhvitning med eller uten pigment, som senere ble overmalt med diverse blandinger. Nyere malingslag dekker originale farge/material – trolig flere lag.	
Hovedinngangsdør 1. etg.	Original to fløyet- hovedinngangsdør i teak/glass fra 1951. Hvert dørblad er underdelt med 3 fasetterte glass, med ramtre/sprosser av teak. Over dørene overlysvindu med utskåret ornament av teak i senter over dør. Inngangsdøren har en markant omramming av pilastere i kleber fra Fagerbotn i Trengereid.	
Vinduer originale	Originalt hollandsk jernvindu fra 1951. Utført med karm/ramme i støpejern, med ett-lags glass, satt inn i med kittfals. Det er kun ett originalt vindu bevart på vestfasaden, i kjeller. Vinduet har stor verdi som kilde til originale vinduer.	

Fasader mot hagen Jahnebakken 3 og 5 (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Vinduer nyere	Nyere moderne energiglassvinduer, satt inn ca. 1981, til erstatning for de fleste originale jernvinduene. De nye vinduene er utført med samme ruteinndeling som de originale, med to fags vinduer, hver med tre ruter. Konstruksjonen er med rammer og karmen av tre og med to lags energiglassvinduer, satt inn med glasslist av tre/aluminium, srossene er gjennomgående.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Tak	Jahnebakken 3 har original valmet takkonstruksjon, fra 1951. Takkonstruksjonen er uvanlig og utført med bærende konstruksjoner i jernbetong. Tekkingen er utført med sorte glaserte teglpanner. Taket er nær original form. I Jahnebakken 5 er opprinnelig tak erstattet med ny og fullisolert stålkonstruksjon i 2016. Nye teglpanner.	
Renner og nedløp	Originale renner og nedløp i kobber, fra 1951.	
Takvinduer	Jahnebakken 3 har eldre takvinduer, trolig originale fra 1951, som to rader med fire i hver rad, plassert symmetrisk i forhold til fasaden under. Vinduene er utført som jernvinduer med enkelt glass i kittfals. Jahnebakken 5 fikk nye takvinduer i 2016.	
Heisoppbygg	Jahnebakken 3 har originalt takoppbygg over heis, fra 1951. Liten takterrasse ved siden av heis er kommet til senere. Jahnebakken 5 fikk utvidet heisoppbygg i 2016.	

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader Jahnebakken 3 mot øst og Jahnebakken 5 mot vest

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

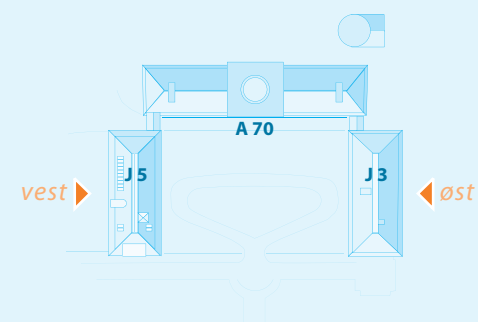
LAV

Fasade Jahnebakken 5 mot vest, før tilbakeføring i 2016. Foto: EIA

Fasader mot øst og vest. Jahnebakken 5 har vestfasaden vendt mot Nygårdsparken. Østfasaden til Jahnebakken 3 kneiser høyt over Nygårdsgaten og vender seg mot bebyggelsen lengst sør på Nygård.

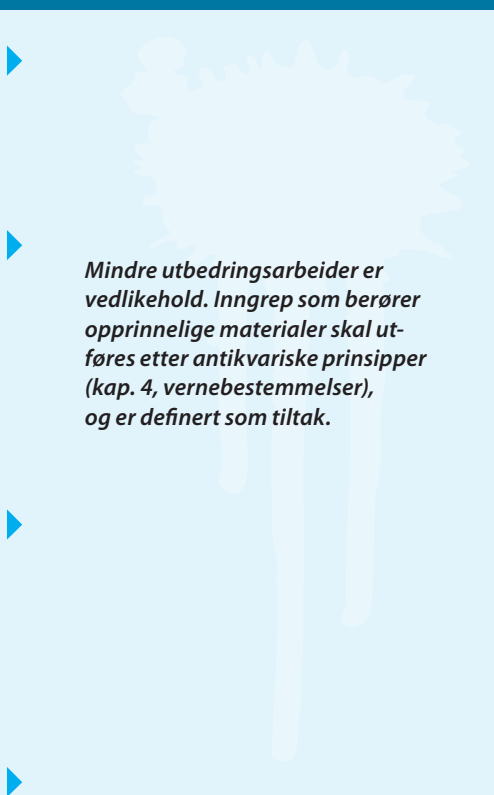
Fasadene har en enkel, geometrisk hovedform. Unntaket er markeringen av det asymmetrisk plasserte trappeløpet. Dette fremstår, i begge fasadene, som et vertikalt fremskutt veggparti med gesims og dekor over og under de originale jernvinduene. Allerede på Reimers tegning av «Geofysen» fra 1922, er dette vertikale bruddet i fasaden på plass. Vinduene i trapperommene er de originale med diagonale sprosser. En original liten takark med vindu er intakt over trapperommene.

Fasade Jahnebakken 3 mot øst. Foto: EIA

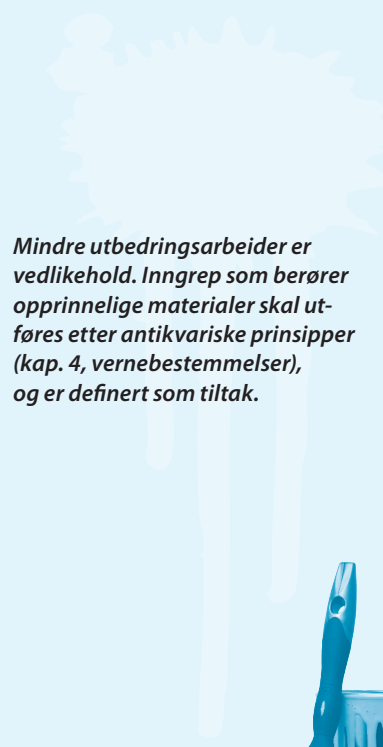
5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader Jahnebakken 3 mot øst og Jahnebakken 5 mot vest

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjerne	Originale murte teglvegger, fra 1951, utført som bergensk hulmur. Kilder forteller at alt murarbeid er utført med sterke cementbaserte materialer.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg overflate kjeller	Original pusset veggoverflate, fra 1951, med stilisert kvader motiv i pussen. Kilder forteller at alt pussarbeid er gjort med sterke cementblandede materialer, resepten varierer trolig etter om det er muremørtel, puss, sokkel eller dekorasjoner. Sokkelens utside er pusset med dekorpuss som stilisert kvader, mens innsiden er pusset som slett filset finpuss. Den opprinnelige overflatebehandlingen var trolig kalkhvitting med eller uten pigment, som senere ble overmalt med diverse blandinger. Tradisjonell og stilmessig typisk utførelse.	
Yttervegg utv.overflate	Original overflate utført som slemmet puss, datert 1951. Kilder forteller at alt mur og pussarbeid er gjort med sterke cementblandede materialer, resepten varierer trolig etter om det er muremørtel, puss, sokkel eller dekorasjoner. Veggens utside er slemmet, mens innsiden er pusset som slett filset finpuss. Den opprinnelige overflatebehandlingen var trolig kalkhvitting med eller uten pigment, som senere ble overmalt med diverse blandinger. Nyere malingslag dekker originale farge/material – trolig flere lag. Den slemmede overflaten peker mot en stilmessig brytningstid, og fremstår mot en mer moderne utførelse/uttrykk.	
Vinduer originale	Originale Hollandske jernvinduer fra 1951. Utført med karm/ramme i støpejern, med ett-lags glass, satt inn i med kittfals. I østfasaden er de originale jernvinduene bevart i hovedtrapperommet. Vinduene har en ruteinndeling med diagonale kryss, ikke typisk stilhistorisk forankret i nyklassisismen. Ukjent stilhistorisk referanse.	

Fasader Jahnebakken 3 mot øst og Jahnebakken 5 mot vest (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Vinduer nyere	Nyere moderne energiglassvinduer, satt inn ca 1981, til erstatning for de fleste de originale jernvindueene, unntatt i hovedtrapp. Vindueene er utført med samme ruteinndeling som de originale. Konstruksjonen er med rammer og karmen av tre og med to lags energiglassvinduer, satt inn med glasslist av tre/alu. Sprossene er gjennomgående. I nummer 5 ble 2. generasjons trevinduer erstattet med nye trevinduer i 2016.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Renner og nedløp	Originale renner og nedløp i kobber, fra 1951.	
Tak	Original valmet takkonstruksjon, fra 1951. Takkonstruksjonen er uvanlig og utført med bærende konstruksjoner i jernbetong. Tekkingen er utført med sorte glaserte teglpanner.	
Takvindu ark	Originalt takvindu/ark fra 1951, utført som ark med buet form. Arken har et buet overstykke, beslått med kobber, med utpreget klassisk forankring. Arken viser på tegning fra 1945.	

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader Jahnebakken 3 og 5 mot sør og nord

SÅRBARHET

Fasade Jahnebakken 5 mot sør. Foto: EIA

Fasade Jahnebakken 3 mot sør. Foto: EIA

Fasadene mot sør avslutter hesteskoen og fronter anlegget mot trafikken inn mot byen sørfra. De to kortveggene er ikke helt identiske. Jahnebakken 5 har et bredt vindusfelt mot sør i laboratoriet i 3. etasje, et rom som er fredet. Opprinnelig takvindu over laboratoriet er fjernet, men ble tilbakeført ved en ombygging i 2016. Begge kortveggene har et horisontalt fremskutt veggparti med sju mindre vinduer i 1. etasje. Et vindu i kjeller er blendet. Original teakdør har tre glassfelt og overlysfelt med viftedekor.

Fasadene mot nord er de mest anonyme. Jahnebakken 3 har en midtstilt vertikal vindusrekke bestående av to vindu nederst og døråpning til balkong øverst. Balkongdøren, som er trukket inn i vegglivet, er en original teakdør med glass i sidefelt. Den lille balkongen har originalt smijernsrekkverk. Originale jernvinduer er erstattet av moderne vinduer med samme inndeling. Nummer 3 har trapp ned til original kjellerdør, original utelampe og ditto rekkverk av jern rundt trappen. I nummer 5 ble 2. generasjons trevinduer erstattet med nye trevinduer i 2016.

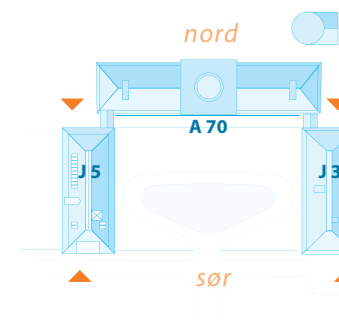

Fasade Jahnebakken 5 mot nord. Foto: EIA

Fasade Jahnebakken 3 mot nord. Foto: EIA

Inn mot hageanlegget møter nordveggene korridorene som kobler fløyene sammen med hovedbygningen i 2. etasje. Disse korridorene har saltak med glaserte svarte teglpanner og danner en buet portal på hver side. Hver korridor har to originale jernvindu med diagonale sprosser mot øst og mot vest.

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader Jahnebakken 5 mot sør og Jahnebakken 3 mot nord

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjerne	Originale murte teglvegger, fra 1951, utført som bergensk hulmur. Kilder forteller at alt murarbeid er utført med sterke cementbaserte materialer.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg overflate kjeller	Original pusset veggoverflate, fra 1951, med stilisert kvader motiv i pussen. Kilder forteller at alt pussarbeid er gjort med sterke cementblandede materialer, resepten varierer trolig etter om det er muremørtel, puss, sokkel eller dekorasjoner. Sokkelens utside er pusset med dekorpuss som stilisert kvader, mens innsiden er pusset som slett filset finpuss. Den opprinnelige overflatebehandlingen var trolig kalkhvitting med eller uten pigment, som senere ble overmalt med diverse blandinger.	
Yttervegg utv.overflate hovedvegg	Original overflate utført som slemmet puss, datert 1951. Kilder forteller at alt mur og pussarbeid er gjort med sterke cementblandede materialer, resepten varierer trolig etter om det er muremørtel, puss, sokkel eller dekorasjoner. Veggens utside er slemmet, mens innsiden er pusset som slett filset finpuss. Den opprinnelige overflatebehandlingen var trolig kalkhvitting med eller uten pigment, som senere ble overmalt med diverse blandinger. Nyere malingslag dekker originale farge/material – trolig flere lag.	
Vinduer nyere	Nyere moderne energiglassvinduer, satt inn ca 1981, til erstatning for de originale jernvinduene. Vinduene er utført med samme ruteinndeling som de originale, med to fags vinduer, hver med tre ruter. Konstruksjonen er med rammer og karmen av tre og med to lags energiglassvinduer, satt inn med glasslist av tre/alu. Vinduene har gjennomgående sprosser.	
Dør nordfasade kjeller Jahnebakken 3	Original en-fløyet ramtre-dør utført i teak, fra 1951. Dørbladene er en historisk ramtredør med tre speil. Overlysfelt over dør utført med karm/ramme i tak med enkelt glass kittet i fals.	

Fasader Jahnebakken 5 mot sør og Jahnebakken 3 mot nord (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Dør balkong nord Jahnebakken 3	Original en-fløyet balkongdør er en ramtredør av teak, fra 1951, med sidefelt og overlys av glass med karmer og rammer i teak.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Dører, kjellerdør sørvegg Jahnebakken 3	Original dør fra 1951. Døren er en to-fløyet glassdør med overlys. Karm og ramme er utført av teak. Hvert dørblad har tre glassfelt. Overlyset er todelt, med vifteformet ornament utskåret i teak i senter. Originale beslag er erstattet med nyere beslag.	
Balkong nord Jahnebakken 3	Original balkong utført med dekke av jernbetong, med rekkverk i smijern, fra 1951.	
Tak	Original valmet takkonstruksjon, fra 1951. Takkonstruksjonen er uvanlig og utført med bærende konstruksjoner i jernbetong. Tekkingen er utført med sorte glaserte teglpanner.	
Renner og nedløp	Originale renner og nedløp i kobber.	

OPPRINNELIG FASADE

Jahnebakken 5 med opprinnelig fasade mot sør. Fotograf ukjent

FØR OMBYGGING I 2016

Jahnebakken 5, fasade mot sør før ombygging i 2016. Foto: EIA

ETTER OMBYGGING

Jahnebakken 5, fasade mot sør etter ombygging i 2016. Foto: EIA

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Yttertak Geofysisk institutt Allégaten 70

SÅRBARHET

Geofysisk institutt, Allégaten 70. Tak sett fra tårnet mot vest. Foto: EIA

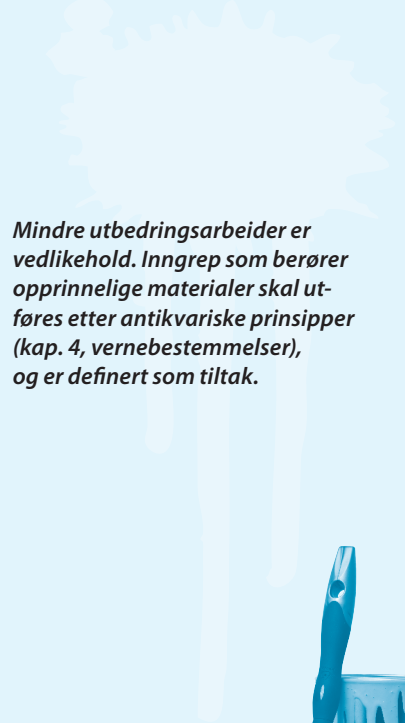

Trappehus på tårnets tak. Foto: EIA

Det originale takkonstruksjonen og takets hovedform er bevart. Det samme er taktekkingen som er utført som sortglaserte teglpanner. Til tross for at enkelte ødelagte panner er erstattet av nye panner i årenes løp, fremstår taket som nær original stand. De to store pipeløpene er dessuten bevart, inkl. originale buede pipehatter.

Øvrige beslag er i varierende grad skiftet ut med nyere beslag. Dette gjenspeiler at beslag er en kritisk overgangsdetalj, og typisk gjenstand for utskifting.

Yttertak Geofysisk institutt Allégaten 70

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Takkonstruksjon	Originale takkonstruksjoner av tre.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Taktekking	Original taktekking av sortglaserte teglpanner.	
Piper	Originale murte piper, med buet beslått topp.	
Beslag	Originale beslag er i varierende grad skiftet ut med nyere beslag av ulike materiale og årgang.	
		

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Yttertak Jahnebakken 3 og 5

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

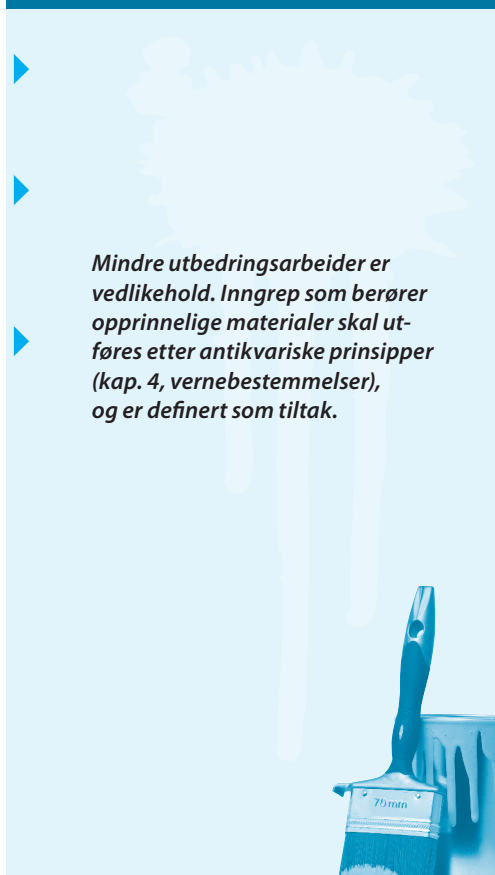

Yttertak Jahnebakken 3. Foto: EIA

Den valmede takformen er blant de bygningsmessige trekk som forankrer bygningen stilmessig i en klassisk arkitekturtradisjon. Samtidig er den utført med en moderne jernbetong-konstruksjon, som viser det historiske paradigmeskiftet som er like rundt hjørnet. Den originale takkonstruksjonen og takets hovedform er i hovedsak bevart i Jahnebakken 3, kun en liten takterrasse er tilført. Taktekkingen er original, utført

som sorte glaserte teglpanner. Til tross for at enkelte ødelagte panner er erstattet av nye panner i årenes løp, fremstår taket som i nær original stand. I Jahnebakken 5 ble yttertaket fjernet ved renovering i 2016, og erstattet av en lettere stålkonstruksjon. Taket ble fullisolert og fikk en rekonstruert lyre med kobbertekking.

Yttertak Jahnebakken 3 og 5

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Takkonstruksjon	Originale takkonstruksjoner av jernbetong i Jahnebakken 3. Tak med nyere stålkonstruksjon i Jahnebakken 5 (jfr. Byggemelding 1945).	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Taktekking	Original taktekking, fra 1951, av sortglaserte teglpanner i Jahnebakken 3. Enkelte steiner er trolig skiftet ut som del av vedlikehold. Jahnebakken 5 har tekking fra 2016 med innslag av eldre stein.	
Beslag	Originale kobberbeslag er i varierende grad skiftet ut med nyere beslag av ulik materiale og årgang. Takvindu i Kjemisk institutt, Jahnebakken 3. Foto: EIA	

5.5 Kulturminneverdi interiør, vernede områder

Geofysisk institutt Allégaten 70

I hovedbygningen er de vesentlige originale byningsdelene intakte. Foto: EIA

I interiøret er vestibylen, trapperommet, midtkorridoren i første og andre etasje, samt auditoriet og det tidligere biblioteket fredede områder med særlig store kulturminneverdier.

Generelt preges interiørene av at de er lite endret og at mange originale deler er bevart. Dette gir interiørene stor grad av autenticitet og høy kulturhistorisk verdi. Rommene fremstår som svært intakte i sin

grunnstruktur. Med unntak av fargebruken som er av nyere dato, er de øvrige bygningsdeler stort sett i original utførelse.

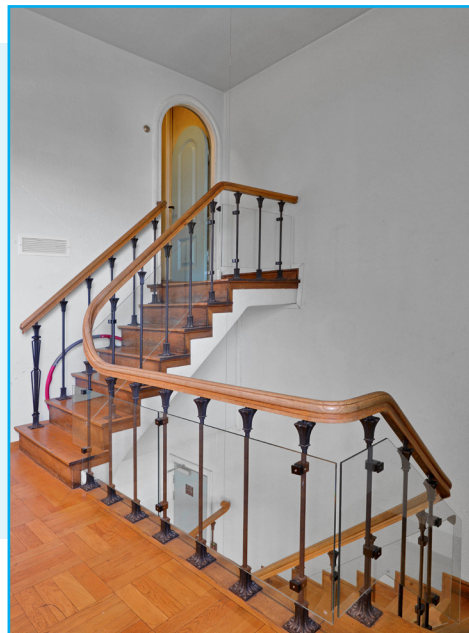
Særlig fremstår vestibylen med tilhørende hovedtrapperom, som svært godt bevart, og dermed med høy kulturhistorisk verdi. Vestibylen er et av de mest forseggjorte rommene i bygningen med påkostede kvaliteter.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Detalj av originalt dørhåndtak. Foto: EIA

Trapperom fjerde etasje med trapp opp til tårn. Foto: EIA

Trapp ned fra tårn. Foto: EIA

Trapp opp til tårn. Foto: EIA

Også sidekorridorene har beholdt sin originale grunnstruktur. Som konsekvens av endret rominndeling i etasjene, er nye dører satt inn etter behov. I ett tilfelle er ny dør laget som kopi av originale dører. Også her er fargebruken av nyere dato.

Den gamle foredragssalen er et av de mest intakte rommene og fremstår, sammen med vestibylen, med særlig autentisitet og aldersverdi.

Biblioteket er det rommet som i størst grad er endret. Biblioteket har opprinnelig vært et av bygningens viktige og mest dekorerte rom. Rommet er i nyere tid bygget om til kantine, og i den forbindelse er deler av interiøret overmalt eller revet.

Som i eksteriørene finner vi både klassiske og moderne stilreferanser i interiørene. I motsetning til eksteriøret der det klassiske preget

Original trapp som fører til tårnet. Foto: EIA

Korridor, rom 224, med originalt gulv og originale dører. Foto: EIA

dominerer helheten, har interiørene et mer modernisert preg. Omfanget av dekor gir likevel interiørene en klassisk forankring: med historiske speildører, og dekorerte støpejernrekkverk. Deler av dekoren har klare moderne stilreferanser. Søylenes kapitel viser en moderne utforming, med stilreferanser som tydelig bryter med de klassiske søylemotiver.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Beskrivelse interiør, 1. etasje, Geofysisk institutt Allégaten 70

SÅRBARHET

«Byens borgere reiste denne bygning». Bergens Museum hadde goodwill hos byens velstående borgerskap. Foto: EIA

1. etasje fremstår strukturelt som svært intakt. Den opprinnelige organiseringen med kontorer og laboratorier på begge sider av en indre midtkorridor, brutt opp av bygningens vestibyle og trappehall på midten, er intakt. Enkelte av de større laboratoriene er i ettertid delt opp i mindre rom.

Til tross for at hele 1. etasje er i nær original stand, har vernemyndighetene funnet det hensiktsmessig å konsentrere vernet rundt de mest

særpregede rommene og de strukturelt mest sentrale rommene knyttet til hovedkommunikasjonsårene i huset. Dette er den vernestrategien som gir god fleksibilitet for brukerne, samtidig som viktige verdier kan sikres gjennom vern.

Den dobbelthøye Vestibylen og trappehallen som strekker seg over tre plan i høyden er bygningens mest påkostede rom og staselige rom.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 109 vestibyle og trappehall

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Den dobbelhøye vestibylen og trappehallen som utgjør hoved-atkomsten til bygningen fremstår som svært intakt. Ny veggfarge og moderne møbler er den mest vesentlige endringen. Rommet, slik det fremstår i dag, gir derfor et godt bilde av vestibylen slik den opprinnelig var i 1928. Dette gir rommet stor verneverdi.

Taklampen er av nyere dato, rekkverket i trappen har fått ekstra beskyttelse i form av glassplater, veggfargen er ny og møblene moderne. Elles er dette rommet svært lite forandret. Foto: EIA

Foto: EIA

Foucaults pendel

Originalt skilt på dør. Foto: EIA

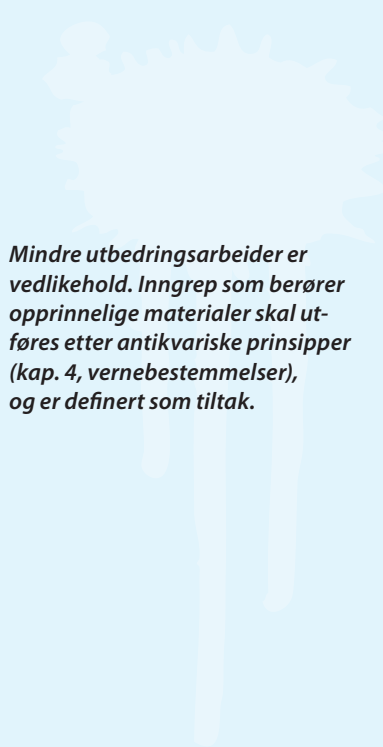
Dobbel original eikedør
fra vestibyle til vindfang.
Foto: EIA

Foucaults pendel henger fra taket gjennom fem
etasjer og ned i vestibylen. Foto: EIA

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 109 vestibyle og trappehall

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originale eikegulv lagt i firkantmønster med fire staver i hver firkant. Original gulvlist i eik er bevart.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Original pusset murvegg utført med markpuss. Nyere moderne malingslag ligger over de historiske lagene. Historiske lag er trolig intakte under dagens.	
Søyler	Originale søyler i betong. Overflaten er marmorert steinimitasjon. Enkel base og kapitèl i denne etasjen, visuelt avsluttes søylen i toppen av vestibylen med et stort stilisert støpejernskapitèl.	
Sidedører	Originale tofløyede glassdører med karm, ramtre og nedre speil i eik. Originale dørhåndtak, hengsler og beslag.	
Dør til ekspedisjon	Original en-fløyet glassdør med karm, ramtre og nedre speil av eik. Original skilting på glass med gylne bokstaver med sort rand.	
Dør til vindfang	Original påkostet tofløyet pendelglassdør med buet overfelt med glass. Døren er utført med karm, ramtre og nedre speil i eik. Originale dørhåndtak, hengsler og beslag. Det buede glassfeltet er utført med karm og sprosper av eik og utført med 6-delt inndeling av glasset i vifteform.	

Rom 109 vestibyle og trappehall (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Himling	Himling er utført med markpuss, på netting/rørmatte festet i overliggende jernbetong (platedekke). Nyere moderne malingslag ligger over de historiske lagene. Historiske lag er trolig intakt under dagens.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Lamper	Original belysning er erstattet av moderne armaturer.	
Radiatornisje	Original radiator i murt radiatornisje med topp i polert kleberstein.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 122A østkorridor

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Rom 122A østkorridor sett fra vest. Foto: EIA

Rom 122A østkorridor sett fra øst. Foto: EIA

Korridorene på begge sider av vestibylen har et mellomledd i form av en liten sluse. I korridoren som vender mot øst (122), er det satt inn ett ekstra sjikt med dører (tette) mot vestibylen, slik at det nå er to dørsjikt mellom korridor og vestibyle. Bortsett fra ny fargebruk, nye moderne lysarmaturer

og den lukkede slusen, er sidekorridoren ellers nær sin opprinnelige form; de originale eikegulvene er bevart, det samme er de omsluttende veggene og de fleste av de originale dørene inn til kontorer og laboratorier.

Rom 122A østkorridor

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originale eikegulv lagt i fiskebeinsmønster.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale murte ½-steins vegger, pusset med filset finpuss.	
Dører	Originale malte speildører av tre. Dør til rom 114 er ny kopi av original dør. Nyere malingslag dekker over historiske lag. Underliggende malingslag er trolig intakt under nyere lag.	
Himling	Originale pussede himlinger på overliggende nedsenket betongtak. Netting/rørmatter festet i betong.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 122B og 112A sluser

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Sluse, rom 122A. Foto: EIA

Sluse, rom 112A. Foto: EIA

Den lille slusen mellom vestibylen og sidekorridorene var opprinnelig et lite romlig taktskifte mellom sidekorridor og vestibylen. Slusen hadde en åpen side mot korridor, mens en glassdør lukket slusen mot vestibylen.

Glassdøren ga visuell kontakt og lys inn fra vestibylen. I nyere tid er det satt inn en ny moderne finert kompaktdør med vindu med trådglass øverst.

Rom 112 A sluse

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originale eikegulv lagt i fiskebeinsmønster.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale ½-steins telgvegger, pusset med filset finpuss.	
Dører	Originale malte speildører av tre. Enkelte dør/er er tilbakeført. Nyere malingslag dekker over historiske lag. Underliggende malingslag er trolig intakt under nyere lag	
Himling	Originale pussede himlinger på overliggende nedsenket betongtak. Netting/rørmatter festet i betong.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 123 vestkorridor

SÅRBARHET

Rom 123 vestkorridor sett fra vest. Foto: EIA

Rom 123 vestkorridor sett fra øst. Foto: EIA

Sidekorridoren mot øst har fått et nytt sett med dører, slik at det nå er to dørsjikt mellom korridoren og vestibylen. Dørene er i moderne utførelse uten speil, men glass i øvre del ivaretar lys fra Vestibyle, tråd med Reimers opprinnelige intensjon. Bortsett fra nytt dørsjikt, ny fargebruk og ny

belysning, fremstår korridoren som svært intakt. Særlig flott er det at den originale fiskebensparketten er bevart, samt de originale dørene, elementer som er vesentlige for en autentisk opplevelse i rommet.

Rom 123 vestkorridor

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originale eikegulv lagt i fiskebeinsmønster.	 Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.
Vegg	Originale ½-steins telgvegger, pusset med filset finpuss.	
Dører	Originale malte speildører av tre med øvre felt av tredelt glass med malte sprosser av tre. Nyere malingslag dekker over historiske lag. Underliggende malingslag er trolig intakt under nyere lag	
Himling	Originale pussede himlinger på overliggende nedsenket betongtak. Netting/rørmatter festet i betong.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Beskrivelse 2. etasje Geofysisk institutt Allégaten 70

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

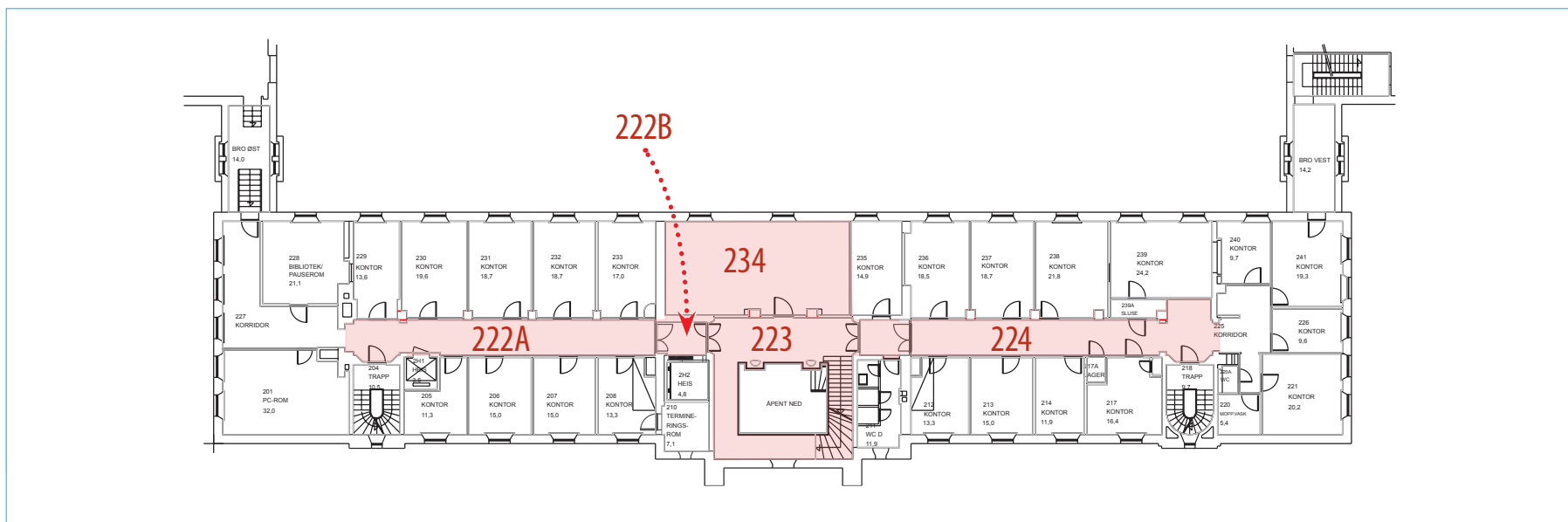
LAV

Trappehall Geofysisk institutt. Foto: EIA

Andre etasje fremstår med påfallende få endringer fra opprinnelig planløsning fra 1928, også for de deler av etasjen som ligger utenfor fredet sone. Opprinnelige romstørrelse for kontorer og laboratorier synes i hovedsak, med få unntak, å være bevart. Etasjen gir derfor et godt bilde av den opprinnelige romlige organiseringen fra 1928.

Etasjens fredede soner inneholder noen av de mest særpregede og mest betydningsfulle bevarte rommene i bygningen. Vestibylen og sidekorridorene viser hovedløsningen og det generelle originale hovedgrepet på en meget intakt måte. Foredragshallen er et særpreg og unikt rom som har vært i kontinuerlig bruk med originalt innredning siden 1928 og som fremdeles benyttes til undervisning.

Plantegning 2. etasje. Dagens situasjon 2018. Rom med rød farge har egen beskrivelse i kapittel 5.5 Kulturminneverdi interiør.

Etasjen er svært intakt og har derfor stor antikvarisk verdi.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 223 hall

Fra hallen i 2. etasje, rom 223, er det inngang til korridorer og auditorium/foredragssal. Foto: EIA

Trappehallens øvre plan fremstår som svært autentisk og med en stor andel originale overflater og bygningsdeler. Originale gulv, vegger og himlinger er intakt. I tillegg dører, vinduer og rekkverk og andre detaljer. Rommet har derfor svært høy antikvarisk verdi.

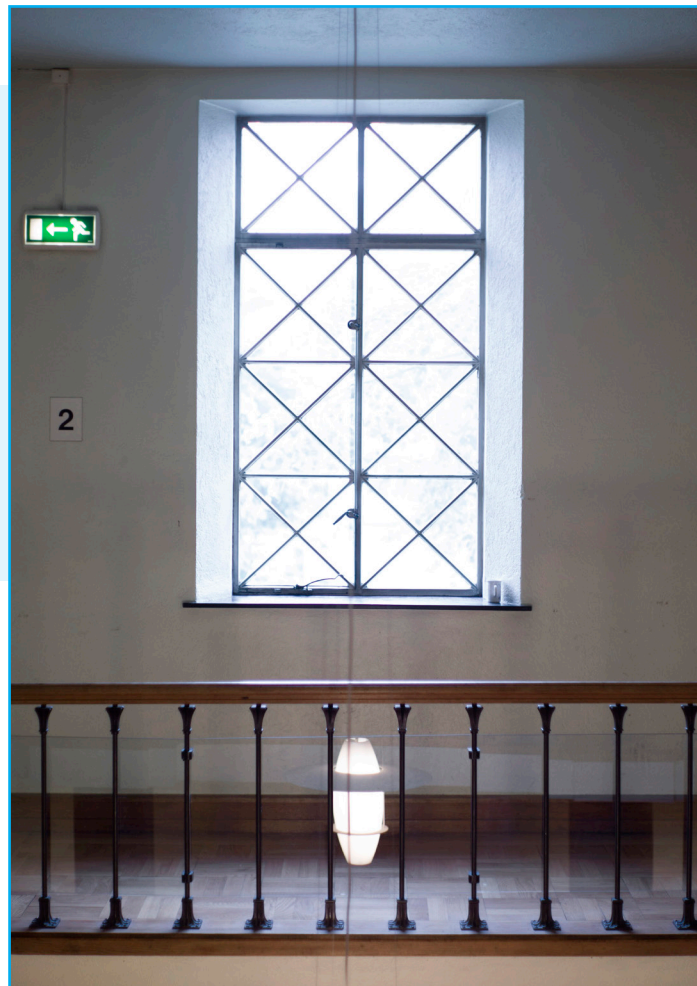

Hallen. Foto: EIA

5.5 Kulturminneverdi interiør

Detalj vindu i trappehall 2. etasje. Foto: EIA

Detalj vindu i trappehall 2. etasje. Foto: EIA

Rom 223 hall

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originalt massivt eikeparkettgulv lagt i rutemønster med fire staver i hver rute. Original gulvlist.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale malte markpusset murvegger. Nye moderne malinger dekker historiske lag. Originale farger er trolig intakt under dagens hvitmaling.	
Himling	Original markpuss i himling og under trapperepos.	
Vindu	Originale ett lags støpejernsvinduer.	
Dør til foredragssal	Original historisk dekorert eikedør.	
Dør til sidekorridor	Original to-fløyet glassdør med ramtre av eik.	
Søyle	To originale søyler i betong. Overflaten er marmorert steinimitasjon. Søylen avsluttes ved tak over 3. etasje med et stort stilisert støpejernskapitel.	
Radiatornisje	Original radiator i murt radiatornisje med topp i polert kleberstein.	
Trapp	Original trapp med støpt kjerne og trinn av eik. Håndløper i eik med stolper av støpejern. Ettermontert glass i nyere tid.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 234 foredragssal / auditorium

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Kateter. Foto: EIA

Original tavle. Foto: EIA

Den gamle foredragssalen i 2. etasje er et av de mest særpregede rommene i huset. Dette rommet hadde opprinnelig svært avanserte tekniske løsninger med et sinnrikt tavlesystem. Historiske bilder viser en glasskive for visning av lysbilder og til høyre for denne en bevegelig krittavle

foran en fast. Store deler av interiøret er svært godt bevart og rommet har svært høy antikvarisk verdi. Rommet som fremdeles benyttes til ordinær undervisning er møblert med originale løse møbler og lamper. Se side 13: oversikt over fredet løst inventar i foredragssal.

Originale møbler. Alle møblene er tegnet av arkitekt Egill Reimers. Foto: EIA

Original stol. Alle møblene er tegnet av arkitekt Egill Reimers. Foto: EIA

Dørklinke. Foto: EIA

5.5 Kulturminneverdi interiør

Originalt vindu med blinding. Foto: EIA

Original veggglampe. Foto: EIA

Rom 234 foredragssal /auditorium

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Original eikeparkett lagt i fiskebeinsmønster.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale overflater er trolig intakte under overliggende moderne malingslag.	
Himling	Original pusset himling, på underliggende netting/rørmatte festet i overliggende jernbetong.	
Vinduer	Moderne energiglassvinduer.	
Dører	Original speildør i eik. Nyere låskasse i tillegg til original vrider og låskasse. Originale hengsler.	
Tavle	Eldre tavle som trolig er montert i deler av originalt tavleoppheng.	
Lampe	Original vegglampe fra 1928.	
Blendingsgardin	Originalt blendingssystem fra 1928.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 222A østkorridor

SÅRBARHET

Rom 222A østkorridor sett fra vest. Foto: EIA

Gang, rom 222B, med dør til ny heis installert i 2015. Foto: EIA

Korridoren er i stor grad uendret. Den mest vesentlige endringen er nytt sjikt med dører til sluse mellom korridor og vestibyle. Dørene er utført som tette kompaktdører med finert overflate.

Den originale fiskebensparketten er bevart, inklusive fotlist i keramisk flis. Pusset himling er bevart, mens originale lamper er erstattet med moderne lamper.

Rom 222A østkorridor

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originale eikegulv lagt i fiskebeinsmønster.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale 1/2-stens teglvegg, pusset med filset finpuss og malt med kalkmaling. Nyere malingslag ligger over originale lag.	
Dører	Originale malte speildører av tre med øvre felt av tredelt glass med malte sprosser av tre. Nyere malingslag dekker over historiske lag. Underliggende malingslag er trolig intakt under nyere lag. Nyere dører til sluse, kompakte med finert overflate.	
Himling	Pusset himling på netting/rørplate festet i overliggende jernbetong. Malt med hvit kalkmaling.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 224 vestkorridor

SÅRBARHET

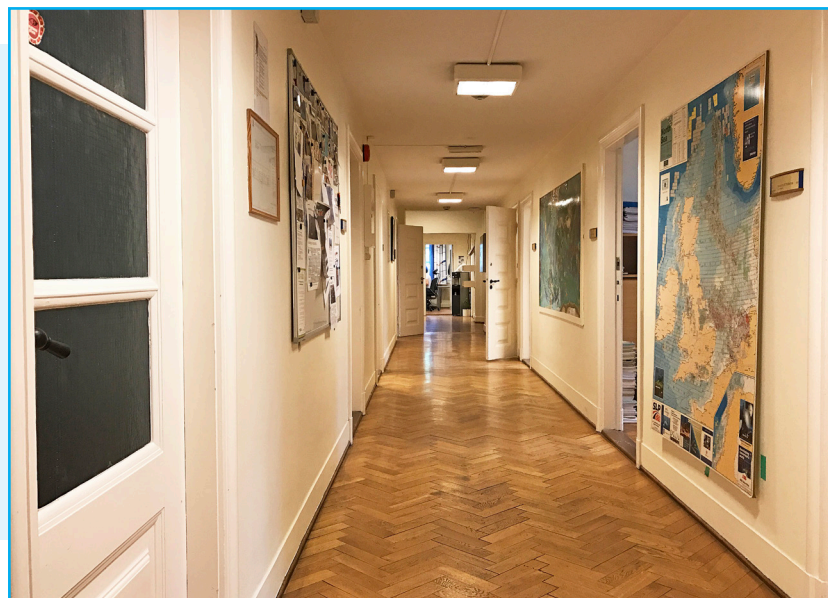
SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Rom 224 vestkorridor sett fra øst. Foto: EIA

Sluse ved vestkorridor. Foto: EIA

Korridoren er generelt godt bevart. Den mest vesentlige endringen er at det er satt inn et nytt sett med dører mellom korridor og Vestibyle. Disse er utført som kompaktdører med pålimte historiske speil.

Bortsett fra moderne fargebruk og nye lysarmaturer, fremstår korridoren som svært nær sin opprinnelige form: Særlig positivt er det at de originale fiskebenparketten er bevart, sammen med de originale dørene.

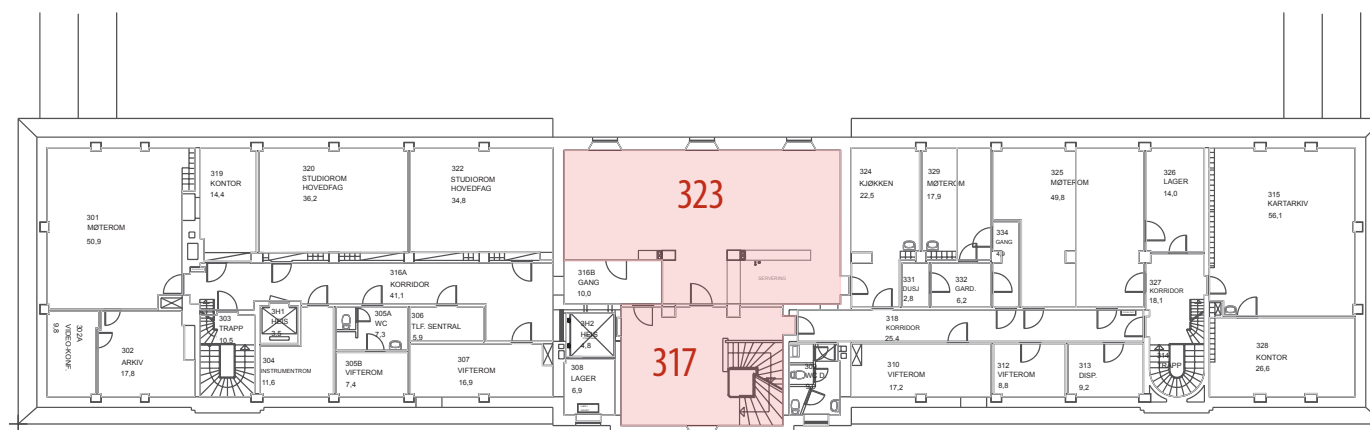
Rom 224 vestkorridor

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originale eikegulv lagt i fiskebeinsmønster.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale 1/2-stens teglvegg, pusset med filset finpuss og malt med kalkmaling. Nyere malingslag ligger over originale lag.	
Dører	Originale malte speildører av tre med øvre felt av tredelt glass med malte sprosser av tre. Nyere malingslag dekker over historiske lag. Underliggende malingslag er trolig intakt under nyere lag. Nyere kompakte dører til sluse med pålimte historiske speil.	
Himling	Pusset himling på netting/rørplate festet i overliggende jernbetong. Malt med hvit kalkmaling.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Beskrivelse 3. etasje Geofysisk institutt Allégt. 70

SÅRBARHET

Plantegning 3. etasje. Dagens situasjon 2018. Rom med rød farge har egen beskrivelse i kapittel 5.5 Kulturminneverdi interiør.

Planløsningen i 3. etasje synes å være noe mer endret enn de øvrige. Det synes imidlertid ikke å være gjort vesentlige inngrep i den overordnede organisering av rommene, endringene består hovedsak av endring av romstørrelser ved oppdeling av større rom.

I de fredede interiørene er det særlig det gamle biblioteket som er betydelig endret, mens trappehallen fremstår som mer autentisk.

Trapperom i 3. etasje med portretter av instituttets tidligere ledere. Foto: EIA

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 317 hall

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Trappehall 3. etasje. Foto: EIA

Trappehallen i 3. etasje fremstår som svært intakt. Lavere romhøyde gjør den noe mer intim enn tilsvarende rom i 1. og 2. etasje. Dekorelementene er også noe mer nedtonet, men noe av den samme påkostede materialbruken finner vi også her.

Rommet fremstår som svært autentisk og har derfor høy verneverdi.

Trapp fra 3. til 4. etasje. Foto: EIA

Original dør. Foto: EIA

Originalt eikegulv med høy gulvlist. Foto: EIA

Dør inn til dagens kantine som opprinnelig var husets bibliotek, et påkostet rom. Trappen går opp til fjerde etasje som er en del av tårnet. Foto: EIA

Rom 317 hall

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originalt massivt eikeparkettgulv lagt i rutemønster med fire staver i hver rute. Original gulvlist.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegger	Originale malte markpusset murvegger. Nye moderne malinger dekker historiske lag. Originale farger er trolig intakt under dagens hvitmaling.	
Himling	Original markpuss i himling og under trapperepos.	
Vindu	Moderne energiglassvinduer.	
Lamper	Originale lamper er erstattet av moderne armaturer.	
Dør til kantine	Original dør.	
Dør til 317	Original speildør i tre. Vrider og låskasse er skiftet ut med moderne.	
Trapp	Original trapp med støpt kjerne og trinn av eik. Håndløper i eik med stolper av støpejern. Ettermontert glass i nyere tid.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 323 kantine / tidligere bibliotek

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Dette rommet var opprinnelig bibliotek. I 2017 ligger kantinen her. Dør til liten balkong på sørvegg.

Dagens kantinerom huset opprinnelig Geofysisk institutts bibliotek.

Historiske foto og kilder viser at det opprinnelige biblioteket har vært et viktig rom som var påkostet og utsmykket med dekorerte og høyverdige materialer. Arkitekt Egil Reimers fremhever også selv dette rommet som spesielt. Historiske fotografier viser hvordan rommet har vært utformet med stedbyggede bokhyller av mahogny langs veggene. Mot taket er rommet dekorert med en bred gesimslist av mahogny med tannsnittmotiv mot taket. Rundt døren inn til rommet ser vi spor av det som trolig opprinnelig har vært en staselig inngangsdør med forseggjort listverk, buet overstykke og malt dekor på dørbladene. Det er forhold som tyder på at også denne døren kan ha fremstått som en eikedør uten dekkende maling som i dag, tilsvarende de øvrige historiske dører.

Ved ombygging av biblioteket til kantine, ble mye av den originale overflatene og bygningsdelene enten er overmalt, bygget inn eller fjernet. Rommet fremstår i dag som et ombygget rom med spor av enkelte overmalte fragmenter fra det historiske biblioteket.

Verneverdiene er primært knyttet til bygningsdeler og overflater fra bygningens første fase, både bygningsdeler som er synlige, og bygningsdeler som er kledd inn i nyere tid.

Geofysisk institutt, biblioteket i tredje etasje med løse bokhyller under løpende fast vegglist. Hentet fra Nybygningen for Det Geofysiske Institutt av Bjørn Helland-Hansen. Særtrykk av Bergens Museums Årsberetning 1928-1929.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Dør fra kantine til kjøkken. Foto: EIA

Rommet er bygget om, men her er spor etter de originale bygningsdelene. Foto: EIA

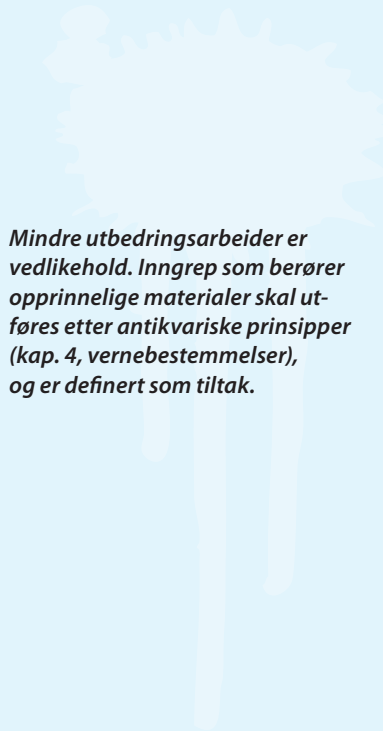
Originale dører, taklist og opprinnelig dørterskel. Foto: EIA

Rom323 kantine / tidligere bibliotek

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Tostav eikeparkett av nyere type, trolig fra ombyggingen i 1996.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Brystning	Nyere brystning utført som malt mdf, med freste spor. Trolig utført i forbindelse med ombyggingen i 1996, for å gi rommet et historisk preg, uten at dette synes å være forankret i en tidligere brystning i rommet. Fotografier fra biblioteket er uten brystning.	
Vegg over brystning	Veggfelt over brystninger er trukket med strie av moderne type, og malt med moderne malingstyper. I dørhøyde er det en hvitmalt profilert list, som kan være en rekonstruksjon av en tidligere tilsvarende mahognylist over bokhyllene i biblioteket.	
Listverk	Original bred profilert gesimslist med tannsnitt mot tak. Historiske bilder fra biblioteket tyder på at gesimslisten originalt har vært i umalt mahogny utførelse. Originalt listverk er intakt rundt dører og vinduer, samt dekorlister i forbindelse med søylemotiver.	
Dør mot trappehall	Original malt speildør av tre, omkranset av profilert historisk listverk med søyle motiver og buet overstykke. Ny vrider/låskasse er montert i tillegg til original vrider, lås og hengsler. Under dagens hvitmaling ser vi spor av flere underliggende lag. Fargeundersøkelser vil kunne bestemme hva som har vært original utførelse. Det er synlige spor (skygger) av malt dekor på speilene i dørbladet under dagens maling.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Dør til kjøkken	Original malt speildør av tre, omkranset av profilert historisk listverk. Originale malingslag og utførelser er trolig intakt under dagens overmalte hvite farge.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Dør til korridor	(Ikke tilgjengelig på befaring p.g.a. asbestsanering)	
Søylar	De originale søylene i biblioteket er i dag innebygget i en platekledt sjakt.	
Himling	Den opprinnelige himlingen er kledt inn av dagens perforerte gipsplatehimling, med innfelte lysarmaturer.	
Lamper	Originale nedhengte armaturer fra biblioteket er erstattet med moderne armaturer i forbindelse med ombyggingen i 1996.	
Radiatorer	Originale radiatorer er skiftet ut med dagens. Historiske fotografier viser eldre radiortype i biblioteket.	
Vinduer	Originale vinduer er erstattet med moderne energiglassvinduer.	
Verandadør	Original verandadør er erstattet med nyere verandadør.	

Jahnebakken 3 – Kjemisk institutt

Vestibyen. Foto: EIA

Interiørfredningen omfatter Vestibyen og den sentrale hovedtrappen. De vernede interiørene er knyttet til de mest særpregede rommene og de strukturelt mest sentrale rommene for hovedkommunikasjon i huset. Denne vernestrategien gir god fleksibilitet for brukerne, samtidig som viktige verdier kan sikres.

Verneverdiene er knyttet flere forhold. For det første er vestibyen og trappen en viktig del av bygningens hovedstruktur, både konstruktivt og i forhold til den romlige organiseringen av i bygningen. I tillegg representerer disse interiørene utvalgte rom med dekor, som i stor grad er intakt. Dekorelementene er med på å gi rommene tidskoloritt.

Sammenlignet med hovedinngangspartiet i Allegaten 70, er de arkitektoniske virkemidlene i Jahnebakken mer smålåtne. Dette kan trolig både tilskrives senere oppføring, men også bygningens underordnede rolle i komplekset. Til tross for et mer smålåtent preg, har likevel både inngangsparti og vestibyle fått en mer påkostet dekor og materialbruk enn huset ellers.

Stilhistorisk er det nyklassisistiske vokabularet i fasaden mindre tilstede i interiørene. I interiøret synes det som om den nye tiden i større grad kommer til syne, men også her er det elementer som drar begge veier. En nøktern og mer pragmatisk hovedinngang med synlige betongbjelker

5.5 Kulturminneverdi interiør

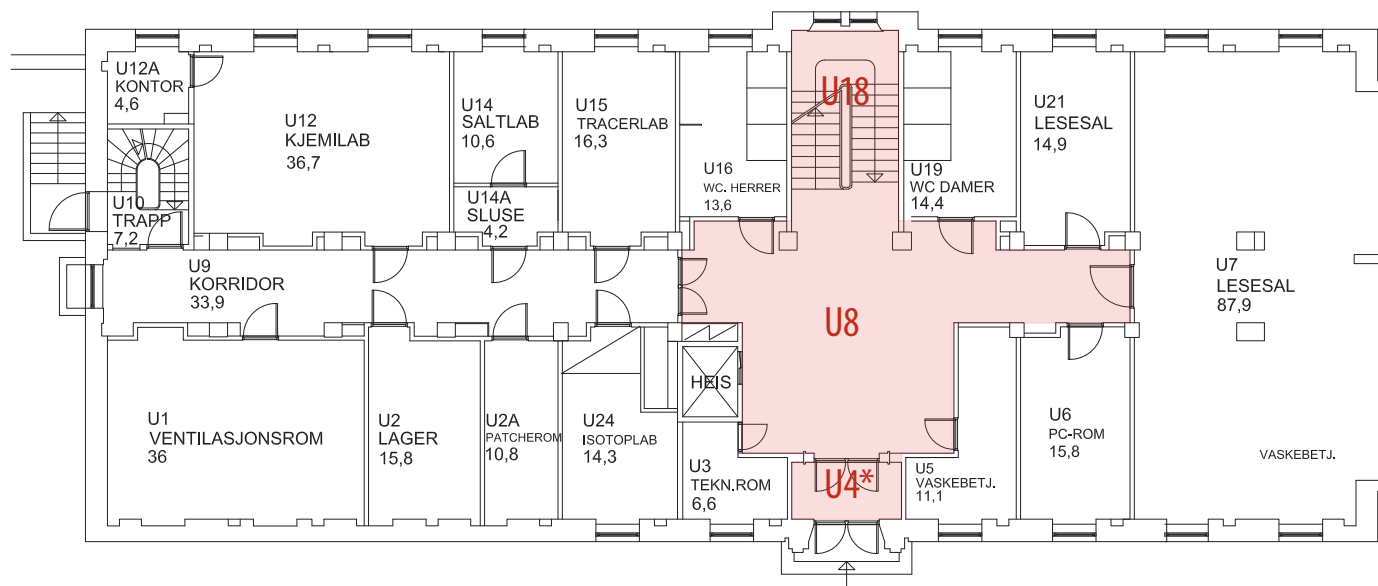
Trapperom. Foto: EIA

i taket, gir inngangen et funksjonalistisk preg. Det dekorerte gulvet, dørene og det smidde rekkverket trekker trådene mer over mot det klassiske preget. De vernede rommene, vestibyle og trapp utgjør bygnings adkomstrom. Både vestibyle og trappehallen har en mer påkostet materialbruk og detaljering enn det vi ser ellers i huset. Sidekorridorene er enklere utformet.

Anslaget er allerede gitt før man kommer inn i rommene. Utvendig er hovedinngangsdøren utsmykket med steindekor (kleber), over og på siden. Denne er kranset av volutter på hver side. Selve hovedinngangsdøren er utsmykket og utført med påkostede materialer, teak og fasettert

glass. Vindfanget er beskjedent i størrelse, men har gulv i stein, og to sett dekorerte og påkostede dører til vestibyle/trappehallen.

Når man kommer inn i den vernede Vestibyle er denne, lik vindfanget, relativt beskjeden i dimensjon. Takhøyden er relativt lav og gulvarealet begrenset. Det som vitner om rommets betydning er først og fremst de påkostede gulvflatene i skifer og marmor. Den påkostede materialbruken videreføres i trapperommet, med overflater i stein og med fine rekkverk i smijern.

Jahnebakken 3, kjeller. Dagens situasjon 2018. Rom med rød farge har egen beskrivelse i kapittel 5.5 Kulturminneverdi interiør. U4* er verneverdig, ikke fredet.

Det utsmykkede gulvet med sort og hvit intarsia er det mest karakteristiske trekket i interiørene. Gulvene gir rommene tidskoloritt. Til tross for at dekoren peker bakover mot klassiske dekorerte interiører, er dekoren enkel og stilisert, noe som peker fremover mot den moderne funksjonelle stilen. På mange måter kan en si at det er nettopp denne mellomposisjonen som karakteriserer Reimers og hans generasjon – en generasjon som har ett ben i tradisjonen og ett ben på vei mot en ny tid.

Rommene fremstår strukturelt som svært intakte, originale vegger er stort sett bevart. Overflatene fremstår som delvis autentisk, mens himlinger og gulv har originale utførelser, er vegger i stor grad malt over

med moderne produkter og farger. Særlig fargene, som trolig er svært ulike de originale fargene, gjør at rommet fremstår som lite autentisk.

I tillegg til originale strukturer er det bevart en original murt veggisje med det som trolig er en original vask.

Til tross for inngangspartiets beskjedne størrelse og begrensede dekor, gir den beskjedne dekoren bygningen en tydelig tidskoloritt og gir aldersverdi til interiørene.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom U4 vindfang Verneverdig, ikke fredet

Vindfang ytterdør. Foto: EIA

Øverst: Detalj overlys over ytterdør. Foto: EIA
Over: Detalj dør mellom vindfang og vestibyle.

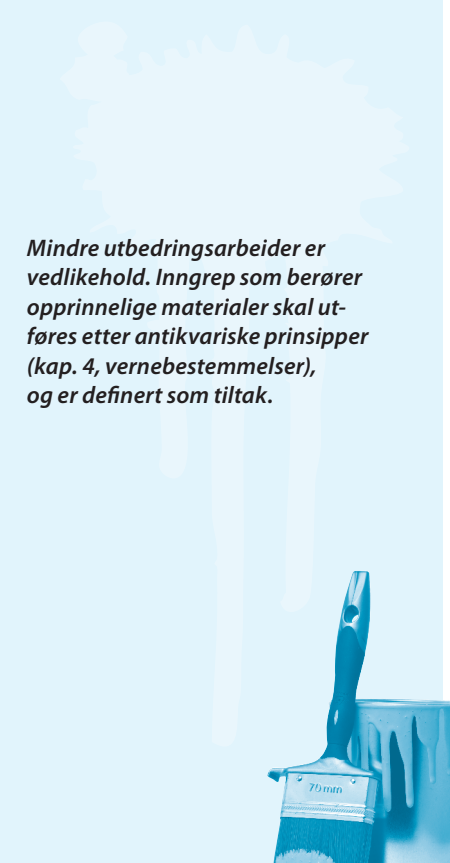
Vindfang med dør til vestibyle. Foto: EIA

Vindfanget er ikke fredet, men medtas i rapporten ettersom rommet er tett forbundet med fredet eksteriør og fredet Vestibyle. Vindfanget har en svært beskjeden størrelse, men er likevel av de få rom i bygningen som har fått en mer påkostet utførelse med hensyn til materialbruk og

dekor. Rommet fremstår som svært intakt, der ny veggfarge og moderne lysarmatur er den mest vesentlige endringen. Rommet gir derfor et godt bilde av vindfanget slik det opprinnelig var i 1951. Dette gir rommet stor verneverdi.

Rom U4 vindfang

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originalt gulv med jernrist i senter, og skifer i randsonen. Original fotlist av skifer.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Originale pussede murvegger. Nyere moderne malingslag ligger over de historiske lagene. Historiske lag er trolig intakt under dagens.	
Dør YD100 hovedinngang <i>(også omtalt under fasade)</i>	Original to fløyet- hovedinngangsdør i teak/glass. Hvert dørblad underdelt med 3 fasetterte glass, med ramtre/sprosser av teak. Over dørene overlysvindu med utskåret ornament av teak i senter over dør. NB! Vedlikeholdsbehov: overflatebehandling/evt. skadet trevirke.	
Dør ID 100 til vestibyle	Original påkostet to-fløyet glassdør med dekorert overlysfelt i tre/glass. Døren er utført med karm og rammeverk i mahogny. Glasset i dørbladene er tredelt og fasettert. Overslaget mellom dørbladene er dekorert. Originale dørhåndtak, hengsler og beslag, inkl. gammel åpningsautomatikk. Nyere åpningsautomatikk på vegg.	
Himling	Himling er utført som rabbitz-pusset og malt himling. Muligens konstruert tilsvarende hovedbygningen på netting/rørmatte festet i overliggende jernbetong (platedekke). Betongdragere er eksponert i himlingen. Nyere moderne malingslag ligger over de historiske lagene. Historiske lag er trolig intakt under dagens.	
Lamper	Original belysning er erstattet av moderne armaturer.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom U8 vestibyle

SÅRBARHET

Vestibyle sett mot vest. Foto: EIA

Vestibyle sett mot nord. Foto: EIA

Vestibylen fremstår med relativt beskjeden størrelse, men har fått noe mer påkostet materialbruk enn ellers i bygningen. Omfang av dekor er primært knyttet til dekor på vindfangsdøren, og til steingulvet, med intarsiamønster, Ottaskifer i bunn og hvit marmor fra Tjøtta i de dekorerte feltene. I feltene mellom den hvite marmoren er det benyttet kleber, muligens rester fra partiet fra Lygra som er benyttet omkring inngangsdøren i Hoved-

bygningen. Dekoren er utformet som to parallelle border i hvit marmor mot trappen midt i mot. Bortsett fra ny fargebruk og nye moderne lysarmaturer, er inngangspartiet ellers nær sin opprinnelige form; de originale gulvene er bevart, det samme er de omsluttende veggene, inkl. nisje med vask, samt og de originale dørene. Dørene er utført med ulik grad av dekor etter dørens betydning, hovedinngangsdørene er mest påkostet m.h.t dekor og kvaliteter,

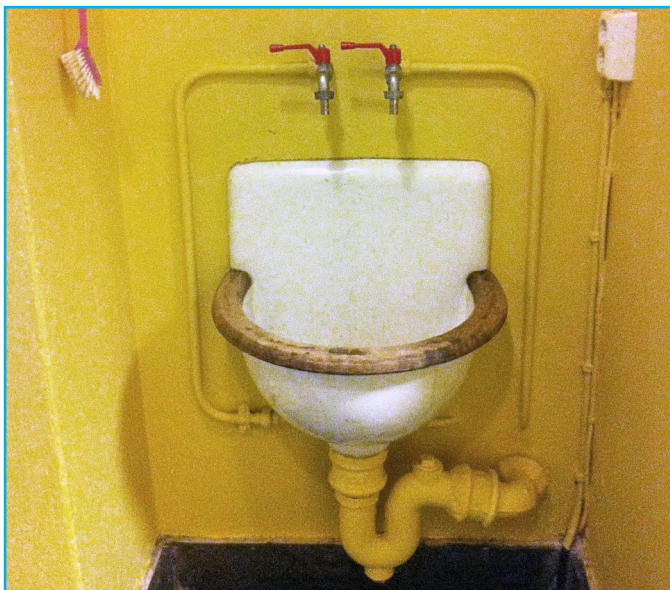

Vestibyle sett mot øst. Foto: EIA

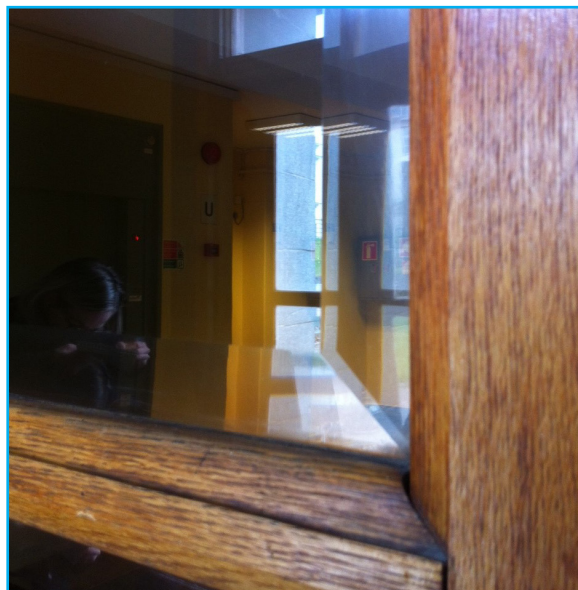

Vestibyle sett mot sør. Foto: EIA

døren til sidekorridorene glassdører med noe enklere dekor, mens bi-dørene er enkle finerte dører uten dekor.

Vask i nisje. Foto: EIA

Fasettert glass i dør fra vindfang. Foto: EIA

Luke i vegg i vestibyle. Foto: EIA

Rom U8 vestibyle

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv	Originalt skifergulv fra 1951. Skiferen er lagt med et bunnfelt av Ottaskifer, med to dekorstripene mot trapp. Dekorstripene er utført som intarsia med hvit marmor fra Tjøtta og med kleber (muligens fra Lygra) mellom de hvite feltene. I rand mot vegger er det fotlister av Ottaskifer.	▶ <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i> ▶
Vegg	Originale murte og pussede vegger, fra 1951. Moderne malingslag dekker over historiske lag.	

Rom U8 vestibyle (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Dør ID 100 til vindfang	Original påkostet to-fløyet glassdør med dekorert overlysfelt i tre/glass. Døren er utført med karm og rammeverk i mahogny. Glasset i dørbladene er tredelt og fasettert. Overslaget mellom dørbladene er dekorert. Originale dørhåndtak, hengsler og beslag, inkl. gammel åpningsautomatikk. Nyere åpningsautomatikk på vegg.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Dører til sidekorridorer	Originale ramtredører med glass i øvre felt, trådglass.	
Dører til birom	Originale finerte tredører.	
Himling	Originale pussede himlinger trolig på netting/rørmatter festet i jernbetong som i hovedbygningen.	
Vask	Original murt nisje for vask inkl. original vask.	
Heis	Original heis.	
Luke	Eldre luke ved inngangsdør, muligens til tidligere resepsjonsluke?	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom U18 trapp

SÅRBARHET

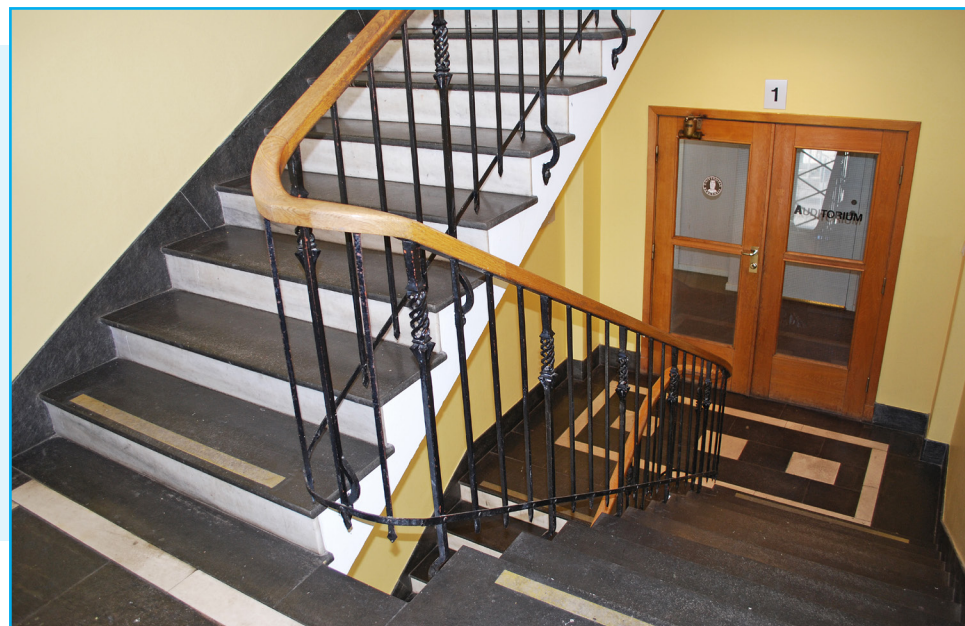
SVÆRT
HØY

HØY

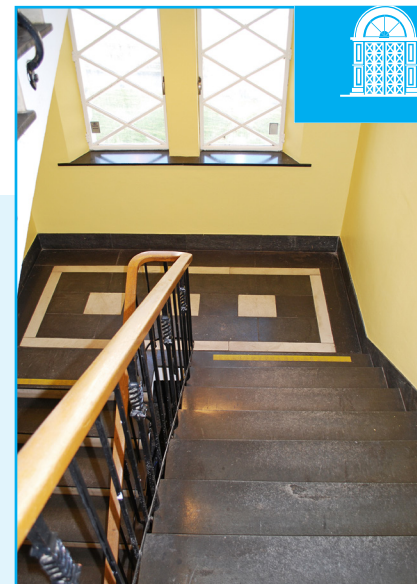
LAV

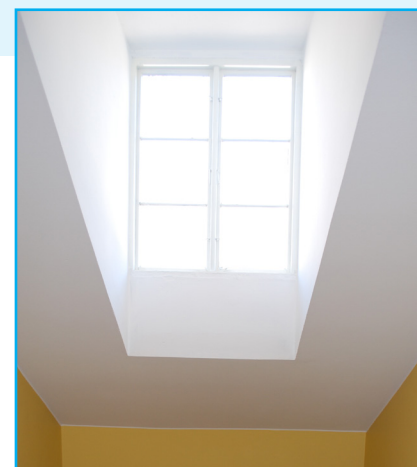
Trapp med sort skifer i inntrinn og hvit marmor i opptrinn. Foto: EIA

Hovedtrapperommet fremstår som et karakteristisk rom i bygningen med sin fint formede trapp, rike lysinslipp fra østfasaden, og med sitt fine overlys i toppen. Med unntak av veggfargen er lite endret. Rommet fremstår som svært nær sin opprinnelige form – og representerer dermed en viktig verneverdi.

Trapperommets omsluttende vegger pusset med kjerne av telg/jernbetong. Selve trappekonstruksjonen er støpt i jernbetong. Trappens underside er pusset, mens inntrinn og opptrinn er belagt med sten; sort skifer i inntrinn og hvit marmor i opptrinn. Fotlist mot vegg av sten. Smijerns-rekkverk med dekorerte stolper, med håndløper i eik.

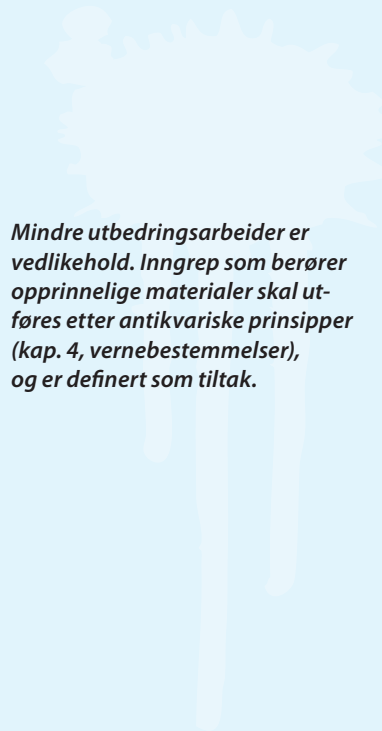
Repos i hovedtrapp, med originale jernvinduer.

Øvre repos med takvindu i ark. Foto: EIA

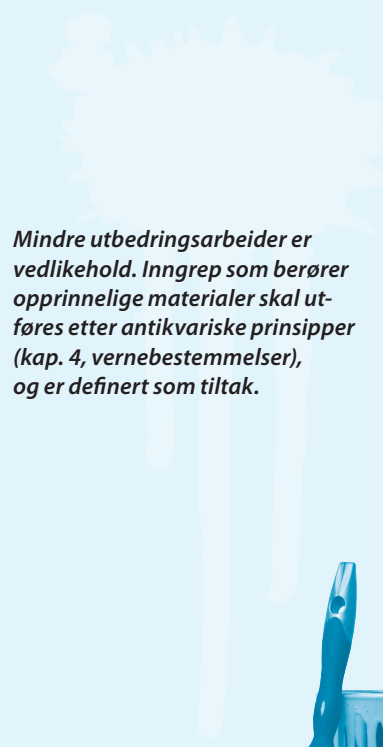
5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom U18 trapp

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Gulv kjeller	Originale gulv fra 1951, utført i Otta skifer – med polert overflate.	 Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.
Vegger i trapperom	Pussede og malte vegger med kjerne i tegl/jernbetong, fra 1951. Moderne malingslag dekker over originale malingslag. Underliggende lag vil ha antikvarisk verdi som kilde til original fargebruk.	
Trappeløp kjerne/konstruksjon	Originalt plass-støpt trappeløp av jernbetong, fra 1951. Underside og eksponert kant er pusset og malt. Det fremgår av kilder at all mørtel er utført som sementrik mørtel. Resept er ukjent. Den originale overflatebehandlingen har trolig vært kalkmaling, men er i dag overmalt av moderne malingslag. Underliggende originale lag har stor verdi som kilde til original fargebruk.	
Trapp inntrinn	Originale inntrinn av Ottaskifer, fra 1951.	
Trapp opptrinn	Originale opptrinn av hvit marmor fra Tjøtta, fra 1951.	
Rekkverk	Originalt smijernsrekkverk, 1951, med dekorerte stolper (vridde dekor). Originale håndløpere i lakkert eik.	
Repos overflate	Original utførelse fra 1951, med gulvoverflate på dekker av jernbetong i Ottaskifer med intarsia mønster av hvit Tjøttamarmor.	

Rom U18 trapp (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Vindu på mellomrepos	Originale jernvinduer, fra 1951, med krysslagte diagonale sprosser, fire kryss. Vinduene er malt hvite, med ett lagt kittet glass. Sålbenk i vindu er utført med polert Ottaskifer. Skrådde vindussmyg.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Dører til etasjekorridorer	Originale to-fløyete, ramtre-dører i teak, med øvre felt av trådglass. 1951.	
Radiatornisjer	Originale murte radiatornisjer, pussede overflater. 1951.	
Himling under repos	Originale pussede himlinger fra 1951. Underlag for puss er ukjent (rabbitz el. direkte på betong?)	
Takopplett med overlys	Originalt takopplett/ark, med vindu, fra 1951, gir overlys i trapp.	
Lamper	Originale lamper er erstattet av moderne armaturer.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Jahnebakken 5 Botanisk laboratorium

Tvillinghusene har samme type jernvinduer i trapperommet. Foto: EIA

Vestibyen i Jahnebakken 5 har originalt gulv av Ottaskifer med innfelt Tjøttamarmor og kleber, som Jahnebakken 3. Foto: EIA

Jahnebakken 5 ble totalrenovert i 2016 og tilrettelagt for et moderne kontormiljø. Alle innvendige vegger, som ikke berøres av fredningen, ble revet i alle etasjer. Utenom fredet område har interiøret fått ny fargepalett med basis i duse toner som bygger på temaet klima.

I denne bygningen er vestibyen og trapperommet fredet sammen med det opprinnelige laboratoriet i 3. etasje, rom 311. Her er glassfasade/glass-tak mot sør gjeninnført. Opprinnelig planløsning i rommet er tilbakeført. Laboratoriet er omgjort til møte- og vrirmlerom. Bjerknessenteret tar i bruk Jahnebakken 5 i 2017.

Trapperom i Jahnebakken 5 før renovering. Materialbruken er den samme som i Jahnebakken 3. Foto: EIA

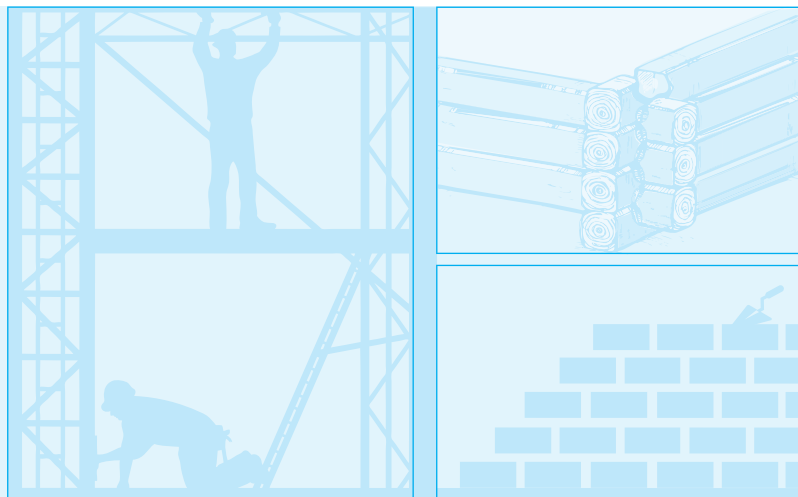

Det opprinnelige laboratoriet er blitt møte- og vrimlerom. Opprinnelig glassfasade/glasstak er tilbakeført. Foto: EIA

5.5 Kulturminneverdi interiør

Konstruksjoner generelt

Både Allégaten 70 og Jahnebakken 3 og 5, er i hovedsak bygget over samme lest når det gjelder materialer, konstruksjoner og utførelser. De fleste de originale konstruksjonene er intakte i sin originale form.

BÆRENDE MURVERK MED STØPTE GULV

Geofysens primære konstruksjoner er utført av murverk og betong, med murte vegger og støpte gulv. Ytterveggene er bærende murverk av teglensmur. Ytterveggene er tykkere enn det man vanlig bruk der ved bygninger av denne størrelse (vanlig er 1 ½-steins tykkelse). Det er brukt

Bergensk hulmurforbandt. De utvendige kjellervegger er støpt i betong, mens innvendige kjellervegger, røykpipe fra fyrrom etc., er utført i teglsteinsmur av ulike tykkelser. Alt mur- og pussarbeidet er utført med sterke sementblandede materialer. På de mest værutsatte steder er puss tilsatt Medusa (tilsetningstoff i puss/ement for økt vanntetting). Innvendige vegger er i hovedsak utført i halvsteins teglmur med pusset overflate. Alle gulv, unntatt i 7. etg. og i kjeller, er utført som jernbetong (armert betong), dels som ribbegulv, dels som plategulv med dragere.

Fløyene er utført med ribbedekker. Midtpartiet er utført med plategulv.

PUSSEDE MURTE VEGGOVERFLATER MED STRUKKET STRIE I UTVALGTE ROM

De murte veggene er i hovedsak pusset. Alle innredede rom over kjeller har en tilpasset striekonstruksjon på vegg, med strukket strie mellom billedlist og fotlist, fremtrukket 1-2 mm fremfor pusset vegg, for mulig oppheng med knappenåler på vegg. Dette gjelder de fleste kontorer. De øvrige pussede vegger, er behandlet med såpe og kalkfarge etter rommets bruk. I hovedtrapp og bitrapp, er vegger og tak pusset med grove sementblandede kalkmaterialer som er skuret med brett (grov struktur/markpuss). All annen puss er utført som filset finpuss.

MALTE PUSSEDE HIMLINGER

Himlingene er underpussete rørmatter og netting, såkalt Rabbitz-puss. Ved ribbedekker er matter og netting festet i innstøpte tråder direkte i betongdekkets underside. Under platedekker er matter og netting festet i trebord på kant. Over korridorene i 1. og 2. etg er det støpt lavereliggende betongtak. Hulrommet mellom hoveddekke og underliggende dekke danner en teknisk kanal. Alle pussede himlinger i rommene og i korridorene er såpet og strukket med hvit kalkfarge, som regel ført ned til billedlisten.

EIKEPARKETT, LINOLEUM OG FLIS PÅ GULV

Gulvene er i all hovedsak belagt med 1cm tykke presskorkplater (Suberlino), festet til betongen med 1mm tykt lag med Goudron. I 1. etg. og sydvestre del av 2. etg er det lagt eikeparkett over korken. I andre rom er det lagt 4 mm tykk linoleum. Hovedtrappegangens gulv fra 1.-6.etg er belagt med eikeparkett på Composit underlagsmasse. Trappens trinn og reposer er likeledes utført i eik. Eikeparketten og eiketrinn er behandlet med Oxanolje. I våtrom og elektriske maskinrom er det lagt ensfarge-

de grå Metlacher fliser. I alle kontorer og laboratorier er det flis fotlist. Kjellergulv er stålglattet betong. I snekkerverksted og vaktmesterbolig er betong dekket med tregulv.

MALTE FYLLINGSDØRER AV TRE

De fleste dører er utført som malte fyllingsdører av furu. Dører mot korridorer har innsatt 6mm trådglass i øvre fylling. Dører mot vestibylen 1. og 2. etg. er utført av eik. Vinfangdøren og korridordørene som doble pendeldører med speilglass. Gatedøren er laget av teak. Brannndører er utført med jernplater med isolasjon av kiselgur.

ORIGINALE JERNVINDUER

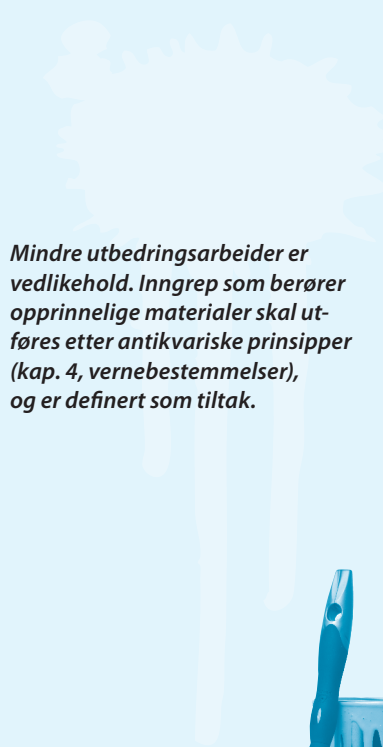
De originale vinduer er bevart i hovedtrapperommet. Originale vinduer var utført av jern, med 4mm simili speilglass. Innvendig i vinduspostene ble det lagt Ottaskifer. Ved totalrenovering av Jahnebakken 5 i 2016 ble 2. generasjons trevinduer erstattet med nye vinduer av tre.

TAK KONSTRUKSJONER AV TRE

Det originale takkonstruksjoner inkl. original tekking, er bevart inkl. originale oppstikkende pipeløp og andre elementer over tak. Taktekkingen som er utført som sortglaserte teglpanner. De to store murte pipeløpene er bevart, inkl. originale buede beslåtte pipehatter. Ved renovering av Jahnebakken 5 i 2016 ble det originale yttertaket av betong fjernet og erstattet av en lettere stålkonstruksjon som muliggjør hensiktsmessig bruk av loftsetasjen. Taket er fullisolert. Det er bygget en rekonstruert lyre med kobbertekking.

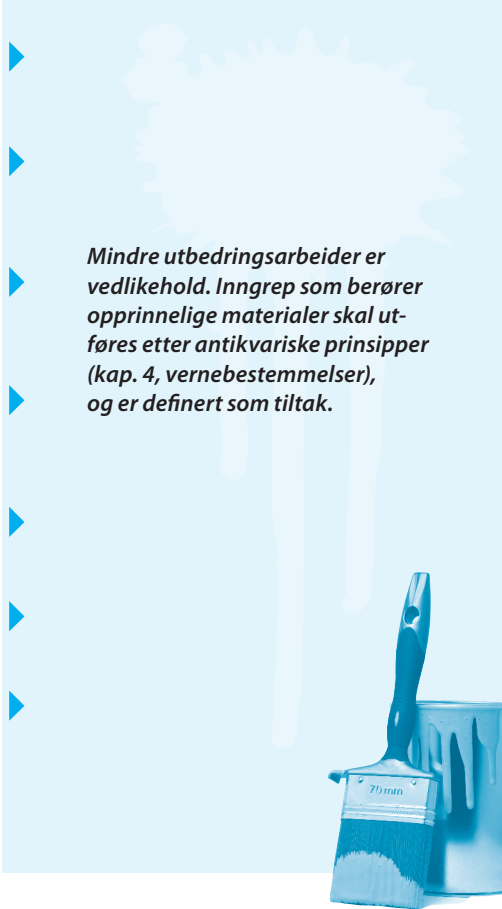
5.5 Kulturminneverdi interiør

Konstruksjon generelt

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Yttervegg kjeller kjerne	Originale kjellervegger, støpt i betong.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Yttervegg 1.-7. etg.	Originale murte teglsteinsvegger, murt i bergensk hulmur, i god tykkelse. Veggene er pusset.	
Innervegger	Bærende murverk av tegl. Pusset overfalte. Utvalgte rom med strukket strie mellom fremtrukket fotlist og billedlist.	
Gulvkonstruksjon	Originale dekker, er støpt av jernbetong, som ribbedekker eller platedekker.	
Gulvoverflater	Originale gulv utført med 1 cm tykk presskorkplater, festet til betongen med 1 mm Goudron. På kork er det lagt eikeparkett, 4 mm linoleum banebelegg. I våtrom er det brukt flis.	
Trapp	Hovedtrapp med original konstruksjon i betong, trinn av eik. Rekkverk med støpjernstolper med håndløper i eik. Senere på montert glassikring. Kjellertrapp i betong, med trinn av sten.	
Himlinger type 1	Originale pussede himlinger på konstruksjon av netting/rørmatter.	

Konstruksjon generelt (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Himlinger type 2 senket i korridorer	Originale støpte betongtak, pusset, som danner overliggende teknisk kanal.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Himlinger og vegger i trapperom	Vegger og himlinger i trapperom er pusset med grovere cementblandede kalkmaterialer, skurt med brett.	
Dører type 1 generelle	De ordinære dørene var utført som fyllingsdører av furu. Mot korridorer er øvre fylling fylt med trådglass.	
Dører type 2 mot vestibyle	Dører mot vestibyle ble opprinnelig utført av eik, mot vindfang og korridor som doble pendeldører.	
Dører type 2 hovedinngangsdør	Hovedinngangsdøren er utført i teak.	
Vinduer	Originale jernvinduer, med ett-lags kittet glass.	
Tak	Takkonstruksjoner i tre, med glaserte teglpanner.	

5 BESKRIVELSE AV BYGNING –

KJERNEFYSISK LABORATORIUM

Kjernefysisk
laboratorium

Kjernefysisk laboratorium. Foto: EIA

Anlegget sett fra helikopter. Foto: Alf Edgar Andresen, UiB

Kjernefysisk laboratorium består av en Van de Graaff-generator, inne i den karakteristiske stålkuppelen, en betatron nederst, bak solide gråsteinsmurer, og et laboratorium mellom disse. Dette var et

av arnestedene til den kjernefysiske forskningen som i dag foregår i Cern. Anlegget, som ligger ved Geofysens nordøstre hjørne, er et unikt kulturminne.

5 BESKRIVELSE AV BYGNING

5.1 Allégaten 70 – Kjernefysisk laboratorium: bygningens historie

Den mest synlige delen av Kjernefysisk laboratorium i Allégaten 70 fra 1948 er den kuppelformede generatortanken som inneholder en Van de Graaff-akselerator.

To etasjer under denne ligger en betatron. Et laboratorium midt imellom knytter de to maskinrommene sammen.

Laboratoriet tilhører Institutt for fysikk og teknologi. Bygningen blir populært ofte kalt Betatronen eller Van de Graafen. I 2016 brukes den bare til undervisning.

Dette anlegget produserte radioaktiv stråling og gjorde det mulig for Universitetet i Bergen å delta i eksperimentering og utvikling innen kjernefysikk. Kjernefysikkgruppen var en av de største faggruppene på Fysisk institutt på slutten av 1950-tallet og forskningen som startet med Van de Graaf-generatoren, har bidratt internasjonalt. Blant annet medvirket det kjernefysiske miljøet ved Universitetet i Bergen da europeiske forskere etablerte verdens største kjernefysiske forskningssenter i Cern. Forskere fra Institutt for fysikk og teknologi i Bergen har fortsatt en aktiv rolle i dette miljøet som oppdaget Higginspartikkelen. Francois

Emglert og Peter Higgs ble i 2013 tildelt en Nobelpris for denne innsatsen.

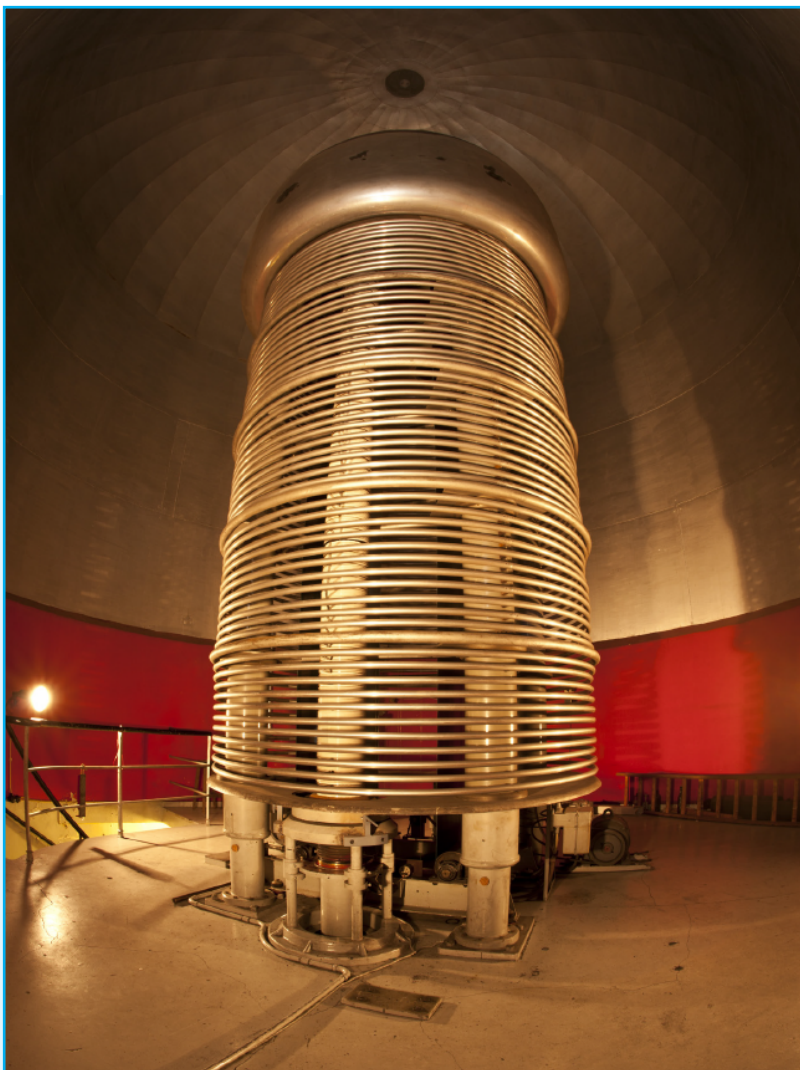
Det var professor Bjørn Trympy, senere rektor ved UiB, som tok initiativet til å få etablert et laboratorium for kjernefysikk i Bergen sammen med Odd Dahl ved Christian Michelsens Institutt. Dahl hadde før krigen bygget en Van de Graaff-akselerator for strålebehandling for Haukeland sykehus. Hans maskin nummer to skulle egentlig til Radiumhospitalet i Oslo, men der ombestemte de seg. Geofysisk institutt avdeling C overtok bestillingen. I 1947 begynte grunnarbeidene i skråningen nordøst for Geofysisk institutt. I februar 1950 ble laboratoriet satt i drift. Generatoren har fått navn etter dens oppfinner, den amerikanske fysikeren Robert Jemison Van de Graaff.

BESKRIVELSE AV ANLEGGET

Maskinen i Allégaten er verdens eneste frittstående generator i sitt slag, og var den kraftigste i Europa da den ble bygget. Van de Graaff-maskinen minner mest om en svært stor springfjær der den står og fyller storparten av en kuppelformet ståltank. Inne i fjæren, som består av strømførende aluminiumsrør, står et akselerasjonsrør. Fire keramiske rør bærer aluminiumskulen som ligger øverst. To motorer nede på gulvet driver to belter som transporterer ladninger opp til kulen. De akselererte partiklene ledes ned i laboratoriet til bruk der.

Stålkuppelen ble delvis kledt med betong i 1968. Foto: EIA

Van de Graaff-generatoren brukes ikke lenger til forskning. Foto: EIA

Instrumenttavlene står som opprinnelig i laboratoriet. Foto: EIA

5.1 Bygningens historie

Bergen Mekaniske Verksted bygget generatortanken av skipsstål oppå en krage av betong. På grunn av strålefare ble den vertikale stålveggen i 1968 kledt utvendig med betong.

Fra tanken går det trapp ned til laboratoriet og derfra videre ned til betatronen som ble ferdig i 1951. Laboratoriet til betatronen er bygget i metertykk betong. Rommet er dessuten forsterket med tykk steinmur i vegger og tak. Denne nederste delen av anlegget ligger som en liten festning i parken mellom Allégaten og Lars Hilles gate.

Van de Graaff-maskinen fikk en toppenergi på 1,25 MeV, betatronen en kraft på 30 MeV. I 1956 ble Van de Graaff-maskinen brannskadet. En ny maskin kom på plass og i drift tre år senere med en kapasitet på 1,7 MeV.

De første årene ble nye studenter inviterte til å stå langs veggen inne i generatorhallen under demonstrasjon av Van de Graaff. På grunn av strålefare er det ikke lenger tillatt å oppholde seg inne i hallen under kjøring.

Nede i laboratoriet registreres det nøytronstråling som blir produsert ved akselerering av deuterium. For å skjerme ansatte og studenter på laboratoriet mot stråling, er det bygget to vegger av stearinblokker. Blokkene ble støpt på instituttet som fikk kjøpt stearinspon i sekker. Smeltet stearin størket i former som var laget for formålet. Måleutstyr i laboratoriet er delvis bygget av maskindeler

som tyskerne etterlot seg. For eksempel er to tyske kanonfundament underlag for avbøyningsmagneter.

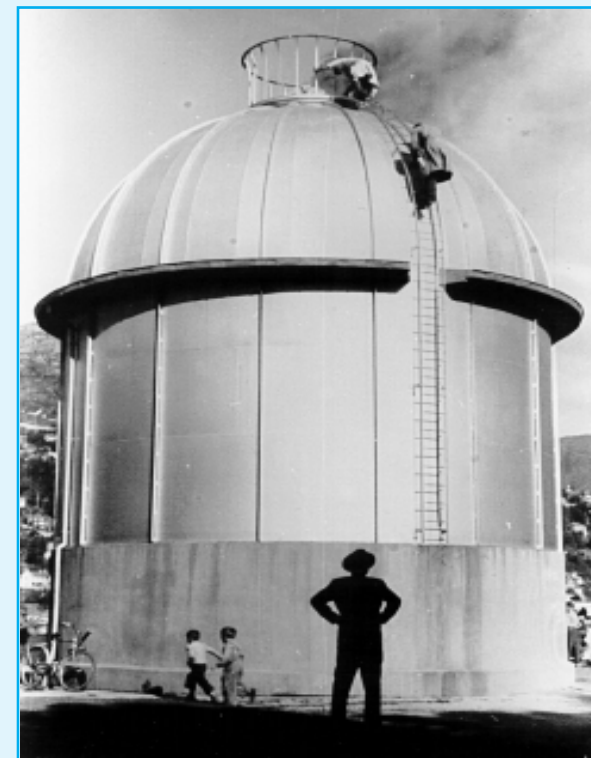
I ene enden av laboratoriet er kontrollpanel og kontrollbord for styring av de to maskinene. Et rundt vindu i veggen her gir innsyn ned til betatronen. Veggen mellom rommene er en meter tykk og vinduet er fylt med vann for å stoppe stråling fra betatronen. Ingen får oppholde seg der nede under kjøring av betatronen. Denne maskinen har ikke vært i bruk siden første halvdel av 1960-årene.

I 2018 er pensjonisten Arvid Erdal den eneste ved instituttet som kan kjøre Van de Graaff-generatoren. Han kom til Fysisk institutt som stipendiat i 1959, var med på å prøvekjøre den reparerte Van de Graaff og har siden jobbet ved laboratoriet, blant annet som amanuensis i fysikk. Erdal ble pensjonist i 2000, men bruker fremdeles Van de Graaff-generatoren i undervisningen. Når maskinen skal settes i gang, må operatøren klatre opp inni generatoren og åle seg gjennom et hull med en diameter på 45 centimeter.

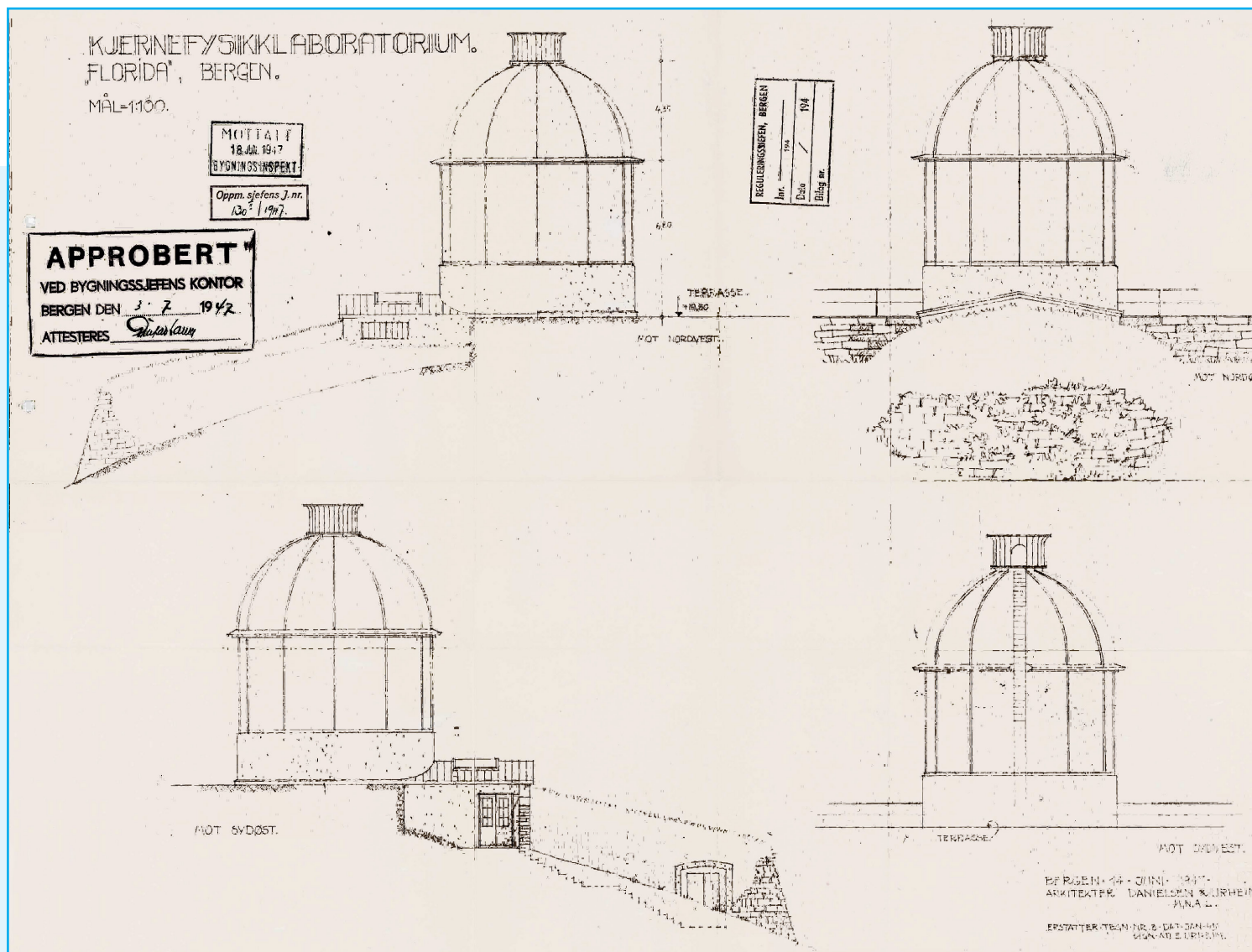

Arvid Erdal, pensjonist

En underjordisk korridor fører fra Fysikkbygget, under Allégaten og Auditoriebygget til Kjernefysisk laboratorium.

Van de Graaff-maskinen brenner i 1956.
Professor Bjørn Trymphy ser på.

Kjernefysisk laboratorium.
Tegning signert Danielsen
& Urheim.
 Tegningene tilhører: Arkivet
 etter Bygningssjefen i Bergen

OM ARKITEKTEN – Atle Urheim

Arkitekt i Bergen. Jobbet på kontoret til Egill Reimers. Fullførte, etter Reimers død, hans opplegg for to fløyer på Geofysisk institutt i regi av arkitektkontoret til Ingolf Danielsen. Arbeidet etter dette i firmaet Danielsen & Urheim.

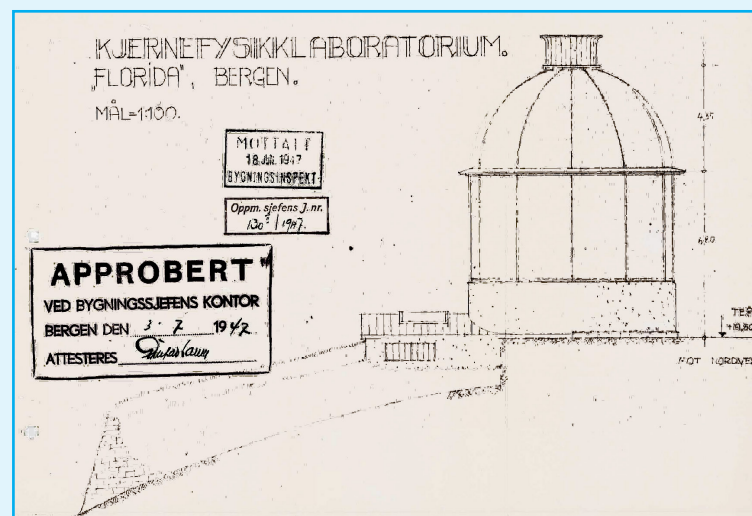
Urheim tegnet:

- Bjørn Trumpys hus
- Fysikk- og matematikkbygget (Allégaten 55). Tatt i bruk i 1969.
- Auditoriebygget (Allégaten 66) for UiB. Tatt i bruk i 1969.

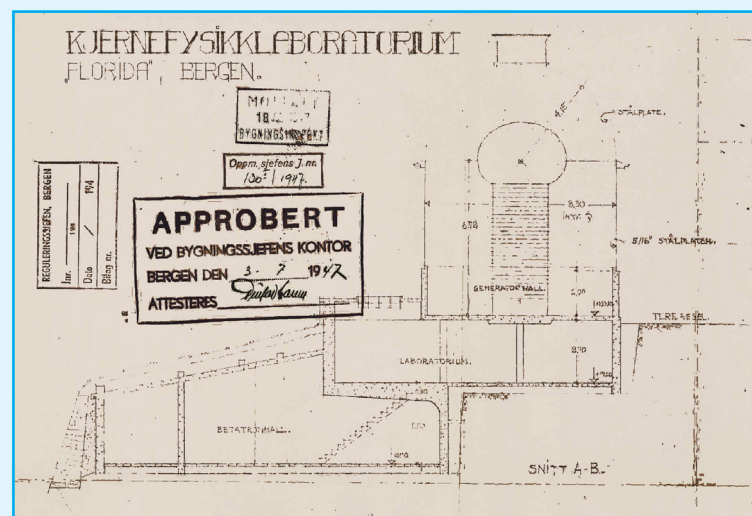
Lamellblokkene i Allégaten 55 er de eneste byggene som ble fullført etter Andersson & Skjånes sin plan for universitetsutbygging på den sørlige delen av Nygårdshøyden.

I 1968 var Urheim arkitekt for påbygging av Strandgaten 17 for A/S Wallendahl & Søn.

I 1961 deltok han som formann i Bergen arkitektforening i diskusjonen om valg av tomt til Grieghallen. Urheim var blant dem som ville rive Logen og resten av dette kvartalet til fordel for det nye kulturhuset.

Kjernefysisk laboratorium. Tegning signert Danielsen & Urheim. Bergen byarkiv.

Kjernefysisk laboratorium. Tegning signert Danielsen & Urheim. Bergen byarkiv.

5.3 Kultur- og arkitekturhistorisk verdi

Kjernefysisk laboratorium, Rundetårnet

Kjernefysisk laboratorium er et unikt teknisk-vitenskapelig kulturminne. Laboratoriet var det første nybygde UiB-anlegget som ble tatt i bruk etter at Universitetet i Bergen ble opprettet i 1946.

Anlegget gjorde det mulig for UiB å delta i forskning innen kjernefysikk. Sentrale forskere fra miljøet rundt dette laboratoriet har medvirket i utviklingen av verdens største kjernefysiske laboratorium i Cern i Sveits. Kjernefysisk laboratorium i Allégaten er altså et av arnestedene til den forskningen som ledet til oppdagelsen av Higgins-partikkelen, et arbeid som ble belønnet med en Nobelpris i 2013.

Anlegget har stor verdi både universitetshistorisk og vitenskapshistorisk.

Den kuppelklede Van de Graaff-maskinen er verdens eneste frittstående generator i sitt slag. Laboratoriet demonstrerer 50-tallets teknologi, er skreddersydd for sitt formål, har en utforming som er unik. Kuppelen i vest og den bunkerslignende bygningen mot øst og laboratoriet mellom disse har stor opplevelsesverdi både visuelt og som et mulig fremtidig kjernefysisk museum.

Disse sammenhengende bygningene i skråningen nordøst for hovedbygningen til Geofysisk institutt er en integrert del av UiBs anlegg på denne delen av Nygårdshøyden. Anlegget er tegnet av arkitekt Atle Urheim på en måte som videreførte Egill Reimers visjon for et helhetlig universitetsområde på Florida.

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Kjernefysisk laboratorium

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Bygningene til kjernefysisk laboratorium står ferdige i 1948 og er de første som blir reist i regi av det nyetablerte Universitetet i Bergen. Tre år senere ble fløyene på Geofysen tatt i bruk. Foto: Oppi

Kjernefysisk laboratorium er et sammenhengende anlegg som består av tre ulike bygningskropper som ligger på tre ulike nivå: Øverst en betongkledt generatortank i stål og betong med kuppelformet tak, så et laboratoriebygg i betong med saltak, og nederst; et betongbygg som er forsterket med tykke steinmurer både i vegger og tak. Dette taket er tekket med torv. Anlegget ligger i skråningen nordøst for Geofysisk institutt, mellom Allégaten og Lars Hilles gate, og er en del av det helhetlig utformede universitetskomplekset rundt Geofysisk institutt.

Laboratoriet er et unikt universitetshistorisk landemerke med original utforming langt på vei intakt. Anlegget demonstrerer 1950-tallets teknologi i en sammensatt ytre stildrakt. Generatortanken i stål og betong og laboratoriebygget i betong med nesten flatt tak, bærer preg av funksjonalisme. Den nederste delen, betatronen, er kledt med stein og torv, og peker mot eldre, folkelig steinarkitektur.

Den mest vesentlige endringen i eksteriøret kom i 1968 da den vertikale delen av den runde ståltanken ble forsterket med betong.

Allégaten 70, Kjernefysisk laboratorium. Anlegget sett fra sørøst. Foto: EIA

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Fasader Kjernefysisk laboratorium

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Fasade mot øst. Foto: EIA

Fasade mot nord. Foto: EIA

Fra øst ser vi hele anlegget med den borglignende innmurte betatronen nederst, så laboratoriets hvitmalte betongvegg og øverst den runde generatortanken. Natursteinsmurene er av samme type som er brukt ellers i parkområdet som omslutter Geofysisk institutt.

Fra nord er det første og fremst den dominerende kuppelformede tanken som er synlig. Da Auditoriebygget ble reist like nord for Kjernefysisk laboratorium, ble ståltanken kledd med betong opp til puppelen. Laboratoriets nordvegg ble fra da av liggende inntil et nytt oppmurt uteareal.

Fra vest ser vi bare øvre del av Kjernefysisk laboratorium, det vil si generatortanken. Denne ligger på nivå med inngangen til geofysisk institutt. Resten av anlegget er bygget inn i skråningen mot Lars Hilles gate.

Over: Fasade mot sør. Foto: EIA

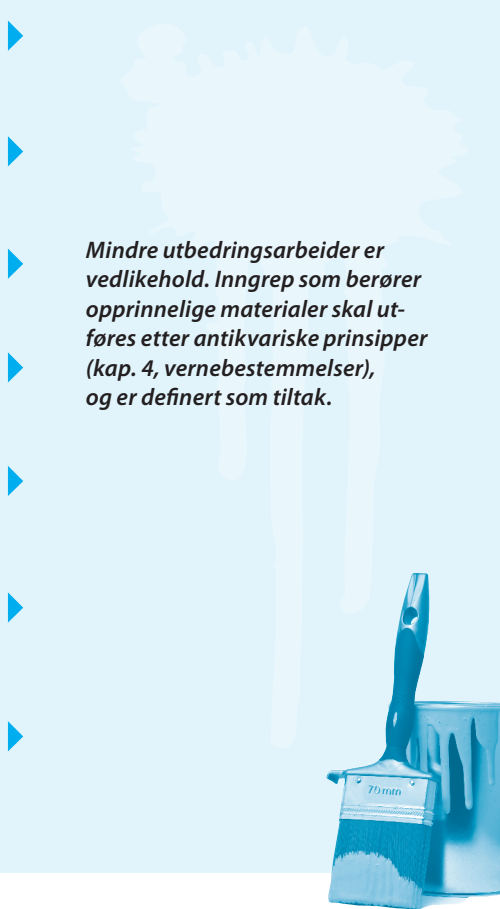
Til venstre: Fasade mot vest. Foto: EIA

Fra sør ser vi mot inngangen til laboratoriet og betatronen. Til venstre for laboratoriets inngangsdør er en utebod. Den originale, doble og profilerte eikedøren inn til denne boden er i fjernet.

Kjernefysisk laboratorium fasader

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Sokkel	Betong.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg generatortank	Nederst en ca. to meter høy krage av betong. Oppå denne en vegg av sammen sveiset skipsstål. Utvendig ble stålveggen i 1968 kledt med betong opp til kuppelen for å unngå stråling til nabobygg. Betongen er malt hvit.	
Vegg laboratorium	Pusset, hvitmalt betong. Metertykke vegger.	
Vegg betatron	Tykke betongvegger som er forsterket utvendig med mur av naturstein. Muren skråner og gir denne delen av anlegget et festningspreg.	
Tak generatortank	Stålplater sveiset sammen til en kuppel. Et rekkverk øverst rundt inngang til lufteluke.	
Tak laboratorium	Saltak med 5 graders helling tekket med asfaltpapp. Oppbygd overlys der de opprinnelige vinduene er dekket med sinkplater. En kobberventil i tak over toalett.	
Tak betatron	Torvtak/plen.	

5.4 Kulturminneverdi eksteriør

Yttertak Kjernefysisk laboratorium

SÅRBARHET

Yttertak sett fra sør. Foto: EIA

Stålkuppelen er båndtekket, laboratoriet har saltak med lav takvinkel, tekket med asfaltpapp. Takvinduet her er tildekket. Lufteventilen fra toalettet er av kobber.

Yttertak kuppel. Foto: EIA

Kjernefysisk laboratorium, yttertak

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Tak, generatortank	Takkuppel laget av sammensveiset skipsstål. En stige fører opp til taket der et rekkverk omslutter en lufteluke øverst.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Tak laboratorium	Saltak med ca 5 graders helling. Tekket med asfaltpapp. Originalt oppbygget takvindu er dekket med sinkplater.	
Tak betatron	Torv/plen på taket. En luftekanal stikker opp.	
Takrenner	Plassbygde stålrenner på stålkuppel. Kobberrenner av nyere dato på laboratoriebygg.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Kjernefysisk laboratorium

SÅRBARHET

Trapp ned fra generatorrom til laboratorium. Foto: EIA

Instrumentbord i laboratorium. Foto: EIA

Interiøret i Kjernefysisk laboratorium består av de to maskinene: Van de Graaff-generatoren og betatronen samt instrumentene som styrer disse. Interiøret er delvis preget av at maskinene ikke lenger brukes til forskning. I 2018 er det bare Van de Graaff-generatoren som er i bruk. Denne brukes ikke lenger til forskning, bare til undervisning.

I tillegg til nødvendig utstyr, står det en del eldre overskuddsmøbler i labo-

ratoriet. Rommet rundt betatronen er blitt lager for ymse utdatert materiell som tidligere ble brukt i undervisning og forskning.

Anleggets innvendige konstruktive elementer og overflater er originale og har stor antikvarisk verdi. De samme har de ulike originale maskinene, instrumentbordene og tavlene, samt de oppmurte veggene av parafinvoks i laboratoriet.

Van de Graaff, øverst i generatoren. Foto: EIA

Diverse maskiner i laboratoriet. Foto: EIA

Noen maskindeler som ble ødelagt eller skiftet ut da Van de Graaff-generatoren brant i 1956, er tatt vare på. Dette gjelder for eksempel noen hvite porselensrør som står i betatronen og en stålramme som er plassert i betatronens birom nederst i anlegget.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 201 – generatortank

SÅRBARHET

Van de Graaff-generatoren. Foto: EIA

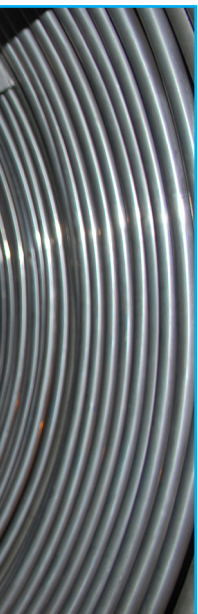

Inne i generatoren, sett oppover med keramisk søyle lengst til venstre, fiberbåndet, hullet operatøren må krype gjennom og veven av aluminiumsrør til høyre.

Ståltanken som omslutter Van de Graaff-generatoren er knapt elleve (10,87) meter høy og har en diameter på vel åtte (8,2 cm). Nederste del av veggen består av en betongkrans med original rødmalt overflate. Oppå denne står ståltanken som Bergen Mekaniske Verksted sveiset sammen av skipsstål.

Midt i rommet, på gulvet av betong står generatoren skrudd fast til fire

søyler. Selve maskinen består av en porselenssøyle som er koblet til en vev av omsluttende aluminiumsrør og en stor aluminiumskule som ligger øverst i maskinen. Denne blir ladet av et motordrevet bånd. Dette var opprinnelig av gummi. Etter brannen i 1956 ble det montert et bånd vevd av grønn nylonfiber. Både porselenssøylen og aluminiumskulen er nye etter brannen. For å få den nye kulen inn i tanken, ble det skåret hull i stålveggen. I en del av denne åpningen ble det montert en dobbel ståldør.

Trapp opp til generatorrom med rødmalt betongvegg under ståltank av skipsstål. Foto: EIA

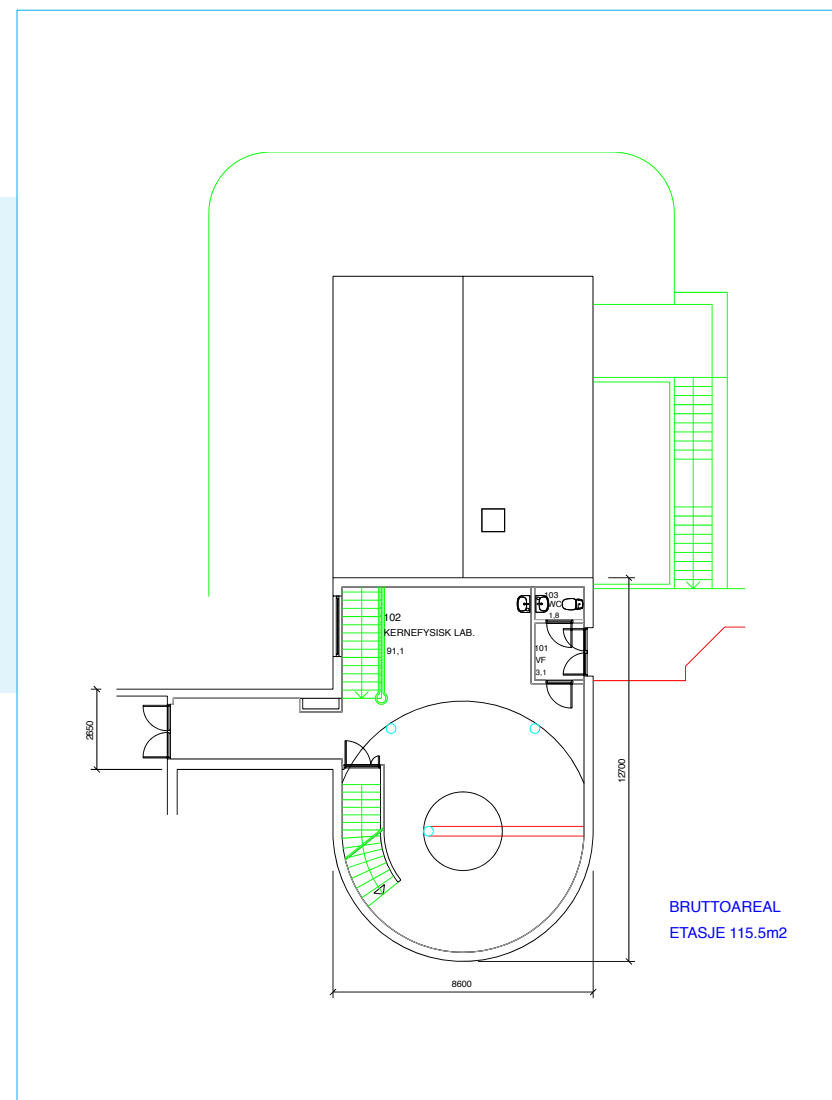
Fundament og motorer ved generatorfoten. Foto: EIA

Ved søylene står to motorer og en spenningskilde. Når generatoren skal brukes, kryper operatøren inn mellom søylene, oppover i maskinen og gjennom et 45 cm bredt hull for å forberede kjøringen. Når Van de Graaff settes i gang, er strålingen for sterk til at noen kan oppholde seg inne i ståltanken. En hvitmalt betongtrapp fører fra generatoren ned til laboratoriet.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 201 – generatortank (forts.)

Vindfanget fremstår som svært autentisk, og preges av de karakteristiske store glassfeltene med karm og rammer i mørk farge. Dørene i vindfanget er originale ståldører med en særpreget og tidstypisk utførelse. Denne inngangen mot øst ble hovedinngang i 1986.

Plantegning generatortank, dagens situasjon 2018.

Rom 201 – generatortank

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Tak	Kuppelformet tak sveiset sammen av skipsstål. Trapp opp til lufteluke øverst oppe.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Nederst en krans av betong. Denne har den opprinnelige rødmalte overflaten . Oppå denne står den runde ståltanken av sveiset skipsstål.	
Gulv	Malt betong.	
Installasjoner	Van de Graaff-generatoren.	
Trapp	Hvitmalt betongtrapp fører ned til laboratorium. Originalt rekkverk i stål.	
Dører	Ståldør i vestvegg ut mot Allégaten. Ståldør nederst i trapp inn til laboratorium.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 102 – laboratorium

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Ekstra søyle som støtter taket over laboratoriet. Foto: EIA

Det runde vinduet i veggen. Foto: EIA

I laboratoriet står instrumentene for kontroll av maskinene i rommene over og under. Verken Van de Graaff-generatoren eller betatronen brukes lenger til forskning. Bare van de Graaff'en brukes til undervisning.

Rommet er bygget av betong med ekstra tykkelse i vegger, tak og gulv. Ekstra søyler er med på å bære Van de Graaff-generatoren i rommet over.

For å skjerme mot farlig stråling, er det bygget vegger av parafinvoks foran noen av maskinene. I andre enden av rommet står instrumenttavler og ulike typer instrumentbord som har blitt brukt i styringen av maskinene. Ved tavlene er det et rundt vindu i veggen mot betatronen. Dette er fylt med vann for å redusere strålefarene inne i laboratoriet.

Fra laboratoriet under Allégaten til Fysikkbygget går det en underjordisk korridor. Foto: EIA

Tavler og annet undervisningsmaterieil. Foto: EIA

Tavler og ymse undervisningsmaterieil finnes også i laboratoriet. Fra laboratoriet går det en korridor som knytter Kjernefysisk laboratorium sammen med Auditoriebygget. Denne ble åpnet i 1968. En underjordisk korridor går fra laboratoriet under Allégaten til Fysikkbygget.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Bilder fra laboratoriet.
Foto: EIA

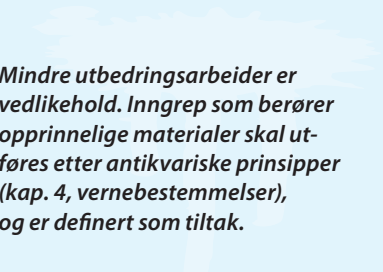

Rom 102 laboratorium

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Tak	Betong med ekstra tykkelse. Hvitmalt.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegger	Betong med ekstra tykkelse. Hvitmalt.	
Gulv	Betong med ekstra tykkelse. Gråmalt.	
Vindu	Et rundt vindu mellom laboratorium og betatron. Et vindu med seks vertikale felt på vegg mot nord, over trapp ned til betatronen.	
Dører	Ståldør mot trapp til generatortank. Ny lås i dør mot vindfang. Dobbelt dør med lite mellomrom nederst i trapp mot betatronen.	
Trapp	Malt betongtrapp fra laboratorium ned til betatronen. Originalt rekkverk i stål.	
Installasjoner	Ulike maskiner og instrument som styrer og måler maskinene i rommene over og under.	
Møbler	Flere gamle instrumentbord, ulike andre bord og gamle stoler. Her står også noen gamle glasskap og ulike skuffeseksjoner i furu.	
Lamper	Originale pendler fra tak med glass av hvitt glass.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 101 vindfang og rom 100 toalett

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Dører	Vindfanget har dobbel original, restaurert ytterdør i eik med glassfelt i dørblad og over dør. Ny lås i dør inn til laboratorium og dør inn til toalett.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Gulv	Betong.	
Vegger	Betong.	
Tak	Betong.	
Lampe	Hvit kuppel i pendel. Lampene er originale.	

Rom 002 – betatronhall

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Betatronen ble styrt fra laboratoriet i etasjen over. Foto: EIA

Betatronen ligger nederst i anlegget, som en bunkers beskyttet av tykke betongvegger og murer av naturstein utenpå og over. Det er inngang til maskinrommet gjennom trapp ned fra laboratoriet og fra lageret som har inngangsdør fra sør.

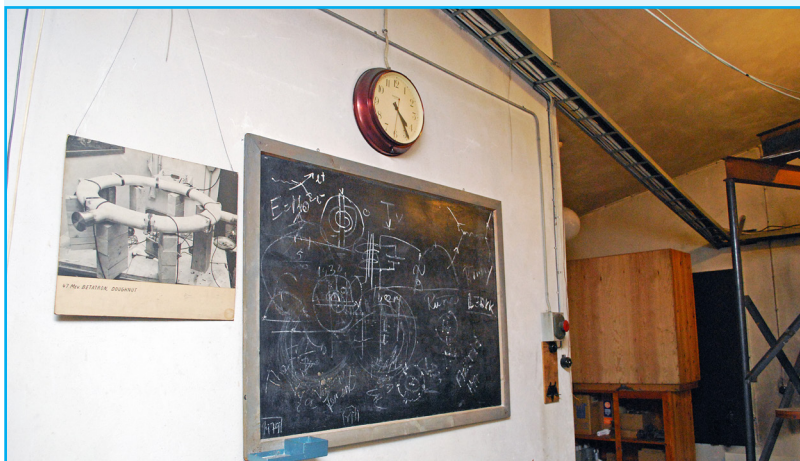
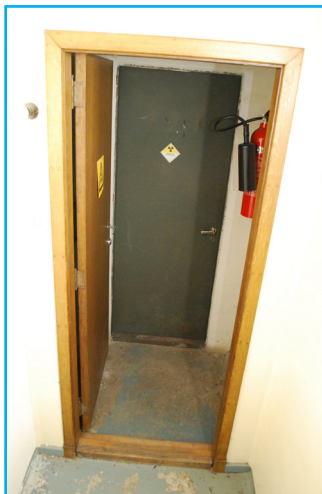
Betatronen ble styrt fra laboratoriet i etasjen over. Operatøren kunne også ha øyekontakt med maskinen gjennom et rundt vindu i vegg mellom laboratorium og betatron.

Betatronen har ikke vært i bruk siden 1965. Rommet bærer preg av dette og brukes nå til lager for diverse materiell.

Sammen med originale maskiner og diverse utstyr finnes også en tavle og diverse undervisningsmateriell.

I lageret vegg i vegg står blant annet en stålskinne som ble til overs etter brannen i 1956 da den nye Van de Graaff ble noe kortere enn den gamle.

5.5 Kulturminneverdi interiør

Fra betatronen.
Foto: EIA

Rom 002 betatronhall

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Tak	Betong med ekstra tykkelse, hvitmalt.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegger	Betong med ekstra tykkelse, hvitmalt.	
Gulv	Malt betong.	
Vindu	Et rundt vindu i vegg mot laboratorium. Vann mellom dobbelt glass for å redusere stråling.	
Installasjon	En betatron og diverse utstyr.	
Dører	En ståldør mot mellomrom nederst i trapp som fører opp til laboratorium. Dør nummer to før trapp er av tre.	
Lamper	Originale pendler fra tak med skjerm av hvitt glass.	

5.5 Kulturminneverdi interiør

Rom 001 lager

SÅRBARHET

SVÆRT
HØY

HØY

LAV

Originale deler som er skiftet er blitt tatt vare på. Foto: EIA

Original dobbel utgangsdør fra betatronen til hage mot sør. Foto: EIA

Rom 001 – lager

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Tak	Betong, hvitmalt.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Vegg	Betong, hvitmalt.	
Ytterdør	Dobbel original rehabilitert dør av eik med glassfelt i dørblad.	
Dør	Ståldør til betatronrom.	
Gulv	Betong.	
Lamper	Originale pendler med rund, hvit kuppel.	

5.6 Beskrivelse utomhus, hageanlegget

Hageanleggets kulturhistoriske verdi

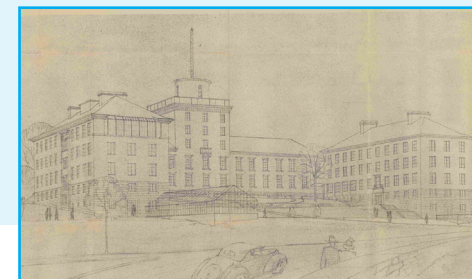
SÅRBARHET

Før Geofysisk institutt kom til Florida, gikk Nygårdsalléen helt ned til det gamle vertshuset.

Øverst: Florida sykehus ble bygget nedenfor Geofysens hageanlegg. Foto: EIA

Over: Tegning av Egill Reimers datert juli 1945. Ligger ved søknad om byggeløyve datert 5. september 1945.

Parken rundt Geofysen er en del av monumentalanlegget som avslutter den akademiske akse på Nygårdshøyden. Anlegget har høy kulturhistorisk og hagehistorisk verdi.

Anlegget er i sin helhet tilpasset Egill Reimers nyklassisistiske bygningskompleks. Hagen blir omtalt som nyformalistisk. Den viderefører anleggets strenge symmetri omkring en nord-syd-akse som starter med alléen ved hovedinngangen, føres gjennom bygningen og tårnet og

videre gjennom hagen ned til Nygårdsgaten. Anlegget er unikt, det finnes få om noen tilsvarende hageanlegg fra denne perioden.

Anlegget omkranser de første bygningene som ble reist etter UiBs etablering, og har slik stor universitetshistorisk verdi. Parken har med sin plassering ved inngangen til universitetsområdet både høy symbolverdi og høy miljøverdi. Mange av plantene i parken er originale eller tilbakeført til original art, slik sett er parken en verdifull kilde til historisk

5.6 Beskrivelse utomhus, hageanlegget

Hageanlegget mellom fløyene er etablert. Foto: EIA

hagekunnskap. Områdets unike utforming er lite endret og har stor hagearkitektonisk verdi. Områdets mangfoldige historie gir anlegget stor anekdoteverdi.

I tillegg til å presentere universitetet, er hagen på Florida også et viktig byhageanlegg med svært synlig plassering. Kommunedelplan sentrum omtaler anlegget på Florida som en spesielt verdifull park/hage.

Tegning av Egill Reimers. Bebyggelsesplan av februar 1939. Approbert av Bergen kommune 25.1.1946. Et symmetrisk hageanlegg er planlagt. Tegningene tilhører: Arkivet etter Bygningssjefen i Bergen

HAGEANLEGGETS HISTORIE

Universitetets første bygning på Florida, Geofysisk institutt, ble plassert på eiendommen Wallendahlsmarken, som kommunen anskaffet for å muliggjøre universitetsbygging her sør på Nygårdshøyden. Museets nybygg ble reist der enkefru Margrethe Wessel i 1743 etablerte lystgården Ny Lungegaard (Nygård). Ti år senere anla Johann Friederich Fosswinkel Nygårdsalleen, med lindetrær, som førte fra Nygårdsporten ved den ka-

Arkitekt Egill Reimers tegnet hageanlegget mellom de to fløyene. Foto: EIA

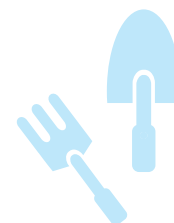
Foto etter at Geofysen har fått nye vinduer ca. 1980. Drivhus til venstre.

tolske kirke, frem til lystgården, gjennom hageanlegget og ned mot Store Lungegårdsvann og lyststedet Florida som Fosswinkel bygget i 1753.

Geofysisk institutt ble liggende i enden av Allégaten, på tvers av den gamle alléen, men gamle lindetrær ble stående både sør og nord for nybygget. Først da de to fløyene ble bygget, ble lindealleen på sørsiden av Geofysisk tatt bort og erstattet av et nytt hageanlegg. Det er i dag større og mindre grøntareal rundt hele anlegget, men fredningen av uteområdet

omfatter bare arealet mellom de tre bygningene mot sør og trappeanlegget ned mot Nygårdsgaten.

Nord for inngangsdøren til Geofysisk institutt står restene av Fosswinkels gamle lindeallé. Fem gamle trær står til høyre for inngangen, to står til venstre. Alléen er supplert med tre trær av nyere dato.

5.6 Beskrivelse utomhus, hageanlegget

Sør for hovedbygningen, inne i det hesteskoformede anlegget ble det anlagt en park etter at de to fløyene Kjemisk institutt (Jahnebakken 3) og Biologisk laboratorium/Fysisk institutt (Jahnebakken 5) ble ferdige og tatt i bruk i 1951. Hageanlegget er planlagt av arkitekt Egil Reimers og utført av overgartner Sverre Gjersvik i samarbeid med professor Knut Fægri. Kilde: Universitetet i Bergen, Hageutvalget, notat 4. november 1999.

Parkens detaljering er noe annerledes enn vist på Egill Reimers sine tegninger. Endringene kan være gjort av arkitekt Atle Urheim som fullførte Reimers opplegg for de to fløy-bygningene. Endringene underordner seg Reimers stramme plan om symmetri i hagen som delvis ligger inne i en hestesko omrammet av de tre bygningene. Tversgående veier og trappeløp langs husveggene er med på å undertreke stramheten, mens buede gangveier og ditto plener i parkens midtparti er myker opp helheten.

Den skrånende og symmetrisk formede parken har et øvre nivå der en vei går inn fra Jahnebakken under den overbygde gangbroen som knytter Jahnebakken 5 sammen med Allégaten 70. Veien løper langs hovedbygningens sydvegg, under neste gangbro til en snuplass som er understøttet av en mur mot øst. Mellom denne veien og hovedbygningen er det en smal stripe med gress, delvis belagt med steinheller.

Den øverste skrånende gressplen avsluttes ved en tversgående øvre hagemur. Et skiferbelagt trappeanlegg fører langs veggen på begge fløyene fra øvre nivå ned til en vei som kommer inn fra lenger sør i Jahnebakken. Her er det innkjørsel til parkering på en plass sør for Jahnebakken 3.

Fra den nederste bilveien skråer to symmetrisk buede gangveier opp forbi inngangen til begge fløy-bygningene til de møtes på et flatt platå ved

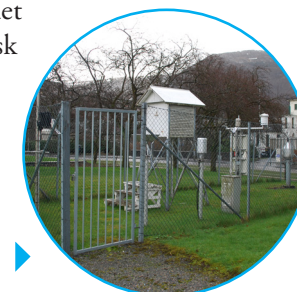
øvre hagemur. Langs denne muren er det plassert mange grønne benker. Her er det gamle rosebedd langs muren, fem på hver side av en fontene. I dekket rundt rosebeddene ligger det steinheller. Plenene nedenfor mellom gangveiene er innrammet og støttet opp av steinmurer.

En hellelagt plass på sørsiden av den nederste bilveien har lave, buede murer som danner inngang til et trappeanlegg. Her står en flaggstang. Trappeanlegget løper ned til Nygårdsgaten. Trappen har flere lange repos på begge sider av tre store, oppmurte rektangulære rosebedd. En allé av to ulike typer prydepletre rammer inn trappeløpet i traséen til den historiske lindealléen.

På begge sider av trappen ned mot Nygårdsgaten strekker grønne plener seg ut av det fredede området mot øst og vest. Plenen mot øst ble sterkt berørt da Statens vegvesen i 1996/1997 bygget tunnel for vestre innfartsåre under Florida. Alléen opp fra Nygårdsgaten og en del andre planter ble midlertidig flyttet.

Noe av det grønne arealet mot øst ble redusert i forbindelse med bygging av Bybanen. Den symmetriske buen som rammer inn hageanlegget, ble noe endret. Det ble lagt nye murer mellom fortauet og Universitets eiendom. Der det før gikk en sti opp fra gaten til Kjemisk laboratorium er det nå murt opp en trapp i overgangen fra fortauet til stien.

Drivhuset som opprinnelig stod på plenen sør for Botanisk laboratorium/Fysisk institutt, er tatt ned. På plenen sør for Jahnebakken 5 står i dag en inngjerdet målestasjon som tilhører Meteorologisk institutt.

1

2

5

Gangbro mellom Geofysen og Jahnebakken 5. Foto: EIA

3

4

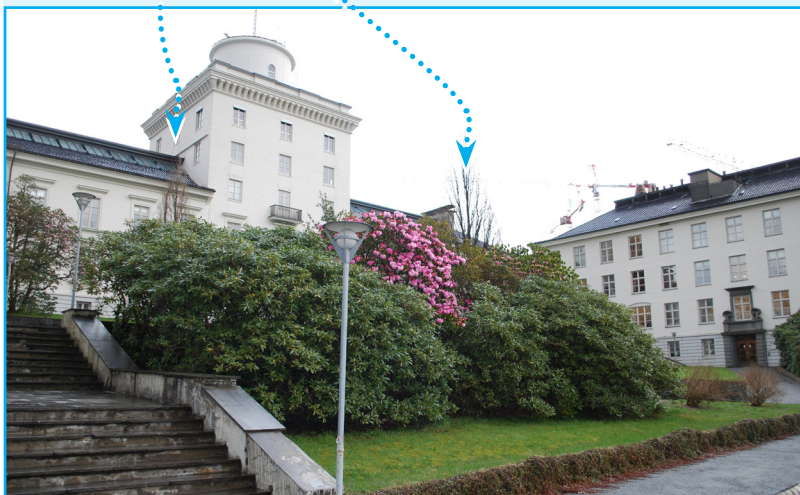

Bilde 1-4 viser hvordan trapper og gangveier danner trafikkårer mellom bygningene

5.6 Beskrivelse utomhus, hageanlegget

2 søyleeik i ulik størrelse

Alle foto: EIA

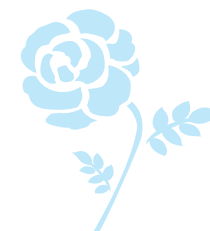
Skulpturen Anax imperator av Olav Orud ble flyttet fra plenen sør for Jahnebakken 3 til skråningen øst for Kjemisk laboratorium i 1997. Universitets hageutvalg oppfordret til dette da de mente skulpturen forstyrret anleggets symmetri.

OM PLANTENE

På plenen øverst i hagen står to søyleeik, den ene større enn den andre på grunn av nødvendig utskifting. Her er også plantet flere nyere

trær av typen Prunus (japansk kirsebær). Tilsvarende trær kan ha stått på samme sted tidligere. Ved trappene på begge sider vokser gamle rhododendron. Flere prunus står ved hagemuren sør for Jahnebakken 3.

Ved foten av øvre hagemur er rosene i ti bedd skiftet ut og erstattet med opprinnelige roser. Vest for fontenen, regnet fra vest: «Orange Triumph», «Astrid Lindgren», «Friesia», «Allotria» og «Schneewittchen». Øst for fontenen: De samme rosene plantet speilvendt. Kilde: Fiksdal, kartskisse 10/8-1999.

Ved flaggstangen står to gamle sommerfuglbusker. Rosene i beddene langs trappen ned mot Nygårdsgaten er ikke opprinnelige. Her er plantet en ny, lav sort. Alléen langs trappen består av to typer prydepletre, plantet etter et bestemt mønster. Dette mønsteret ble skippet ved tilbakeplanting etter vegarbeid i hagen. Noen trær ble plassert i feil rekkefølge og skippet symmetrien.

På plenen vest for Jahnebakken 5 står tre gamle Magnolia av ukjent

type. Her vokser gammel Prunus (japansk kirsebær), og flere trær av typen vanlig sur kirsebær er flyttet hit fra Jusbygget. Ulike typer kristtorn er flyttet hit i nyere tid.

I et bedd ved vestveggen til Geofysisk institutt vokser spirea og noen løkplanter. Mot øst er denne bygningens nordvegg noe kledt med eføy. Det er et lite bedd ved veggen rundt Kjernefysisk laboratorium. Ved muren øst for Geofysisk institutt står en gammel gullregn. Skulpturen

Foto: EIA

Foto: EIA

Anax imperator på plenen nedenfor er omringet av rhododendron.

OM VEKSTHUSET

Et veksthus var med i arkitekt Egill Reimers planer for hagen på Florida allerede i hans blyantskisse fra 1945 som viser et komplett hesteskoformet anlegg på Florida. Og veksthuset ble bygget mot sør, i forlengelsen av Botanisk laboratorium/Fysisk institutt, Jahnebakken 5 i 1951.

I 2000 foreslo UiBs hageutvalg en generell opprusting av hageanlegget og at veksthuset i den forbindelse burde rives som «en tilbakeføring til det som opprinnelig har vært arkitektens ideer.»

Institutt for mikrobiologi protesterte og presenterte planer for videre bruk av huset. De mente veksthuset var en integrert del av hageanlegget, og at det heller burde rehabiliteres enn rives. Instituttet tok til orde for at Riksantikvaren eller Byantikvaren burde kobles inn.

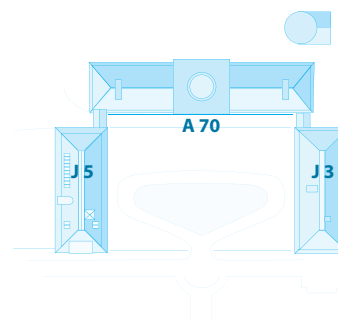
Ledelsen for Matematisk, naturvitenskapelig fakultet støttet derimot hageutvalget og Universitetsdirektøren avgjorde i 2006 at veksthuset skulle rives. Våren 2007 ble det gjort.

Veksthuset i Jahnebakken 5, fotografert av Widerøe's Flyveselskap AS ca. 1965.
Veksthuset ble revet i 2007.

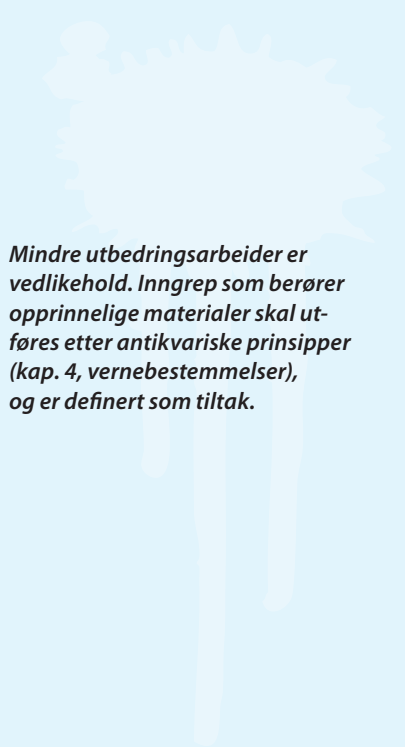

Trapp ved Jahnebakken 3. Foto: EIA

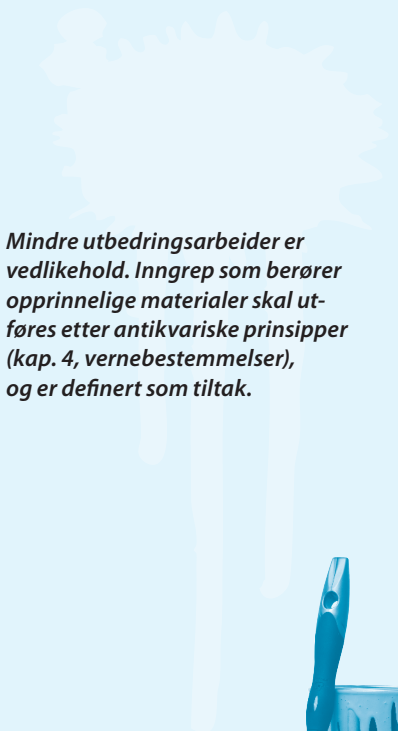
5.6 Beskrivelse utomhus, hageanlegget

Beskrivelse utomhus

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Veier	Oljegruset vei øverst langs hovedbygningen og en tilsvarende vei går øst-vest midt i anlegget til parkeringsplass ved enden av Jahnebakken 3. Symmetrisk buet oljegruset gangvei fra nedre bilvei til og mellom inngangsdør på begge fløyene.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Trapper/repos	Trappeanlegg belagt med skifer langs veggen på Jahnebakken 3 og Jahneb. 5.	
Murer	Høy støttemur foran øvre plen. Murte trapper. Murte buede lave murer på midtre nivå ved flaggstang. Murt trappeanlegg mellom flaggstang og Nygårdsgaten. Høy steinmur ved Jahnebakken 3 i enden av nedre bilvei.	
Vegetasjon	I fredet område: To søyleeik, flere trær av typen japansk kirsebær, gammel rhododendron, to gamle sommerfuglbusker, opprinnelige roser i bedd under øvre hagemur. Nye, lave roser i bed ved nedre trapp. Trær av to ulike typer prydeple utgjør alléen langs trapp ned mot Nygårdsgaten. Utenfor fredet område: Nord for inngangsdøren til Geofysisk institutt står restene av Fosswinckels gamle lindeallé. Fem gamle trær står til høyre for inngangen, to står til venstre. Alléen er supplert med tre trær av nyere dato. Japanske kirsebær ved søndre enden av Jahnebakken 3. Tre Magnolia, japansk kirsebær, vanlig kirsebær og kristtorn. I et bedd ved vestveggen til Geofysisk institutt vokser spirea og noen løkplanter. Mot øst er denne bygningens nordvegg noe kledt med eføy. Et lite bedd ved Kjernefysisk laboratorium. Ved muren øst for Geofysisk institutt står en gammel gullregn. Skulpturen «Anax imperator» på plenen nedenfor er omringet av rhododendron.	

Beskrivelse utomhus (forts.)

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VEDLIKEHOLD / TILTAK
Fontenene	En oppmurt fontene ligger på hver side av flaggstang på hellebelagt plass øverst i trappeanlegg.	 <i>Mindre utbedringsarbeider er vedlikehold. Inngrep som berører opprinnelige materialer skal utføres etter antikvariske prinsipper (kap. 4, vernebestemmelser), og er definert som tiltak.</i>
Flaggstang	Flaggstang sentrert øverst i trappeanlegg mot Nygårdsgaten.	
Målestasjon	Inngjerdet målestasjon på plenen tilhører Meteorologisk institutt.	

6 SKJEMA: VØL OG VERN

Vernerapport for enkle tiltak i bygg. Skjema vøl og vern. UIB			
Dato:			
Formål med tiltaket:			
Byggnavn:	Etg.:	Romnr.:	
Adresse:	Objektnr. i LVP:	Kompleks:	
Bakgrunn for tiltak:			
Tegning		Tegning	
Bilde		Bilde	
Bilde		Bilde	

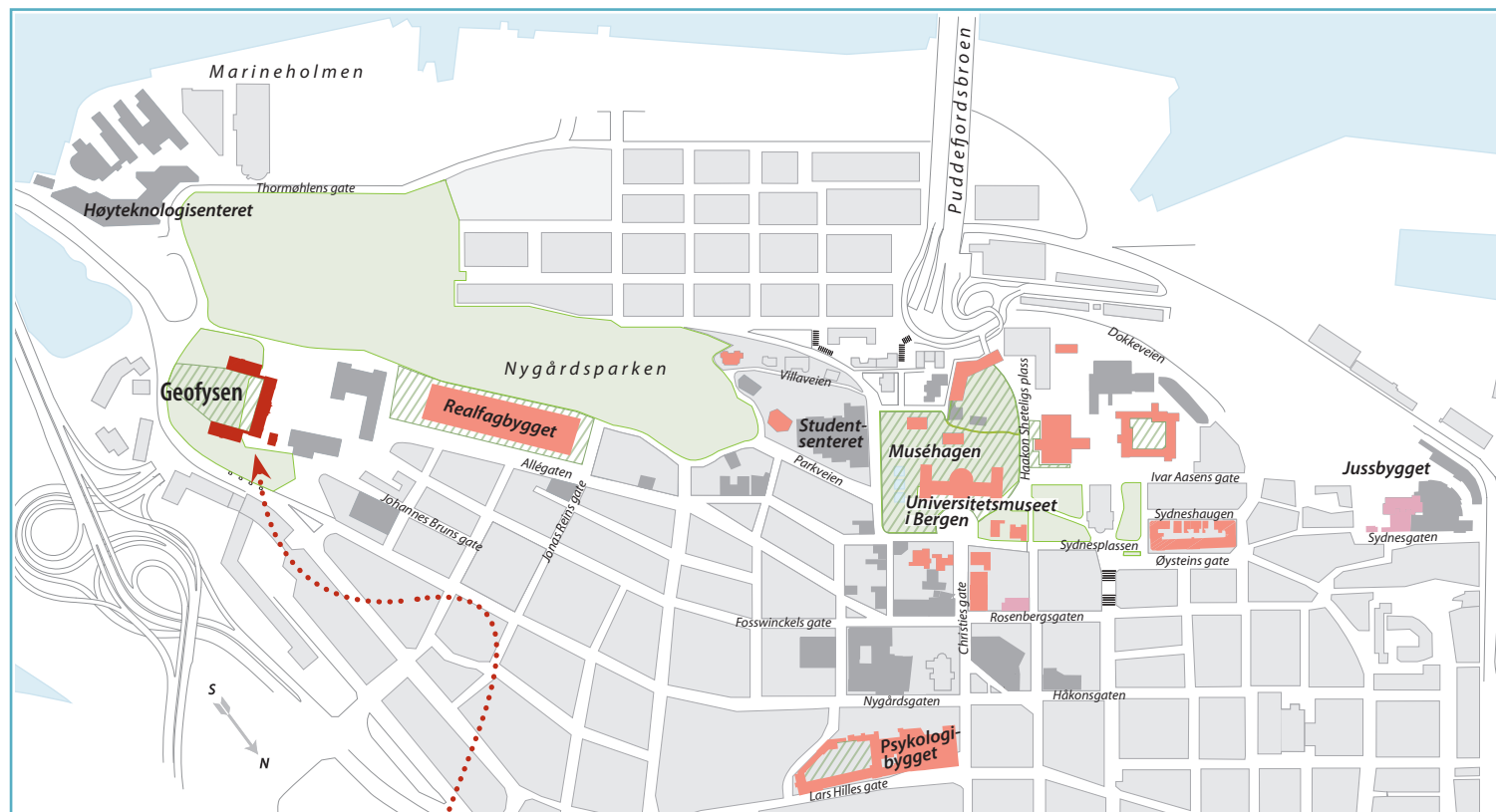
Side 1

Vernerapport for enkle tiltak i bygg. Skjema vøl og vern. UIB
Vernehensyn:
Eksisterende forhold:
Planlagt løsning med fokus på endring:
Antikvarisk vurdering (fylles ut av kulturminneansvarlig):

Side 2

← Dette er skjemaet du bruker ved tiltak og endring. Se kap. 4.3: Hvem gjør hva.

7 KART

 = Geofysen

 = Fredet
UiB bygg

 = Verneklasse 2
UiB bygg

 = Fredet
UiB hage

 = Andre
UiB bygg

Geofysen – Allégaten 70, Jahnebakken 3 og 5

8 KILDER

- A Gjesdal, Carl O. Gram (1982): *Byuniversitetet på berget. Flanerende ferd fra Florida til Dragefjellet*
- Andersson & Skjånes (1963): *Universitetet i Bergen, Utbygning av Nygårdshøyden*
- Antikvarisk registrering utført for Statens bygge- og eiendomsdirektorat av arkitektene Peter Helland-Hansen og Tore Sveran i 1974-1978. En oppsummering av Tore Sveran ble trykket i Fortidsminneforeningens årbok 1979
- Fiksdal (1999): *Planteplan rosebedd*
- Forland, Astrid og Haaland Anders (1996): *Universitetet i Bergens historie, bind I*
- Fortidsminneforeningen v/Andreas Dreyer og Knut Ormhaug (1987): *Det antikvariske register – Sone 5a – Sydneshalvøen øst, fra Engen til Florida* (1987)
- Gjerstad, Jo (2012): *Johann Friedrich Foswinckel – hans liv og levnet i Bergen*
- Goksøyr, Jostein (1996): *De ikke-biologiske realfagene. Universitetet i Bergens historie, bind II*
- Graue, Arnfinn (1996): *Fysisk institutt 50 år – et historisk tilbakeblikk*
- Haugan, Peter M. (2003): *Bygg for pionerer. Kronikk i Bergens Tidende*
- Haugan, Peter M.: *Bygningens historie. Tale på 75-årsfesten til Geofysisk institutt 4. juni 2003*
- Helland-Hansen, Bjørn: *Nybygningen for Det Geofysiske Institutt. Særtrykk av Bergens Museums Årsberetning 1928-1929*
- Helland-Hansen, Peter og Sveran, Tore: *Nygårdshøyden i Bergen – Universitetets interesseområde*
- Hovland, Edgar (2007): *I vinden. Geofysisk institutt 90 år*
- Jansen, Øystein J.: *En formiddag på Nygårdshøyden – med stein og stil* Årbok for Bergens Museum 2010
- Lexau, Siri Skjold (2015): *Et universitetsområde for fremtiden – Nygårdshøyden i Bergen. Nordlit 36/2015 pp. 143-164*
- Madsen, Stephan Tschudi (1970): *Et jubileumsønske for Bergen. Nygårdshøyden i fortid og fremtid*
- Myklebust, Kårmund: *Instituttets historie fra arkiver og rapporter*
- Nordhagen, Per Jonas (2004): *På universitetets grunn. Nygårdshøydens arkitekturhistorie 1860-2000*
- Diverse korrespondanse m.m. ang. riving av veksthus

Komplett byggesaksmappe fra Bergen byarkiv

LVP, Forskrift om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer, kapittel 9, Fredede eiendommer i landsverneplan for Kunnskapsdepartementet. Vedlegg 14

LINK til LYDIA, bygg og driftsinformasjon med tegninger og foto:

<\\skuld.UiB.no\Prog\Lydia\Lydia\UiB\DOKUMENT\100 Struktur maler\Mappestruktur og forside\Forside\308\Bygg og driftsinformasjon 2016.htm>

UTGIVER UNIVERSITETET i BERGEN ved Eiendomsavdelingen (EIA)
TEKST / FAKTA Eva Røyane EIA UiB / Åse Tveitnes EIA UiB / Aina Lille-Langøy b+b arkitekter
REDAKTØR Åse Tveitnes EIA UiB
WEBANSVARLIG Svein Bjarne Langvad EIA UiB
GRAFISK DESIGN UiB / Bente Ljones STAUT DESIGN
FOTO / ELEMENT UiB / Thomas Vindal Christensen EIA UiB / arkiv / Colourbox
TRYKK BODONI Miljømerket trykksak 2041 0699
BERGEN 2018

ISBN

978-82-93674-11-5 Geofysen – Allégaten 70, Jahnebakken 3 og 5 Bygg 10205 / 10206 / 10207 / 10209 / Utomhus 9903525 / Kompleks 3360 Forvaltningsplan UiB 2018 (digital)

